

10 1959

planinski vestnik

VSEBINA:

NEZNANA MEŽAKLA Dr. Vladimir Murko	433
KIP NA STENARJU Pavel Kunaver	422
SE O PRVI POMOČI Dr. Mirko Birsa	444
VISOKA KRONIKA M. Mohorčič	447
ZELENI ROB IN SE KAJ Rudolf Brajnik	452
KAKO JE POKOJNI ICE HLAČE ŠIVAL PRI TRENTARJU Stanko Hribar	454
MLADI PIŠEJO	459
DRUŠTVENE NOVICE	461
IZ OBČNIH ZBOROV	461
IZ PLANINSKE LITERATURE	466
RAZGLLED PO SVETU	470
NASLOVNA STRAN: Žičnica na Krvavec - Foto Franc Močnik	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto — po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovčarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, p. možnosti s tiskanimi črkami.

Odповedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odповedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

Jeseni izide v Planinski založbi za dvestoto obletnico Scopolijevega pristopa na Grintovec

BORIS REŽEK:

STENE IN GREBENI

**Pregled razvoja alpinistike v Savinjskih alpah
(1759—1945)**

Pisatelj knjige »Svet med Grintovci« tudi v svojem novem delu mojstrsko oriše podobo teh gora, še bolj pa ljudi, ki so živeli pod njimi in na njih ter se pehali za vsakdanji kruh, kakor je komu življenje nanoslo. To so bili tlačani, prešerni tovarniki, črni oglarji in drvarji, samosvoji pastirji, divji lovci in skrivnostno zvedeni (poznavalci) nabiralci zelišč ter korenin; potem rokovnjači in nekaj njim sorodni vojaški ubežniki ter skrivači. Med njimi in za njimi pa gosposki turisti — Scopoli, Wulfen, grof Hohenwart in drugi s svojimi vodniki iz rodov izpod teh gora, kakor so bili v poznejši dobi Jernik, Matijevec, Potočnik, Uršiči, Plaznik, Ošep in vsi ostali, ki se kljub svojim sposobnostim niso mogli dvigniti iz tesnih razmer v katerih so živeli in trpeli.

Vzporedno je orisano delo nemških planinskih organizacij in SPD, posebno še pomembno odkrivalsko delo dr. Johanna Frischaufa o sodelovanju z domačini, vloga Drenovcev in začetni plezalni uspehi pred prvo svetovno vojno.

Drugi del knjige vsebuje mnogo novih in zanimivih podatkov o planinski organizaciji pred prvo in drugo svetovno vojno, zlasti pa o razvoju alpinistike v tem času, v katerem sta bila Vinko Modec in Boris Režek skoraj 15 let vodilna naveza v Savinjskih Alpah.

Knjiga bo bogato ilustrirana in bo obsegala okrog 350 strani besedila s tehtnimi opombami. — Na izid tega zanimivega dela opozarjamo že sedaj.

Pogled na Julijske Alpe (od Kukove Splice do Stenarja) z grebena Mežakle
Foto Vladimir Murko ml.

Neznana Mežakla

DR. VLADIMIR MURKO

Čeprav poznajo menda vsi slovenski planinci navidez visoko gorsko planoto Mežaklo od vožnje vzdolž njenega severnega pobočja in njen vzhodni rob, ki pada proti romantičnemu Vintgarju, in se tudi tujcu ob vstopu v Jugoslavijo skozi Karavanški predor odpre najprej pogled na Mežaklo, je v resnici povsem neznana. Verjetno zato, ker jo zasenčujejo sosednje Julijske Alpe, ki so mnogo privlačnejše po pokrajinskih lepotah in višini, tako da se Mežakla poleg njih povsem zgubi. Toda tudi ona skriva svoje lepote, ki bi jih želel s tem prispevkom približati čitateljem.

Mežakla je visoka planota, ki se vleče v dolžini kakih 15 km v glavnem vzhodno od Mojstrane južno od Save Dolinke do soteske Vintgar, veličastno zarezane med Brdo in Hom; na zapadu namaka njeno vznožje Vratska Bistrica, na jugu pa Radovna, ki se pri Krnici obrne proti severu skozi Vintgar. Ker jo torej obkrožajo štiri vode, izvajajo njeno ime tudi od italijanskega »mezzoacqua« (»medvodje«); res spominjajo na Italijane fužinarje v teh krajih nekdanje Fužine v Radovni in podirajoča se »Italijanska bajta« na zapadnem delu grebena. Fužine, ki so bile deloma v italijanski, deloma pa v domači lasti, so bile nanizane krog Mežakle še na Javorniku, Jesenicah, Plavžu (proti Hrušici) in Mojstrani, izkoriščajoč rudno, vodno in tudi lesno bogastvo Mežakle. Po izčrpanju rudnega

bogastva so vse te fužine, ki so večinoma nastale v 16. stoletju, opustili (Radovna n. pr. 1858), njihovo izročilo pa nadaljuje Železarna Jesenice, ki je mogla izkoristiti stoletne izkušnje okoliškega prebivalstva.

O imenu Mežakle so vodili dolge boje, ki še niso dobojevani. Floriant-schitsch na svojem zemljevidu iz l. 1744 uporablja ime Mezaqua, kar bi ustrezalo današnji pisavi Mežakla oziroma domači izgovarjavi Mežakva (informacija dr. M. Potočnika). Drugi uporabljajo izraze Mežaklja, Možaklja (tudi Oton Župančič v znani pesmi iz l. 1944, posvečeni narodno-osvobodilni borbi), Mužaklja, Erben v svojem opisu Vojvodstva Kranjskega Radovniška planota, medtem ko imenuje Možakljo le planino na zapadnem pobočju planote nad Mojstrano, ki naj bi imela ime od vse planote. Novejši zemljevidi pišejo Mežakla. Jasnosti o izvoru imena ni: M. Rupel ga pripisuje vodi, ki mezi na severnem robu spomladi po skalah. H. Tuma žal v Imenoslovju Julijskih alp ni več obdelal predgorij njihovega vzhodnega dela. Vprašanje naj rešijo drugi, bolj poklicani strokovnjaki.

Mežakla je sicer visoka kraška planota, katero obravnava A. Melik kot podaljšek Pokljuke, od katere jo loči le kotanjasta dolina Radovne, skozi katero je nekoč tekla od sotočja triglavskih dolin Kota in Krme v Vratsko Bistrico in si je šele pozneje napravila sedanjo pot skozi Vintgar.

Mežaklo pokriva skoro izključno apnenec in le na njenem najvišjem vrhu Jerebikovcu (Repikovcu — 1593 m) je oligocenska »zaplata«. Le redkokje, n. pr. na Tratah ob mežakelski cesti najdemo tudi werfenske sklade. Zato je glavna skrb Mežakle voda, ki jo najdemo na površini le v redkih izvirih, katerih tudi deloma poleti zmanjka; sicer vse padavine zginajo v skrivnostni kraški svet in njegove globine, ki brez dvoma skrivajo še marsikatero presenečenje. Tako omenja Melik vrtače, kotličice in brezna ter raznovrstne kraške kotanje, Fran Orožen v Vojvodini Kranjski pa tudi »druge jame, ki so še na Mežaklji«. Podatkov o padavinah na Mežakli sicer ni, vendar smemo sklepati, da jih ne bo mnogo manj kot na sosednji Pokljuki, kjer jih navajajo za Mrzli Studenec kar 2627 mm. In vsa ta dragocena voda zgine v kraške globine, da bi privrela na dan ob vznožju Mežakle, n. pr. v izredno močnih in zanimivih vrelcih Rečice ob mežakelski cesti! Tolaži nas lahko vsaj to, da so tudi Mežakline vode omogočile delovanje elektrarne v Radovni in dveh pod Vintgarjem, tako da omogočajo tudi pogon žag, ki izkoriščajo prirodno bogastvo Mežakle — njen odlični les, ki je znan daleč po svetu.

Zanimivost Mežakle so tudi grbine na travnikih in tudi v gozdovih, ki jih imenuje S. Müller (v letošnjem Kosmosu št. 1) »Buckelwiesen« kot posebnost Pokljuke, medtem ko jim v Ratečah (po informaciji dr. V. Bohinca) pravijo »turški grobovi«. Zato je svet na Mežakli močno valovit, kar moti pri košnji, voda pa še hitreje odteka iz globljih mest, ki se pogosto spreminjajo v manjše in večje vrtače in ponikalnice, katerih nastajanje lahko sproti opazujemo, n. pr. na planini Oblek. Kraške pojave, ki zaslužijo ogled, bomo omenili posebej med zanimivostmi Mežakle.

Sicer ima Mežakla dva dela — nekaj višji zapadni, ki se vleče od Mojstrane do prelomnice, segajoče od planine Raven proti severu proti prelazu Zakopi, ki pelje čez Peske na Jesenice, in nekaj nižji vzhodni del. Zapadni del je sicer malo ožji in sestoji (po Meliku) skoro samo iz pločatega slemena v višini 1340–1390 m z edino osamljeno goro Jerebikovcem (1593 m), v vzhodnem delu pa je Mežakla malo nižja z višino od 1100 do 1260 m. Na sever pada strmo odsekano proti Savi in so

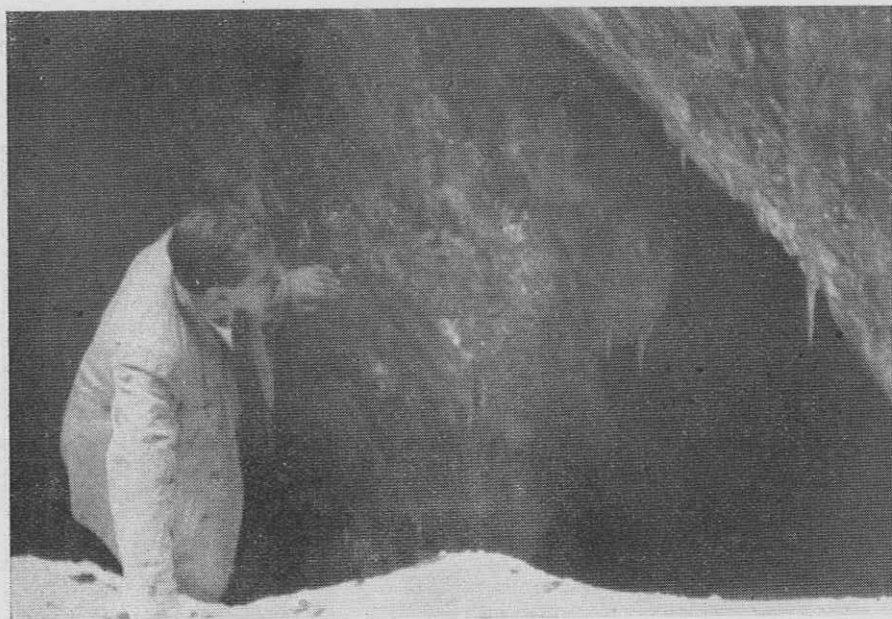

Pogled od Podhoma na Stol

Foto Vladimir Murko ml.

severne stene težko prehodne, tako da bi deloma za plezalce predstavljale hujši problem. Južna pobočja so večinoma bolj položna, vendar najdemo tudi v njih manjše stene, n. pr. pod Policami (1151 m). Poleg glavnega vrha Jerebikovca, ki nudi razgled zlasti proti Karavankam, dolini Save Dolinke in Vratom z Julijskimi Alpami, so v zapadnem delu nad planino Zgornji Kozjek vrh Petelin (1446 m) in Veliki vrh (1396 m), z razgledom na Karavanke in Triglavsko skupino, nad planino Ravnami Oblek (1261 m) z lepim razgledom na Bled in Gorenjsko planoto, v vzhodnem delu pa je poleg Polic najvišji Planski vrh (ne Plavski vrh, 1299 m). Nad Poljanami se vzdiguje legendarna okamenela žena (Baba z višino 885 m).

Izmed glavnih smučišč omenjamo zlasti velike travnike in pašnike okrog Raven, kjer najdejo svoja torišča začetniki, izurjeni smučarji in tekmovalci za dolge proge, seveda le v višini okrog 950 m. Prav hvaležna so velika smučišča, ki se spuščajo izpod vrha Polic najprej po njihovem severnem pobočju, nato pa proti jugu na planino Strmole (960 m), in torej omogočajo spust z višinsko razliko blizu 200 m s številnimi variantami. Kotlina Strmole omogoča sicer spuste tudi z drugih pobočij, ki jo obkrožajo, leži pa oddaljena od počitniških domov na Ravnah 25 minut smučanja po položnih smučiščih. V višji legi je lepo smučišče na planini Zgornji Kozjek (1225 m), do katerega drži odlična nova avtomobilska cesta, ki sicer omogoča spust prav do Raven, od katerih je oddaljen Kozjek tri četrt ure. Sneg se tamkaj drži mnogo dalj kot na Ravnah, smučišče pa lahko zadovolji tako začetnike kot bolj divje smučarje. Sicer omogoča mežakelska cesta spust na smučkah prav do postaje Podhom. Zlasti zgornji položnejši klanec na Tratah (779 m) nudi izreden užitek tudi šibkejšim smučarjem, spodnji klanec od ponikalnice navzdol pa je kljub razširitvi ceste na ovinkih ob poledeneli cesti priporočljiv le boljšim smučarjem. Prav položen, obenem pa hvaležen smučarski izlet poteka tudi po novi spodnji tudi avtomobilski cesti nad planino Spodnjim Kozjekom

Pod vstopom v Ledeno jamo

Foto Melita Murko

(1054 m) ob južnem pobočju Mežakle proti Jerebikovcu do višine blizu 1200 m, nudeč prelepe razglede proti Rjavini, pozneje tudi proti Triglavu in proti levemu grebenu doline Vrat od Kukove špice proti Skrlatici in še naprej.

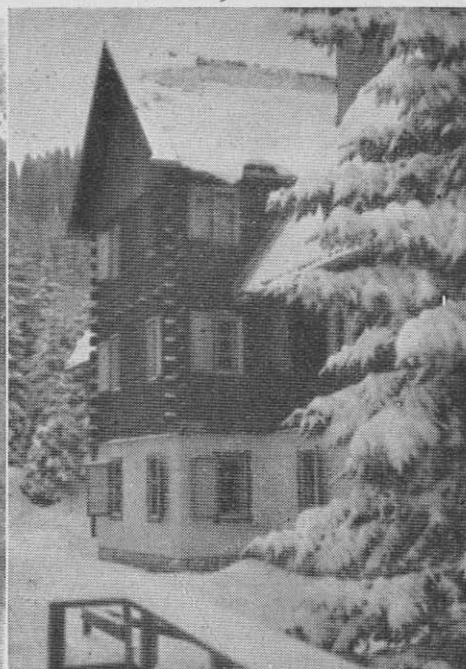
Isti razgled nudi tudi sedaj malo zanemarjena gozdna cesta od Zgornjega Kozjeka proti Zmrznjenim (ali Mrzlim) kontam, ki je pravo visokogorsko sprehajališče z nepozabnimi pogledi na naše Julijce, v dolino Radovne, Kota in Krme, zlasti spomladi, kadar zasnežene vrhove ožarja sonce. Mirno lahko rečemo, da se od redko katere strani odpirajo tako čudoviti in obenem neznani pogledi na Julijske Alpe kot prav s te poti. V Zmrznjenih kontah se tudi pogosto drži še sneg, ko ga drugje na Mežakli v nižjih legah ni več, saj je tu višina blizu 1400 m. Na planini Mežakli na zapadnem pobočju Jerebikovca (1385 m) je stala pred vojno posebna smučarska koč.

Lepa smučišča nudijo tudi planine v vzhodnem delu Mežakle, do katerih bo kmalu pripeljala cesta, ki se odcepi od glavne mežakelske ceste nad Tratami v višini kakih 900 m (2 km pred Ravnami) in se dviga v čudovito izdelanih serpentinah proti vzhodu z edinstvenim razgledom na Bled in Gorenjsko zaenkrat 5 km daleč še malo naprej od odcepa proti Ledeni jami, kjer se prične spuščati proti planini Obranci (1050 m), do katere pa še manjka nekaj stotin metrov. Niže od ceste ležeča planina Čisovec (1050 m) nudi prav tako lepa smučišča. Zato sem mogel nekemu visokemu turističnemu funkcionarju, ki me je izpraševal pred leti, ali so na Mežakli sploh kakšna smučišča, mirno odgovoriti: »Pa še kakšna.« Seveda je treba priznati, da imajo smučišča v precejšnjem delu južne lege, vendar je Zgornji Kozjek zaradi višje in pred soncem bolj zaščitene lege uporaben še potem, ko na Ravnah ni več snega.

K naravnim znamenitostim Mežakle moramo prištevati tudi nekatere kraške pojave, ki bi jih bilo treba v glavnem šele raziskati. Saj vemo,

Mali dom na Mežakli

Veliki dom na Mežakli pozimi
Foto Vladimir Murko ml.

da na Mežakli površinskih izvirov ali morda celo potokov ni in si je torej morala voda izsiliti pot v podzemlje in do vzhodja Mežakle po najrazličnejših razpoklinah v gorovju, brezni, vrtačah itd. Vrtač in ponikalnic na Mežakli ne manjka in nastajajo še pred našimi očmi, tako na planini Oblek. Zlasti zanimiva je ponikalnica nad prvim (strmejšim) klancem mežakelske ceste, kjer cesta prestopi na zeleno ravnino Trate (z gozdno drevesnico). Ta ponikalnica je imela v prejšnjih letih globino kakih 6 m. Ob obisku na Novo leto sem opazil, da se je premer vsaj podvojil in sem domneval, da je pač zemlja, ki se je vdrla, zasula ponikalnico. Prav nasprotno je bilo res — globina se je povečala na vsaj 12 m, tudi dno ponikalnice se je razširilo, iz nje pa je gledalo nekaj škrap, ki so preprečevale pogled v morda še večjo globino. Konec marca sem zasledil dve novo nastajajoči vrtači, oddaljeni od roba stare ponikalnice komaj kak meter, s premerom in globino kakih 3 m. Zdi se torej, da se vsa zemlja tam okrog vdira in je že ta ponikalnica, ki leži tik ob cesti, vredna ogleda, zlasti za obiskovalce, ki kraških pojavov ne poznajo ali hočejo videti brezno v nastajanju. Po najnovejši, še nepreverjeni ustni informaciji nekega Gorjanca leži kakih 100–200 m od jame še precej večje brezno (odprto). Pred razširitvijo ceste je bila majhna jama tik pred njenim izhodom na planoto Ravne, ki je nudila zavetje ob dežju, nekaj sto metrov naprej pa je na travniku mesto s premerom kakih 7 m, ki je kopno, čeprav leži na okrog meter snega. Po domnevi dr. C. Malovrha gre tudi tamkaj za pihalnico, torej podzemeljsko votlino, ki puha toplejši zrak proti površini in topi sneg.

Najznamenitejši izmed kraških pojavov na Mežakli je Ledena jama, na katero je opozoril tajnik Železarne Jesenice Ž. Vovk in ki je bila doslej skoraj neznana, ker leži v težko preglednem in dostopnem svetu pod

Planskim vrhom v višini kakih 1150 m. Še domačin-Gorjanec, ki nam je obljubil, da jo bo našel, nas je vodil skoraj uro naokrog od avtomobilske ceste, čeprav je jama oddaljena od nje — vsega 80 metrov.

Torej bo redkokje v Sloveniji ledena jama tako lahko dosegljiva, saj navadno (po Michlerjevem članku v Planinskem vestniku 1952 o ledenih jamah) ležijo v višini nad 1000 m, tukaj pa lahko pride od ceste do nje vsak obiskovalec brez težav. Dosegljiva je sicer tudi s Poljan — mimo planine Obrance ali še malo krajše naravnost skozi gozd (mimo kote 1134 m), nadalje baje tudi ob kolovozu, ki se odcepi od mežakelske ceste ob ponikalnici in pripelje v kaki uri do nove ceste in jame, ki leži na levo nad cesto. Zvedel sem tudi o drugih domačinih, ki odcepa od ceste proti jami niso našli, ker je namreč na tem mestu dvojni usek skrill pričetek poti. Za vrhom sedelca, ki pokaže na levo pogled v veliko vrtačo, se odcepi na desno kakih 15 m dolga pot proti jami.

Celo na preskušenege jamarja napravi vhod v jamo mogočen vtis, ki vzbuja naravnost grozo pred vhodom v podzemlje. Saj sta tu združeni dve brezni, ki sta ločeni z nekaj metrov debelo steno, skozi katero gleda mogočno okno iz prvega brezna v drugo. nad oknom pa se dviga še nekaj metrov visok skalni most. Sneg je segal 23. marca do zgornjega roba prvega brezna, 25. aprila se je pričeval nekaj metrov niže, tako da je bil tokrat sestop do snega mnogo lažji. Sneg je ležal tudi tokrat še izven jame, v kateri se baje drži celo poletje, in sicer v zgornjem delu v obliki snega, v spodnjem pa v obliki ledu. Iz njega so štrleli v dvorani, v katero pada dnevna svetloba iz obeh brezen, do $\frac{3}{4}$ m visoki valjasti ledeni stalagmiti, s stropa, visokega do 10 metrov, pa so viseli stalaktiti, dolgi do tri metre, posamezno ali v obliki manjših zastorov. Sestop do dna jame je bil drugič brez posebnih težav mogoč le do ledu, naprej le za izvežbanega jamarja. Na sredini dvorane, vsebujoče več drevesnih debel in vej, se nadaljuje rov, dolg baje okrog 150 m, ki je najprej vodoraven, nakar se vzdigne, teče malo zopet vodoravno, nakar se zopet spusti v globino. Na obeh vzponih sta še dve stari leseni lestvi. Na koncu hodnika je zopet dvorana, kjer so bojda tudi ostanki odlomljenih kapnikov in zastori. Fotografije v hodniku so se ponesrečile, ker je odpovedal reflektor, posnetki z dna jame proti robu brezna, ki je kakih 30 m nad dnom, pa zato, ker se je ob dolgi osvetlitvi v pozni (18.) uri stresel aparat. Sicer je bil ta pogled prav zanimiv. Posnetki jame od zunaj so prav težavni, ker pač v brezno ne padajo sončni žarki, kar tudi lahko tolmači hladno temperaturo, obstanek snega, ki pada z robov obeh brezen, in nastanek ledu. Pogosto se sliši padanje vodnih kapljic s stropa, ki potem zmrzujejo. V jami sva bila s hčerko blizu eno uro.

Jama, katere vhod krasi osamljena, očitno predvojna markacija, bi vsekakor zaslužila podrobnejšo proučitev ter ureditev spusta z žicami, ker je sicer dosegljiva tako lahko. Napeljava stalne razsvetljave bi bila vsekakor predraga, ker daleč naokrog (vsaj 3 km) ni električne napeljave in bi pač organizatorji n. pr. avtobusnih izletov z Bleda morali prinesiti svetilke s seboj. Tak izlet bi se dal kombinirati tudi z obiskom ponikalnice Raven ter spodnje avtomobilske ceste, ki drži nad Spodnjim Kozjekom proti Jerebikovcu, po dovršitvi ceste proti planini Obranci tudi partizanskega spomenika, ki spominja na prvo borbo narodnoosvobodilne vojske z Nemci sploh. Saj je Mežakla znana po svoji pomembni vlogi v tej borbi; v Planinskem vestniku 1952 nam je Konobelj-Slovenko opisal v članku »Partizani na Jesenicah« predrzno partizansko akcijo za osvoboditev 400 prisilnih delavcev iz taborišča pod Mežaklo.

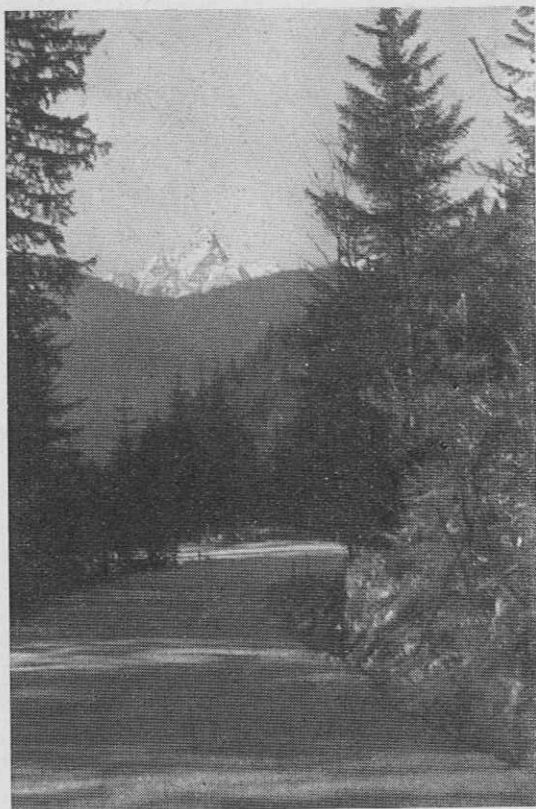
Ob vstopu v Ledeno jamo

Foto Melita Murko

Mežakla skriva sicer poleg navedenih znamenitosti še marsikatero drugo. Tudi njen živalski svet je pisan — poleg številne srnjadi, gamsov, zajcev, veveric, polhov boste zagledali poleg ruševca morda tudi divjega petelina, ki privablja lovce, bistro Radovno pa poživljajo številne postrvi. Tudi flora privablja obiskovalce od aprila do junija, pač glede na višino in lego. Na spodnji cesti smo marca občudovali vsaj 1 $\frac{1}{4}$ m visok volčin, ki pa ga čez en mesec ni več bilo. Sicer pokrivajo Mežaklo prav do najvišjih vrhov bogati, predvsem smrekovi in v nižjih legah tudi bukovi gozdovi, med katerimi so macesni redkejši kot na nasprotni Pokljuki. Les spravljajo deloma z žičnico v Spodnjo Radovno, večinoma pa sedaj z vozovi in sanmi do gozdarske naselbine na Ravnah, odtod pa na dolinske žage (Vintgar, Rečica itd.) s kamionom. Poleg bogatega cvetja so gozdovi, travniki in pašniki polni tudi jagod, borovnic, malin, brusnic, lešnikov in kumine, poleg mladine pridejo na svoj račun tudi gobarji, počenši z mavrahi.

Svojim gostom nudi Mežakla tudi nekaj, kar pomeni marsikomu zdravje, namreč čudovit mir v svojih skoro neskončnih gozdovih, s prijetnimi sprehodi na vse strani. Zato ni čudno, da si je prejšnji dvor uredil na Ravnah svoje Andrejevo selo z 18 posameznimi poslopji, ki so postala med vojno žrtev okupatorja, po osvoboditvi pa je tamkaj zrasla (v višini 950 m) počitniška kolonija naših univerz s tremi dokončanimi domovi oddiha, ki jih bomo opisali posebej. Drugih planinskih postojank zaenkrat Mežakla ne premore.

V gospodarskem pogledu smo že omenili nekdanje fužinarstvo, ki se je opiralo na rudno, vodno in gozdno bogastvo, hidrocentrale na Radovni, planine, ki pa prehranjujejo sedaj manj in manj molzne živine, ker se pač mleko prodaja sproti na Jesenice in poleti v tujskoprometna središča. Zato sirarstvo ni razvito. Najpomembnejši vir zaposlitve prebivalstva je gozd in lesna industrija, nadalje Železarna Jesenice. Na sami Mežakli

Rjavina izpod Gornjega Kozjeka
Foto Vladimir Murko ml.

je sedaj le ena vas — Pernike. Redko naseljena je tudi dolina Radovne, pač zaradi hladne in senčne lege. V njej deluje pomemben rudnik krede z dnevnim kopom.

Izmed turističnih točk prihajajo do veljave razen ponikalnice in Ledene jame Planski vrh, zanimiv prehod z Raven na Jesenice, Oblek, Petelin, Veliki vrh in Jerebikovec (dobri 2 uri od Raven), spomenik na Obranci in Ravne, sicer pa omenjena razgledna pota nad Zgornjim in Spodnjim Kozjekom. Tudi prečenje Mežakle od Poljan preko Obrance, Ledene jame, Planskega vrha, sedla Zakopi, Petelina in Jerebikovca proti Mojstrani je zanimivo, vendar bi bilo treba prej urediti oziroma obnoviti markacije, ki so deloma že obstajale. Predlog za markacije je bil izdelan za Planinsko zvezo. Potem bi prišle lepote Mežakle do veljave za tiste, ki je še ne poznajo, ker je zaradi pogosto nepreglednega terena, številnih vrtač in temnih gozdov prav lahko zaiti celo domačinu. Seveda naj obiskovalci ne bi motili dosedanjega miru, ne bi ropali planinskega cvetja, obenem pa bi morali previdno ravnati z ognjem, ker na Mežakli manjka vode.

Glavno izhodišče za Mežaklo je železniška postaja Podhom, od koder pelje glavna cesta do Raven (8 km), nakar se malo više razcepi na že omenjena dva nova slepa kraka, medtem ko se pri šestem kilometru glavne ceste odcepi nova cesta proti Ledeni jami in Obranci. Malo daljša je pot od postaje Dobrava skozi Vintgar do mostu na cesti Spodnje Gorje—Jesenice, kjer se odcepi mežakelska cesta. Z Javornika ali Kočne vas pripelje cesta na Poljane, od koder drži (še ne povsem zadostno)

Veliki dom pozimi

Foto Melita Murko

markirana pot proti planini Obranci in Ledeni jami. Z Jesenic drži precej strma in pozimi manj priporočljiva pot preko Peskov in Žakopov do Raven (2 uri), druga pot s Hrušice. Z Mojstrane poteka markirana pot na Jerebikovec (mimo planine Mežakla); dostop je mogoč na Ravne tudi iz Spodnje Radovne, ki je že zacelila rane, prizadejane ji med vojno.

Prelepa pot iz Mojstrane skozi Tnalo in Radovno do Bleda je našla svojega opisovalca vsaj v glasilu češke podružnice SPD v V. letniku Alpskega vestnika, medtem ko bomo v vseh letnikih Planinskega vestnika zaman iskali kak prispevek o skritih lepotah Mežakle. Za izpopolnitev krožne ceste krog Mežakle bi bilo treba še razširiti cesto čez sedlo Tnalo (med Mojstrano in Zgornjo Radovno), ki jo je sicer pred 57 leti zgradilo samo Slovensko planinsko društvo po Aljaževem prizadevanju, želeč nuditi domačemu prebivalstvu »več zaslužka« in olajšati turizem v teh krajih. Sicer imajo gostje Raven mnogo lažji dostop na Triglav, kakor se večinoma misli: saj lahko sestopijo v 20 minutah do Spodnje Radovne, kjer jih čaka okrog tričetrturni sprehod do Zgornje Radovne, kjer imajo na izbiro lahak a dolg pristop mimo Zasipske planine skozi Krmo, precej krajši dostop skozi Kot (Staničeva koča!) ali pa prehod do Tnala, z njega pa po obronkih Črne gore proti gornjemu jezcu mojstranske cementarne (nemarkirano!), od koder ni več daleč do Peričnika. Smučišča smo opisali že prej. Naj še omenimo svoječasni načrt Jeseničanov, da bi se približno po trasi nekdanje žičnice na Peske zgradila vzpenjača z Jesenic na Mežaklo, ki bi olajšala dostop tudi razvajenim gostom tako poleti kot pozimi in bi večina tujcev, ki prihaja k nam skozi Jesenice, takoj ob vstopu v Jugoslavijo zagledala vabljivo vzpenjačo.

Upamo, da nam je v teh kratkih izvajanjih uspelo prikazati neznane in pozabljene lepote in zanimivosti Mežakle ter ji pridobiti novih prijateljev, ki jih bodo v miru uživali.

Kip na Stenarju

PAVEL KUNAVER

Sredi meseca avgusta lanskega leta se je nad Trento razbesnela taka nevihta, kakršne še nisem doživel. Skalila se je celo bistra Soča. Divjalo je posebno hudo v zahodnem delu Trente, pa tudi okoli Loga. V hotelu Orel je iz kuhinje vse pobegnilo, ker so strele udarjale menda prav v hotel, in pri velikem štedilniku so poskakovale z velikim pokom električne iskre. Nevihta pa je imela tudi dobro stran, saj je popolnoma očistila ozračje in naša skupina se je razdelila v dvoje, eni so odšli na Triglav, jaz pa z drugo na Stenar in Razor. Ker so bili moji spremljevalci ljudje, ki nekateri visokih gor sploh še niso videli, smo po Belem potoku le prav počasi napredovali, a to že od zgodnjega jutra, torej, ko je večina poti ves čas v senci. To mi je bilo posebno všeč, saj je Beli potok od Pogačnikovega doma do dna Trente gotovo eden od naših najlepših naravnih parkov s hitrimi in pestrimi izpremembami. Ljudje delajo le to napako, da hodijo pò njem v nepravem času, posebno v dopoldanskih in popoldanskih urah, ko se sonce v vse območje Belega potoka najbolj upre. Potem seveda ni čudno, da na poti zdihujejo in ne vidijo čara te edinstvene pokrajine. Hôdi zgodaj zjutraj ali pa pozno popoldne po Belem potoku gor ali dol – vseeno – in počasi, in v treh urah boš doživel vse izpremembe in deležen najzanimivejših prizorov v naših gorah. Beli peski, mali slapovi, živo zelene tratiče, strmi gozd, nešteti drevesni bojovníki, eden bolj romantično od viharjev in skal oblikovan kakor drugi. Nešteti skalni skoki, okrašeni z ruševjem, viharniki, rododendronom, nenavadno divji hudourniški jarki, vse se hitro menjava. Zjutraj in pozno popoldne pa vidiš prodirati ali zapuščati to veličastno pokrajino svetlobne žarke, ki sproti izpreminjajo gorske oblike, da bi jih včasih skoraj ne prepoznal, da so ene in iste, le da so drugačne, ko jih obsije sonce, in da postanejo vse tuje, grozeče, neverjetno visoke, če stoji sonce za njimi in so same potopljene v globoke sence. Ko pa sonce potuje, posebno ko tone počasi globlje in globlje ter plezajo njegovi žarki po osvetljenem Pihavcu, potujejo z njim tudi sence. Izza divjih vrhov Kukle in njenih silovitih robov je vsak snop žarkov drugačne barve in vsaka senca drugače globoka.

Po tem divnem svetu smo polagoma dosegli, že v soncu, prijazni Pogačnikov dom in še počasneje lezli čez razrite Kriške pode proti Sovatni. Ko se je pa pokazal Triglav, so moji tovariši presenečeni nad mogočnostjo slike kar obstali. Le obljuba, da bo še lepše na vrhu lahko dostopnega Stenarja, jih je pognala dalje. Nebo je bilo kakor umito in temno modro, kakor je le po hudih nevihtah. Posebno se je njegova temna modrina odlikovala na visokih horizontih, kjer se je stikalo z grebeni, ki so žareli v opoldanskem soncu.

Tako smo se počasi približali vrhu Stenarja. Jaz sem vodil. Naenkrat se je med zadnjimi skalami in nebom prikazal planinski klobuk. Z vsakim korakom bliže pa novi deli: silno zagorel, dokaj naguban, a negiben obraz, nato malo naprej nagnjene temno rjave rame in prav tako temno rjavo bronasto telo. Tičalo je v kratkih hlačah, iz njih so zopet molele od gorskega sonca prav ožgane noge v solidnih, a že dokaj rabljenih kvedrovcih. Oprema poleg mirno kakor kip sedečega starca je bil odličen švicarski, a dobro obrabljen cepin in prvovrsten nahrbtnik, ki je tudi že kazal, da je lastniku že dolgo služil. Bele skale in na modro gorsko nebo projicirano telo tega starca je bilo tako lepo, da sem obstal presenečen in

kar pridržal dih. Le kratek prijazen pozdrav in premik glave je iluzijo bronastega kipa na vrhu Stenarja hitro pregnal. Ostali smo skupaj na vrhu dolge ure, bronasti mož pa je le od časa do časa segel v nahrbtnik in se, — opazoval sem skrivoma in z zanimanjem — krepčal z izbranimi, a primernimi jedmi. Imel je le četrtlitrsko čutaro, iz katere je od časa do časa potegnil požirek. Največji del časa pa je v glavnem tiho in zamišljeno zrl v mogočno sliko Triglava, ki je prav s Stenarja tako nedosežno lep. Tega dne je bil, moleč svojo glavo v čisto temno modro nebo, z globokimi sencami v steni, z bleščečimi snežišči, s srebrnimi nitmi, zadnjimi ostanki med nevihto zapadlega snega, res gora vredna strmenja. K sreči je bila tudi naša družba nenavadno tiha in starčka, ki je sedel še vedno kakor živ kip na svojem mestu, ni motila.

Jaz sem se zavlekel malo vstran in končno zadremal. Ko pa sem se zbudil, je kip izginil. Mislil sem, da ga bomo dobili v Pogačnikovem domu. Toda tam ga, ko smo se vrnili, ni bilo, in šele proti večeru, ko je sonce zahajalo, je prišel. Povedal mi je, da je ostal na primerno lepem razglednem prostoru na Podih, dokler ga bližajoča noč ni prisilila priti v kočo. Posebno je užival lepoto popoldanskega in večernega neba, ki je bilo tisti dan res nekaj posebnega. Skoraj polovico nebesnega obloka, na severu in zahodu, so pokrili nežni cirri. Toda niso bili vsi enaki. Nekateri so bili kakor najnežnejše čipke razprostrti pred modrim nebom, ki je gledalo med vrzelmi na nas strmeče ljudi. Drugi so se v dolgih srebrnih nitkah vlekli in izgubljali proti jugu. Vsa prelestna tvorba teh neskočne množice ledenih kristalov še visoko, visoko nad našimi gorami se je prav počasi premikala od severa proti jugu in oznanjala lep prihodnji dan.

In res je napočilo jutro, kakršnega si more gorohodec le želeči. Toda še preden smo mi zapustili dom, je naš bronastemu kipu podobni starček s polnim nahrbtnikom in s cepinom odrinil proti Razorju. V tem sem se pozanimal pri oskrbniku tudi za starost izrednega moža. Deset let starejši od mene, torej tik pred osemdesetim letom! Razor s svojimi strminami vendarle ni prav za vsakogar — a naš stari znanec s Stenarja je hodil mirno in zdržema. Nobeno še tako grdo melišče niti skale ga niso ustavile. Vse je z lahkoto, če tudi počasi in z vmesnimi oddihi premagal in dosegel vrh Razorja pred nami. Zagledali smo isto sliko kakor dan prej na Stenarju: Bronasto ožgano telo, projicirano na modro nebo, glava z živahnimi očmi pa je polagoma krožila in se naslajala nad ogromnim razgledom, vedno iznova pa se je vračala v smer proti Triglavu.

Nisem mogel drugače, kakor da sem mu izrazil svoje spoštovanje in občudovanje, česar je bil očitno vesel. Bil je profesor iz B. in vsa umetnost njegovega življenja je obstajala v zmernem življenju in prostem času posvečenem gorski narodi v naši domovini in na tujem. Vso hrano za ves dan je imel s seboj. Po urah našega bivanja na Razorju smo ga zapustili na vrhu, sedečega in zročega v sinje daljave kakor kip. A to ni bil mrk in čemeren starec! Ko je videl, da smo tihi in dostojni ljudje, se je začel živahno razgovarjati in z najmlajšimi razpravljati o matematiki, tehniki in sedanjih problemih. —

Oba tista dneva in dolgo potem sem mislil nanj in na mnoge druge ljudi. Koliko jih je, ki me sprašujejo: »Ali še vedno hodiš v gore?« in na druge, ki prezkodaj ovenejo, zapadejo meglenim mislim in se odvrnejo od večno mlade narode. Prvim vedno zagotavljam, da prav iz gora črpam svojo moč in veselje do življenja. Drugim pa bi rad dokazal, da so gore vir in zakladnica zdravja, da podaljšujejo mladost. Saj če gledaš veličastvo gorovja in primerjaš silne dobe, v katerih so nastajala in bodo še obsta-

jala, se ti zdi smešno, govoriti o svoji starosti. Kako silna je moč gora, spominov na njihovo lepoto, sem že po vojni, ko me je nesreča že trikrat potisnila v posteljo in bolnico, posebno jasno občutil. Hrepenenje po sinjih višavah, po gorah in dolinah je sililo oslabeledo telo, da je hitreje okrevalo. V mrak bolniške sobe so sijale gore, ki so se globoko zagreble v spomin, in obljubliale so, da me bodo iznova osrečevale, če se jim bom zopet približal, jih zopet obiskal. Vse to bi morali vedeti starši in vzgojitelji novega rodu, da bi pravočasno odvrčali mladino od tobaka, alkohola in prezgodnjega izživiljanja, da bi bile plesne dvorane bolj prazne, bolj redke majajoče se postave mladih, izžitih ljudi v jutranjih urah, na gorah pa številnejši bronasti živi kipi novega človeka. —

Še o prvi pomoči v gorah

DR. MIRKO BIRSA

Zadnjih deset, petnajst let je prineslo vedi o prvi pomoči mnogo novega. Nova naziranja so pogosto popolnoma nasprotna praksi in teoriji prve pomoči pred dvajsetimi leti in so sad dolgoletnih opazovanj ter dajanja pomoči ranjencem na bojiščih med drugo svetovno vojno. Izkušnje kirurške vede, ki se vedno močno razvija v vojnah, lahko tudi mi uporabimo, kadar nudimo prvo pomoč v gorah.

Prva pomoč v gorah je res le prva pomoč v pravem pomenu besede. Namen in cilj sta ji bolniku - ponesrečencu zasilno pomagati, ga spraviti živega v dolino ter mu omogočiti varen transport. V dolini je nadaljnja pomoč odvisna od zdravnika.

Nesreče v gorah se množijo! Gore niso postale nevarnejše, slabši je človek - gornik, ki je telesno in duševno slabše pripravljen na boj z njimi. Sodobna prometna sredstva kot so motor, avtomobil, žičnica popeljejo planinca že v nekaj urah pod vrhove planin. Vzponi se začno mnogokrat brez prilagoditve organizma na spremenjeno temperaturo, vlago zraka, višinsko razliko in podobno. Telo, vajeno le milega mestnega okolja, stoji nenadoma pred ogromno in težavno nalogo, pred katero pogosto fizično klone. Posledica tega so lahko težke in celo smrtne nesreče, ki jih včasih posamezniki in tudi tisk dramatizira ali pa obdaja z nepotrebno romantiko, namesto da bi znova in znova opozarjali ljudi pred nepremišljenostjo, ki je lahko usodna za neizkušenega in nepripravljenega gornika, težavna in nevarna pa tudi za naše požrtvovalne gorske reševalce.

V članku ne bo obdelana prva pomoč, ki jo nudimo poškodovancu v primeru preloma uda, zmečkanine, raznih ran in podobno. Obdelana bodo v glavnem nova dognanja o pravilnosti prve pomoči, ker so bila do sedaj zelo sporna. Najtežja komplikacija, ki se lahko pojavi pri poškodovanu in katere se tako bojimo je — šok. Šokirancu stalno grozi smrt! Premagati šok pomeni prepeljati ponesrečenca živega v dolino. Šok je posebno stanje, v katerem se nahaja poškodovani organizem. Mnogi primerjajo organizem v šoku s tlečim ognjem, ki lahko takoj ugasne. V tem stanju so oslabiljene vse telesne funkcije. Funkcija možgan je znižana zaradi pomanjkanja kisika, srce bije na prazno, ker se večja masa krvi zadržuje v trebušni votlini in podkožnih venah, telesna temperatura pada izpod normale in podobno. Poškodovanec v šoku je zelo bled v obraz. Prsti rok, konice uhljev in ustnice lahko dobijo modrikasto barvo. Koža je hladna in pokrita s hladnim, nekako lepljivim znojem.

Termometer nam pokaže, da se telesna temperatura giblje pod 36° C. Pulz, ki ga tipamo na palčni strani podlehti v bližini zapestja, je zelo hiter in komaj tipljiv. Je mehak in se z lahkoto potlači. Očesne zenice šokiranega ponesrečenca so zelo razširjene in se na svetlobo ne zožijo. Dihanje je hitro in površno. Pogosto pride do bruhanja. Šokiranec je sicer pri zavesti, obnaša pa se izredno topo. Do okolice je brezčuten. Včasih pa je izredno nemiren ter se le stežka pomiri. Občutljivost na bolečino je močno zmanjšana. Šokirano stanje traja lahko nekaj ur pa tudi ves dan. V takem stanju je telo v stalni nevarnosti, da odpovedo njegove funkcije.

Nastanek šoka v gorah pospešujejo trije činitelji, ki so v višini in prirodi še posebej poudarjeni: strah, bolečina in mraz. Sam potek šoka lahko razdelimo v več faznih oblik kot vagotono ali simpatikotono fazo šoka s paraličnim kolapsom, centralno obliko kolapsa, paralično itd. Vse te faze se težko ločijo celo v dolini in bolnišnici. V gorah pa je to skoraj nemogoče in končno tudi nepotrebno. Ponesrečencu lahko le izmerimo pulz (utrip srca), opazujemo njegovo telesno temperaturo, obnašanje in podobno. Iz teh podatkov lahko sklepamo na težino šoka in nudimo tisto pomoč, ki je pogosto rešilna.

Osnova prve pomoči šokiranemu gorniku je v tem, da mu nudimo čim več toplote in zmanjšamo bolečine. Človeške toplote je vedno dovolj na razpolago. Ponesrečenca posadimo s hrbtom med noge reševalca tako, da mu sloni na trebuhu. S tem je ponesrečenec že dobil življenjsko potrebno tovarišev toploto. Tako smo preprečili padanje ponesrečenčeve telesne temperature. Zavest šokiranca, da je v varnem naračju zdravega in močnega reševalca, duševno takoj pomiri! Tako je v večini primerov izključen tudi važen faktor, ki sodeluje pri nastanku šoka in to je strah ponesrečenca. Če ponesrečencu prijateljeva toplota ne zadošča, se še drug reševalec usede pred njega, nasloni na njegov trebuh in ga s tem zaščiti od spredaj. Ponesrečencu je treba takoj nuditi vroče in dobro sladkane napitke (kava, čaj, limonada), ki prispevajo k segretju telesa in večji cirkulaciji krvi. Segreti kamni, vroča voda v čutari, ki jih položimo ob ponesrečenčovo telo, so nujni in uspešni. Alkohola šokirancu ne smemo dati, dokler ni v koži.

Ker so šokirančeve žile izpraznjene zaradi zadrževanja krvi v področju trebušnih organov in v podkožju, je cirkulacija krvi zelo počasna. Naša naloga je, da poškodovancu čim prej napolnimo žile. Prvi ukrep je ta, da ponesrečenčeve noge vzdignemo čim višje. Na ta način odteka kri v nižje predele, to je proti srcu, ki se z njo napolni in ne bije več na prazno. Srce bo zopet oddajalo kri, ki je obogatena s kisikom, možganom, najbolj občutljivim za pomanjkanje tega plina. Priporočljive so tudi takoimenovane avtotransfuzije. Bolniku se vzdignejo noge in povijejo s povojem, tako da se v njih ne zadržuje odvišna kri. Ta ukrep pa je možen le v dobro zakurjenem zavetišču! Bolečine, ki jih poškodovani gornik čuti, blažimo s tabletami proti bolečinam, ki jih danes že skoraj vsak človek nosi s seboj. Lahko so tablete proti glavobolu, zobobolu in drugim bolečinam. Transport šokiranca je dopusten šele tedaj, ko znaki šoka izginejo. To je takrat, ko se šokiranec ponovno obnaša normalno, brez znamenj nemira, znojenja, modre barve, z normalnim utripom srca itd. Transport gornika, ki je še vedno v šoku, se navadno konča tragično.

V hribih se pogosto opaža močna ohladitev telesa s pogostim zmrznotenjem. Vzrok temu je iskati v gorskem vetru, zmanjšanem atmosferskem pritisku, oziroma zmanjšani vlagi ozračja, torej v pojavih, ki

pospešujejo hitro oddajo telesne toplote. Večina znanstvenikov se danes strinja v mnenju, da je potrebno zmrznjenca hitro segreti in ne postopoma, kot se je priporočalo pred leti. V idealnih okoliščinah položimo zmrznjenca v kad s toplo vodo, ki naj ima temperaturo do 36° C. Roke in noge naj vise izven vode, kajti za njih veljajo posebna pravila. Če pa ni na razpolago kadi s toplo vodo, zadošča, da v toplo zakurjenem prostoru ponesrečenca oblagamo z vročimi povoji, segretimi volnenimi odejami in podobno. Masiranje kože nima smisla. Uživanje čim večjih količin toplih čajev je nujno. V zavetju kože lahko nudimo zmrznjencu tudi majhne količine alkohola, seveda če je pri zavesti.

Skrb za zmrznjene roke in noge terja posebna pravila. Ud se mora segrevati čim počasneje. Trup se segreje po zgoraj podanih smernicah, zmrznjeni udi pa se naj ohranijo začasno hladni. Najbolje je, če se zmrznjeni ud položi v vodo s temperaturo 6° C. Segrevanje naj poteka postopoma in to iz trupa samega, kar traja dve do tri ure. Istočasno lahko počasi segrevamo vodo, v kateri se nahaja zmrznjeni ud. Zmrznjenec naj giblje z okončino, da bi izboljšal priliv segrete krvi iz telesa (srca). Pri odstranjevanju ledenih drobcev s telesa bodimo zelo previdni. Zmrznjena koža je zelo dovzetna za infekcijo (okužbo). Pogosto se zgodi, da ud začasno rešimo, bolnik pa končno umre zaradi tetanusa (mrtvičnega krča). Vsako drgnjenje zmrznjenca s snegom je torej prepovedano in nevarno, ker se z drgnjenjem trga kožna povrhnjica. Vedno navzoče bakterije pa imajo prost pristop v telo. Enako kot pri šokiranem gorniku velja tudi pri zmrzlinah pravilo, da se je bolje zadržati nekaj ur dalje v dobro zakurjenem zavetišču, kot pa da izvedemo takojšen dolgotrajen in naporen transport v dolino.

Tudi sončne opekline so v gorah zelo pogoste. Ne pozabimo, da z višjo nadmorsko višino raste tudi moč sončnih žarkov. Poleti je v višini 1300 m intenziteta sončnih žarkov že dvakrat tako močna kot v nižini ob nadmorski gladini. Pozimi pa ta razloček v intenziteti naraste na štirikratno vrednost. Tudi sneg je zelo nevaren za opekline, ker svež sneg reflektira sončne žarke do 90 %. Neizkušeni planinci naj se opozarjajo na to važno dejstvo. Znoj, ki se nabira na obrazu gornika, se mora sproti brisati. Znojne kapljice delujejo kot leča — zbiralec sončnih žarkov. Nujno je treba zaščititi kožo s cinkovimi ali taninskimi mazili.

Sončenje vsega telesa na snegu je nespametno in neodgovorno igranje z zdravjem. Sončarica je skoraj vedno posledica takih objestnosti in neumnih želja po »športni barvi«. Znamenja sončarice se lahko razvijajo šele dva do tri dni po preobjestni izpostavitvi soncu. Glavobol, omotica, dražljaj na bruhanje, krči v mišičevju so značilni znaki te nevšečne in prav nevarne bolezni. Gornik naj v tem primeru počiva v temni sobi. Glava naj se mu ovija s hladnimi in mokrimi krpami, na tilnik pa naj se polaga led. V teh primerih naj se s transportom v dolino pohiti. Izgubljene ure imajo v teh primerih za posledico smrt. Sneg in sonce škodita v gorah tudi nezaščitenim očem, ker se te težko privadijo na ultravioleto žarke. Snežni slepoti je izpostavljen tudi najbolj treniran planinec. Edina obramba proti tej nevarnosti so dobri sončni naočniki, ki pa morajo biti zaščiteni tudi s strani. Če naočnikov nimamo, si pomagamo s papirno vrečko, v katero smo naredili nekaj luknjic.

Komplikacije nevarnosti, ki so bile omenjene, so starim planincem znane že iz prakse. Nikoli pa ni odveč, če večkrat opozarjamo na nevarnosti, kajti gore so po navadi močnejše od nas in jih ne smemo podcenjevati.

Visoka kronika

(Brez dovoljenja visokih upravnih svetov Kloma in Pečane objavlja M. Mohorčič)

Brane je zapregel svojega Vipeta in naložil nanj nas in našo čudno prtljago, nato pa drvel skozi mesto, da ni veliko manjkalo, pa bi prišlo do karambola s stražnikom. Preplašeni smo ponižno obstali sredi trga. Ves v zadregi je obračal Brane kar po vrsti notranje in zunanje žepe svojega rjavega »občinskega« suknjiča, ki ga je tako kompromitiral, da mu stražnik res ni mogel verjeti, da ima šoferski izpit, kaj šele lastninsko knjižico. Zaviti od nosu smo natakneli najresnejše obraze in se stisnili globlje med oprtnike, smučke, škafe, metle itd., samo da ne bi z našo dobro voljo žalili očesa postave, hkrati pa držali fige, da bi Brane našel vse knjižice in da bi mu le ne bilo treba potegniti za četrto prestavo, za tisto, ki se ji pravi: nazaj!

No, pa smo le srečno prišli še tisti večer v svojo bajtico. Vipeta smo pustili seveda samega spodaj v dolini.

»Spodaj trdo, zgoraj težko, v sredi pa tudi, kaj je to«? je ošabno in z nosom kvišku rad izpraševal naš pečanski sosed Lučka okrog sebe vsakokrat, vsakokrat, kadar je pripeljal k nam kakšne nove goste. »To so pečanske pernice«, je odgovoril tudi tokrat kar sam, prav zafrkljivo in pokazal gori na pograd kar s prijazno skodelico, iz katere je izpil že petkrat prekuhani češpljevec. Oh ta češpljevec, ta petkrat prekuhani pečanski češpljevec! Kako grdo nehvaležno so govorili o njem naši sosedje, seveda vselej šele takrat, ko so se ga že napili.

Pečana in Klom! Dve dolinici visoko zgoraj v selških hribih na Ratitovcu. Kolikokrat smo hiteli tja! Pri zadnji kmetiji na Prtovču še za mleko večkrat ni bilo časa, samo da smo stopili še pred sončnim zahodom na sedlo in da smo videli Triglavsko pogorje v večerni zarji, ki je ob takih večerih kot venec rdečih rož razprostrto na obzorju.

Spodaj v dolinici pod smrekovim gozdom pa je ždela naša prijazna bajtica. Pokrita s snegom se nam je zdela kot pravljlična kočica Janka in Metke. Tako ponižno je dremala sama v svoji samoti, le kadar smo prišli mi tja gori, smo jo oživel s pesmijo, smehom in sekanjem drv. Prijazno nas je sprejela pod svojo streho in polagoma je postalo tudi njej prijetno, zakaj zadihala je skozi dimnik in pošiljala v zrak dimčke tako, da so Klomovci, naši sosedje, takoj vedeli, Pečana je že tu.

Toda tu in tam je postala naša bajtica tudi nahodna, in tokrat smo jo s smrekovimi vejami, opeko, steklenicami in podobnimi dezinfekcijskimi sredstvi, katere smo spuščali v dimnik, pozdravili, da je zopet prosto in veselo zadihala. Kako smo se razveselili vsakega dobrega izida take operacije, in morda bi samo še Rusi tako navdušeno pozdravili svojega Siriusa, kakor smo mi zavriskali: »Skozi dimnik se že kadi!« Če smo se vračali z izleta, nas je v prijaznem odmevu pozdravljala že od daleč: »Dober dan«, in vriskala je in se smejala. Če je pa Fajt zaklical »Baraba!« je tudi ona tako nagnala. Taka je bila ta naša Pečana.

Klom je bil pa čisto zase, skrit med smrekami v majhni dolinici, sploh gospoda z ločeno spalnico, namreč od kuhinje ločeno. Zato pa ni imel marsičesa, česar je bilo na Pečani v izobilju, kakor n. pr. lepih smučarskih terenov, ves dan sonce in pa lepih — vsaj recimo tako — lepih deklic. Klomovci so morali stalno k nam na smuk, na sonce, v vas in včasih tudi po sol.

Lani, ko je nekoč sneg precej skopnel, Klom ni hotel zastonj tratiti svojih energij in prenašati vsak večer svojih smučičev čez hrib domov. Pa

ne da bi jih zaupali nam, skrivali so jih rajši vsak v svojem skrivališču pod smrekami, med skalami in v grmovju. Ker pa je bila Pečana dostojnejša, kakor so si jo predstavljali, si je kmalu pridobila zaupanje. Klom je namreč začel spravljati smučke pod eno smreko, samo Matiček, oh ta Matiček je bil še vedno nezaupljiv in jih je nosil še vedno nekam visoko v breg.

»Nocoj bo pa zapadel nov sneg in Klomčanom bi jo lahko zagodel«, je rekel Stojko neki dan. Predlog je bil soglasno sprejet. Zvečer, komaj da je na sedlu zadnji Klomčan zavriskal, smo že bili pri njihovih smučkah. Stojko je splezal visoko v vrh smreke in vzel s seboj močno vrvco, na katero smo mu mi spodaj privezovali smučke in palice. Drugo za drugo je potegnil k sebi in vsako posebej trdno z jermenom pripel na vejo. Matičkove posebej skrite smučke in palice so pomenile lepo praznično zvezdo na vrhu drevesa. Res, da je ponoči svež sneg zabrisal naše stopinje pod smreko in zametel tudi viseče »praznične okraske«, vendar za drugo jutro se je bilo treba pripraviti na maščevanje. Priprli smo vsa vrata, zabili podstrešno lino, pregledali zapahe itd. Sonce je stalo že visoko, ko so Klomčani še vedno opravljali svoje hišne posle, na kar šele so se oglasili na sedlu. Počasi so gazili celec. Hinavsko prijazno smo jih pozdravljali izpred koč in se hiteli kar naprej vaditi, da bi nas videli, kako pridno se pripravljamo na tekmo Pečana – Klom, saj je šlo za ratitovski »Pokal«. Huronski krik nas je pa kmalu opozoril, da so že pod smreko. Matiček je vesel letel v svoje skrivališče, toda še preden je prišel na cilj, je že zagledal svoje dilce na vrhu smreke. Z dvignjenimi pestmi, žuganjem in vpitjem so nam prerokovali hude čase. Gams je tulil, ko je lezel v smreko. Novi rahli sneg mu je silil za vrat in v žepe, o, kaj so pa prestajali šele tisti, ki so spodaj lovili.

Paglavsko smo se jim nesramno režali z naše varne višave in se pasli na njihovi jezi. Ko so pa pridivjali na sto korakov, smo kakor »z žajfo namazan blisk« izginili v koč. Lučka je divjal, Gams skakal, Avse se je samo zgražal, Matiček grozil itd. »Okna, vrata in pečanska srca so se tresla od strahu«, tako imajo napisano v klomskem dnevniku. »Skozi streho udirajo«; se je čul nenadoma obupen klic. »Fantje na vrh!« je vzkliknil Fajt. Na strehi se je vnel boj, vsenavzkriž so frčale deske. Kratek posvet v koči. Sklep: »Vdajmo se!« Skozi okno smo ponujali poln lonc prvič prekuhanega češpljevca, toda sovražnik je ostal neizproslen. Hoteli smo se pogajati, a premirje je bilo odklonjeno: »Prepozno!« so rjuli na nas in Lučka si je z našo belo zastavo ovil svojo razbeljeno glavo. »Polivajmo jih z vodo!« je kriknila Francka in že nesla pisker vode po lestvi na podstreho. Vse skupaj pa ni pomagalo nič »Še tri deske pri lini in sovražnik bo v bajti!« je zavpil nekdo na podstrehi. »Izpad!« je zaklicala Anka. Zaviti do nosu sva skočili midve ven, pripravili za vogalom v naglici zalogo municije in že so frčale kepe snega na streho. Kot jastrebi so planili vsi na naju. Ivan se je podrsal po strehi in si odrl roko tako, da je bil naenkrat ves sneg okrog koč krvav. Kepa rahlega v naočnike je Lučko uničila in preden je zopet spregledal, sva se lotili že drugič. Naši fantje, ki so se na podstrehi borili v copatah, so nama med tem že obuti priskočili na pomoč. Začel se je boj na roke. Kakor velike bele kepe so se borci valili po bojišču. Zmagala je seveda Pečana, toda če pogledaš dnevnik na Klomu, je zmagal seveda Klom. Kakor v pravi vojski, same zmage. Klomčani imajo v dnevniku celo to napisano, da so dobili za reparacije prvič prekuhanega češpljevca. Ne vem, ali so hoteli s tem potrditi svojo zmago ali pa so bili res že tako

izčrpani, da so stopnjo češpljevčeve dobrote tako slabo zadeli... Toda nazadnje smo le sklenili mirovno pogodbo in začeli živeti zopet v najboljših odnošajih. Samo pri skrivnostnem izginotju ene palačinke je prišlo nekoč do malega incidenta. Vso zadevo smo pa morali pomečkati, ker so pri preiskavi zardeli kar trije, in sicer dve Pečanki in en Klomovec. Kaj natančnejšega se o tem do danes še ni zvedelo. Skratka, palačinka, ki je bila komisijsko postavljena na omaro, je izginila pri zaklenjenih vratih.

Na Silvestrov večer smo si odpustili tudi to in Klomovci so nas povabili na silvestrovanje. Da bi se Pečana ne ustrašila dolge poti ponoči, so priložili vabilu še jedilni list. Skozi pravo novoletno noč smo se vozili kakor trije kralji s svojim spremstvom in obremenjeni z darili: s potico, steklenico češpljevca, cigaretami in vsak s svojim krožnikom in veslom (žlico). Kolikokrat so me izpodnesle smučke, da sem sedla v svež pršič, toda potica je ostala nedotaknjena visoko nad snežno belino. Še danes se radi spominjamo tiste lepe poti, ki je bila gotovo ena najlepših točk tistega silvestrovanja. Sicer so obljubili Klomčani, da bo pot razsvetljena, toda luči ni bilo. Pozneje so se nam opravičevali, da so pozabili izobesiti luno in tako so nam tisto noč razsvetljevale pot samo drobne zvezdice, ki so nam skozi sveže zametene smrečice pomežikovale tako ljubko, da smo, ko smo jih tako gledali, skoro zgrešili Klom. Ta pa nam je nudil ta večer toliko, da bi nam bilo res lahko žal, če ne bi prišli.

»Ves popoldan post!« je bilo sicer zapisano v povabilu, ali večerja, ki nam jo je pripravil Klom, bi teknila tudi najbolj razvajanemu želodcu, saj so bile pri pripravljanju zastopane vse tehnične stroke. Montanist je zvrtil rov v štruco, kemik je po receptu rahlo zmešal sardelino maslo, dodal kislih kumaric itd., nakar je vso to zmes zopet specialist metalurg vtil v štruco. Član Jadranske straže je odpiral sardine itd...

»Tole je pa moj prijatelj Dušan, ki rad norce brije«, nam je predstavil Lučka novega gosta. »A tako, zato ste nocoj tako lepo obriti«, sem ga pozdravila in se kar ustrašila teh svojih besed. Toda res lepo obriti fantje mi tega niso zamerili, ker jih najbrž le ni Dušan obril.

Za termometer smo imeli v kuhinji, našem slavnostnem prostoru, svečke na novoletnem dreveščku. Če je bilo mrz, so stale lepo pokonci, toplota jih je pa pripogibala čimdalje bolj in ko so od vročine popadale na tla, je bilo obupno vroče.

Gams je bil ta večer posebno navdušen pevec. »Dekle, daj mi rož rdečih, rožmarina, dekle, daj«, je venomer prepeval. »Rož rdečih res da nimam, imam pa smrekovo vejico«. »Poljubi ji vendar roko«, ga je opomnil kavalirski Dušan. »Kaj, kdaj je pa še kakšen gams roko poljubil«, se je razvnel. »Gams roko samo polize«, je vihral kar naprej, »in to bi storil samo takrat, če bi imela kaj soli v roki«, se je hotel izviti iz zadrege prav po gamsovsko. »Gams, jaz imam vendar sol v glavi«, sem ga zbodla in on je zardel. »Neroda!« so zavpili vsi hkrati vanj, a k sreči je padla tisti trenutek zopet svečka z drevesa. »Vročee«, se je obrisal Gams in zginil k ventilatorju. Vrata je vrtel, tako vrtel, da so kakor pri električnem ventilatorju nastale radijske motnje, ker aparat ni bil opremljen z zaščitnimi pripravami. Gams je namreč s premočnim ventilatorjem podrl radijski zvočnik, ki je bil improviziran iz papirnate škatlje, da je zletel po tleh. Pa kmalu smo se pomirili, zakaj postajalo je vedno hladneje, kakor so kazali naši termometri na drevescu.

In zopet smo lepo prepevali, da so se nam topila srca in smo požirali sline po večerji, ki se nam je obetala z omamljivim vonjem tam s štedil-

nika in z Lučkovega skrbečega obraza. Pevski program je bil končan, nastopila je Francka z recitacijo iz klomskega dnevnika. »Napadli smo jih odspred, pa čeprav se je Pečana branila odzad, je bila kmalu poražena odspred in odzad«; »Kako si pisal?« so začeli vsi Klomčani hkrati vpiti na avtorja. »Saj ne bere prav«, je skočil pokonci Jože. Francka se pa ni dala motiti. »Matiček je splezal na streho odspred in padel s strehe odzad.« »Ti bom že pokazal ta tvoj odspred in odzad«, je skočil Matiček in jo prijel ter postavil pred vrata v sneg, pa ne posebno nežno. »Tu se boš že pohladila odspred in odzad«, se je smejal, ko jo je potlačil v sneg. Lučka je pa med tem ves čas v potu svojega obraza pripravljala svoje velerenomirane cmoke z gnatjo. »Ali jih bo dovolj?« me je zaupno spraševal. In res, pri nas ni ostal niti eden, le v spalnici so se tisti jogri preveč najedli pikantnih narezkov in skrili cmoke kar v slamo, da bi se Lučki ne zamerili. Drugo jutro je bil Avse za hišno. »Vse cmoke, ki so bili od slame, sem drugo jutro lepo oskubil kakor piščance, še enkrat prekuhal, da je šla prav vsa slama proč, potem jih pa zrezal in spekel za praženec. Za med so jih pojedli, ne da bi sploh kdo vprašal, kaj jedo«, mi je pripovedoval potem nekoč na Dovškem križu, ko smo obujali spomine na tiste Lučkove cmoke. Lučka poseka vse pečanske in še marsikako drugo deklico v kuhinji. Ima pa eno napako, in sicer to, da je navadno tožil, kadar nas je vabil v goste: »Vsega imamo dovolj, samo soli nam bo zmanjkalo.« »Nu, vidiš Lučka, pri nas pa vsega prej kakor soli«, smo ga zbadali, ko smo mu posojali sol. »In pa pečanske hudobnosti«, se je v zadregi poslavljajal od nas s polnim žepom soli.

Pripravljanje gostije v hribih ni lahka reč. Prvič smo to izkusili nekoč poleti, ko smo pospravljali letne pridelke in pripravljali kočjo za zimo. Tako visoko je težko sestavljati jedilni list. Misli prihajajo počasi. Ko je Lučka buljil v tla pod pritiskom desetih opek, katere je nosil na rami za novo peč, ki so jo postavljali v spalnici na Klomu, je klonila tudi njegova glava pod težo skrbi za gostijo. »Veste, sladoled mi je padel v glavo takrat, ko me je polival pot pod tisto krošnjo«, je prav skromno priznal. In res Pečana na tisti gostiji ni bila samo presenečena, marveč kar ginjena nad sladoledom, nad res čisto pravim malinovčevim sladoledom. Poldrugo uro ga je vrtil Ivan v pločevinasti škatli v naravni ledenici. Spekli so tudi 60 palačink. Omeniti moram še to, da zna Lučka naravnost virtuozno peči palačinke in jih pri tem obračati v »dubl lupin-gih.« A ne samo nazaj v ponev, kar naravnost v želodec mu pade marsikatera palačinka. »Sicer pa prej ali pozneje, to je že vseeno,« trdi on. Paradižnikovo juho so tedaj nekoliko preveč osolili, narezek »Entré« je pa Kresnica skonstruiral prekrasno in čisto po inženirsko, kakor bi skušal narisati na servirni deski kak Diesel motor. Ta njegov »dizelmotor« se je potem v naših želodcih imenitno vrtil in proizvajah cele KW dobre volje.

Pred kočjo nas je takrat sprejel v španskem ceremonielu ceremonier Matiček. Nikogar drugega ni bilo zunaj. Skozi zaprta vrata je že prijetno dišalo po cvrtju in zdaj pa zdaj je bilo slišati kratka in jedrnata povelja kuhinjskega šefa. Kajpada smo vse to diskretno preslišali in se živo zanimali samo za vreme, za razne »farme« in »kulture«, »narodno galerijo« in tako naprej, kar nam je ponosno razkazoval Matiček okrog kočje.

Povrh vsega kosila so še servirali črno kavo, cigarete, sveže nabrane borovnice, cvetje itd. Med vsemi temi sladkostmi je bila za nas edina grenka stvar samo zavest, da pri naši hiši ne premoremo pravzaprav ničesar, s čimer bi se lahko dostojno revanžirali Klomu. Kaj naj počne Milena s svojo postno in mi z našimi mlečnimi kurami, ki se ne dajo

pripraviti ne v obari ne v papriki? Velike skrbi so se kopičile v naših glavah s to kulinarično, sicer prijateljsko, a vendar revanžno tekmo. Toda šli smo na delo vsak po svojih močeh. Fajt je prilezel sicer dvakrat ves črn iz dimnika, a naš štedilnik le ni hotel potegniti in zato je morala Milena speči biskvit v bližnji planinski koči. Francka, ki ima bistre oči, je šla po gobe, no pa je le prišla srečno nazaj. Anka je žagala servirne deske in sploh pripravljala servise. Mene, ki imam bolj trdo kožo, so poslali nabirat koprive za dekoracijo. Fantje so pa postavljali mlaje in slavalok. Vseh raznih sendvičev, ki smo jih pripravljali kar na metre dolgih pladnjih (s papirjem prevlečenih škodljah) smo se najedli, s šatojem in biskvitom smo se posladkali, češpljevca, prvič prekuhanega, smo se napili in s koprivami, s katerimi je bilo vse okrašeno, nekoliko opekli.

Najlepše je bilo po soareji pri »garden party«, ko so prišle pri nas lepe pesmice in se izgubljele druga za drugo v tih večer, tja proti drobnim silhuetam triglavskega pogorja pred nami. Še Ankin resni papa* nam je ob takih večerih pomagal s svojim toplim baritonom in zapel včasih še sam marsikak solo iz fantovskih pesmi. Kako pa tudi ne, saj prihajajo ob takih lepih večerih k vsakemu tako radi v vas tudi lepi spomini.

Podjetnim Klomčanom pa njihova d. d. z n. z. kmalu ni več zadoščala. Pečanske deklice smo ob tej priliki skrivaj dolgo upale, da pride Klom po pomoč najprej k Pečani, saj mu je v vseh kritičnih časih tako rada pomagala, če že ne z drugimi, pa vsaj s soljo. Toda Klom nam jo je to pot zasolil, še skoro bolj kot tisto paradižnikovo juho na dineju. Na klomskih sejah ni padel niti en predlog o kaki fuziji s Pečano, kaj še, gospodje upravni svetniki so pač pod pritiskom razmer pritegnili v svoj krog nekaj tihih družabnic, tako da sta se njihova obratna glavnica in rezervni fond močno povečala. Nato so se še prilagodili razmeram in potrebam časa in osnovali d. d., toda to pot z o. z. Svojo centralo so postavili 1000 m niže. Tam baje sijajno uspeva. V poročilu letne bilance smo čitali: kapaciteta povečana, obrat razširjen, s kapitalom tihih družabnic odkupljene vse lepote Pečane in tudi njene zaloge soli.

S tihimi družabniki je bila pa zapečatenata tudi usoda Pečane. Začeli so v njo vdirati (v našo bajto), kuriti objestno z njeno streho, podrli njen lepi balkon in odnesli naše pernice. Ah, te pernice! Ne hudo, kakor je trdil Lučka, tudi toplo je bilo pod njimi. Sicer pa to niso bile pernice, marveč slamnjače. Saj smo s perjem ali točneje povedano z listjem tudi poizkusili, odkar so nam tihi družabniki odnesli odeje. Toda z listnicami ni nič. Tople so, to že, toda če se ponoči le ganeš, kaj šele, če se ti sanja, da skačeš po snegu, završi listje, kakor da bi bil cel vihar v gozdu, tako da se mora zbuditi tudi največji zaspane. Mirnejša, pohlevnejša in nekoliko težja je slama. Še najbolj so pa menda te pernice pogrele Braneta, Ivana in Stojka, požrtvovalne nosače, ki so jih prinesli v potu svojega obraza gori na Pečano.

Tihi družabniki, ali da pridem že enkrat s pravo besedo na dan, neznani zlikovci, pa pozneje tudi naših pernic niso mogli več puščati v miru. Ni bilo dovolj, da so jih grele ponoči, požgali so jih, pobili so okna in puščali so vrata na stežaj odprta, tako da smo našli namesto pernic na pogradu ledenik. Sram naj jih bo. Zato se poslavljamo od Pečane.

Tako je s temi našimi prijaznimi planinskimi kočicami. Z veseljem jih pripravljamo in uživamo in z žalostjo zapuščamo. Dolgo in radi pa se še potikajo po njihovih razvalinah sončni žarki, martinčki in kot razposajeni škrti v rdečih čepicah in zelenih suknjičih — naši spomini.

Zeleni rob in še kaj

RUDOLF BRAJNIK

V aprilski številki P. V. je bil objavljen med drugim tudi članek tovariša Toneta Wraberja »Trnovski gozd v cvetju«, na katerega sem postal pozoren in ga tudi takoj prebral, posebno zaradi tega, ker se v njem obravnava gorovje, ki je, kakor znano, v glavnem okoliš našega PD Ajdovščina in katerega sem v prejšnjih časih precej prehodil v vseh smereh. Zato me je tem bolj zanimalo, kako drugi obiskovalci tega lepega kosa naše domovine opazujejo in uživajo njegove lepote in znamenitosti, za katere sem sam že več let prikrajšan. Pisec je vsa svoja opazovanja res tako lepo opisal, da bo prav gotovo zbudil tudi pri drugih, ki do sedaj še niso imeli priložnosti obiskat ta odmaknjeni košček zemlje posebno zaradi tega, ker je bil dolga leta odtrgan od svojega matičnega domovinskega ozemlja. Za ta opis, čeravno samo v botaničnem oziru, moramo biti mi goriški in vipavski planinci piscu hvaležni, ker bo ta njegov članek lepa propaganda in bo zbudila večje zanimanje za obiskovanje tega do sedaj preveč odtujenega obmejnega ozemlja.

Le nekaj me je pri branju tega članka neprijetno dirnilo, in sicer ona pripomba (čeprav samo v oklepajih) na strani 172 glede imena ene najlepših razglednih točk Trnovskega gozda, to je* Zelenega roba. Rad bi poudaril, da ima to ozemlje, kakor sploh goriško gorovje, posebno še ono na južnem robu Trnovskega gozda od Trnovega pa tja do Nanosa, oziroma, da imajo ti »naši griči«, kakor mi jih je nekoč omalovažujoče označil nek tovariš-planinec, ki živi sicer med višjimi »griči«, a naših do tedaj še nikoli ni videl, brez števila takih in podobnih razglednih točk in vrhov, ki imajo pa vsi naša stara in pristna slovenska imena, čeprav mejijo na zapadu na drugojezično ozemlje. Tako tudi oni porasli vrh nad Anino koč (gozdarsko) brez razgleda, ki ga pisec omenja, je naš Bukovec (1444 m). Njegovo severno pobočje se kakih sto metrov pod vrhom prevali v strme navpične stene proti Tribuški dolini, katere prebivalstvo te doline imenuje Zeleno robovje. Zgornjemu robu teh sten, od koder se obiskovalcu, ki pride skozi gozd od južne strani, nepričakovano odpre očarujoč razgled proti severu čez tolminsko gorovje tja do naših Julijcev, so pa naši pradedje dali ime »Zeleni rob« (1334 m). Kako je pisec prišel do onega tujega imena, ki se sicer res po nekod, tudi po naših krajih, brez potrebe umetno uporablja za lepe razgledne točke, nam bode takoj jasno, ako pazljivo beremo njegov opis in se spomnimo, da je na isti strani v prvi vrsti omenil, da se je orientiral z odlično gozdarsko karto. Ni mi znano, da bi bila naša gozdna uprava po osvoboditvi že izdala kako novo karto Trnovskega gozda, pač pa vem, da se je še nedavno posluževala prejšnjih, podedovanih po italijanski upravi. Ta je takoj po zasedbi po prvi svetovni vojni poskrbela v smislu prejetih splošnih navodil za potujčevanje naše zemlje, da so bila vsa krajevna in zemljepisna imena poitalijančena. Kako je pa še posebej prišlo do »pobelvederjenja« našega Zelenega roba, naj dam še nekoliko pojasnila. Že pred prvo svetovno vojno, menda leta 1909, ko je na Predmeji še služboval sedaj že pokojni učitelj Edmund Čibej, ki je bil leta 1903 pobudnik in soustanovitelj takratne podružnice SPD v Ajdovščini, je ta, tudi na njegovo pobudo, ob podpori takratnega podružničnega načelnika sodnika Vidmarja, zgradila prav na onih obrobniških skalah Zelenega roba lep razgledni oder iz debelih hlodov in brun. To razgledišče je stalo še več let po prihodu Italijanov, a je neke hude zime klonilo pod težo zapadlega snega in se zrušilo v globino med

skalovje. Gledano s Poldanovca ali iz Tribuške doline je ta razgledni oder nekaj stotin metrov visoko v skalovju sličil orlovskemu gnezdju. Ni čudno, ako so Italijani potemtakem pri omenjenem potujčevalnem preime-
 novanju dali tej točki ono po piscu v oklepajih imenjeno tuje ime, ki stoji
 še vedno v italijanski karti kot »Belvedere di Tribussa«.

S temi svojimi vrsticami nisem hotel le pojasniti, kako je prišlo do tega tujega imena, ampak sem hotel v prvi vrsti izreči svoje skromno mnenje, da je objavljane takih skovank, povzetih po uporabi tujih zemljepisnih kart, zelo nevarno, ker bi s tem, čeprav nehote, zanašali ta tuja imena med naše nepoučeno ljudstvo, pa tudi med turiste, ki doslej tega ozemlja še niso imeli priložnosti spoznati. Da je res mogoče, da se kaj takega zgodi, naj navedem podoben primer, ki potrjuje to moje mnenje, kako se naše ljudstvo kaj kmalu oprime takih spak. To je primer z gričem kota 387 m, ki čepi ob vznožju Čavna v bližini vasi Slokarji na dnu gorske dolinske zajede Mačji kot. Temu griču so dali pred desetletji takratni ajdovski tujerodni mogotci, ki so takrat poskušavali uganjati po naših lepih krajih nekakšen turizem, zaradi značilne njegove šiljaste oblike tej ustrezno nemško ime. Tega imena sicer ne najdemo na nobeni zemljepisni karti, toda ustna tradicija je bila tako močna, da se ga mnogi Ajdovci še danes krčevito držijo, čeprav so tuje že davno izginili. Domače lokavško prebivalstvo pa pozna ta grič vedno le kot »Gradišče« s privednikom »Lizno« ali »Slokarsko« v razlikovanje z vasjo Gradišče v bližini Ajdovščine. Da je bil omenjeni grič v starih časih res ograjena utrdba, nam dokazuje še danes vidni utrdbeni pas okrog njegovega vrha.

Nastane vprašanje, kako se vsega tega ogniti, kar se je dogodilo tovarišu Wraberju. Jasno je, da si vsak novinec, ki pride na to ozemlje pomaga, kakor ve in zna. V pomanjkanju domačih dobrih zemljepisnih in turističnih kart seže po tem, kar se mu nudi, tudi tujih. In teh je na tem obmejnem na novo priključenem ozemlju še mnogo iz prejšnjih časov izza okupacije. Posebno se dobijo karte italijanskega Touring kluba, katerih se sedaj še posebno poslužujejo v malem obmejnem prometu vsi tuji avtomobilisti, motoristi, in turisti, med tem ko naši obiskovalci, ki pridejo v te kraje, nimajo v svojo orientacijo kaj vzeti v roke. Edino naši transverzanci so s knjigo »Po slovenskih gorah« še nekam dobro preskrbljeni. Iz gornjih mojih vrstic sledi, da bi bila potrebna izdaja posebne zemljepisne karte za to naše ozemlje, ki vsekakor pride zelo v poštev za širjenje turizma in ki ni zapopadeno v drugih takih izdajah. Priporočam to svoje mnenje poklicanim v premislek.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Gornji grad din 2075.—, Pavel Kunaver, Ljubljana din 623.—, PD Solčava din 30.—; skupaj din 2728.—.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 31. VIII. 1959	din	6 899 243.—
Zbrano do 10. IX. 1959	din	2 728.—
Stanje sklada 10. IX. 1959	din	6 901 971.—

Kako je pokojni Ice hlače šival pri Trentarju

STANKO HRIBAR

Zgodilo se je po veliki modrosti planinskih očakov...

Nesrečnega osemnajstega aprila lanskega leta je uničil požar v »Liko-zarjevi« baraki razen nadomestljivih premičnin Planinske zveze še toliko in toliko nenadomestljivega gradiva za planinsko zgodovino Slovenije.

Iz »pogorevščine« sem rešil sedem ožganih in premočenih listov starega, velikega formata — rokopis pokojnega dr. J. C. Oblaka z naslovom »Kako sem pri Trentarju šival hlače« in stranskim naslovom »Ob 70-letnici častnega predsednika SPD«.

Takratni urednik Planinskega vestnika dr. Josip Tominšek je s profesorom natančnostjo registriral zapis te reminiscence pod št. 780 z datumom 28. XI. 1938, v tiskarno ga pa ni poslal. Morda se mu je zdela zgodba preveč realistično nespodobna, morda nekoliko prisiljeno šaljiva, ali pa premalo otesana in zbrušena — saj je bila verjetno res zapisana na hitro roko, prav po oblakovsko.

Če bo našla milost v očeh urednika Planinskega vestnika, naj pride ta zgodba na beli dan sedaj, ko so mrtvi že vsi, ki so bili udeleženi v njej. Ne vsa, kakor je bila napisana. Nekaj je odžagal ogenj nesrečni, nekaj je odplaknila gasilska voda. Slabost in pomanjkljivost tega, kar bo dodano in kar bo spremenjeno, naj odpustijo mani pokojnega dr. Oblaka. Prizadeval sem si, kar se je dalo, da bi mu vrnil dobro za slabo, brez misli na maščevanje, ker me je bil v davnih dneh, ko sem bil še pauper studiosus — ubog študent, nagnal na Kredarici od »svoje« mize, za katero sem se usedel pred njim, ki je tačas estetsko užival nekje za Domom. Tudi takšen je znal biti! Bil sem morda sam kriv, ker sem mu preveč po severni steni »smrdel« in je vpričo njega nisem zatajil.

Dodanih je še nekaj opomb k besedilu, ki naj pomagajo zlasti mlajšim bralcem, da bodo bolje razumeli zgodbo in z njo planinstvo tistih dni, ki je opisano v njej.

Takole je bilo »po večjem« napisano na teh sedmih orumenelih, ožganih in »pogašenih« listih:

Ko sem bil pred kakšnimi 36 leti še avskultant pri ljubljanskem sodišču,¹ me je takrat izvoljeni predsednik našega SPD² vzel s seboj v Trento, kamor je šel iskat nove poti.

Ej, takrat so bili lepi časi, verjemite mi, da lepši kakor danes. Ni še vozil »turist«, tudi ne brzec, ampak samo en poštni vlak zjutraj in še v tem ni bilo skoraj nobenega domačega planinca. Zbralo se nas je tiste čase morda dober tucat in smo šli — z dolgimi palicami, ki so bile zelo uporabne zlasti za hojo navzdol — v »višje« hribe. Vsi smo se čutili kot ena sama velika družina. Tedaj je bilo še lepo mirno in tiho v naših planinah in lépo je bilo tudi naše planinsko tovarištvo.

¹ Dr. Josip Ciril Oblak »Ice« (10. XII. 1877 do 27. IX. 1951, ponesrečil se je pod Kredarico in so našli njegovo truplo šele 14. VIII. 1953 — glej monografijo Josipa Westra »Dr. Josip Ciril Oblak, planinski in krajinski leposlovec«, Planinska založba 1958) je dokončal pravne nauke leta 1901 in je bil potem sodniški pripravnik — avskultant pri takratnem Deželnem sodišču v Ljubljani.

² Dr. Franc Tominšek (26. XI. 1868 do 24. III. 1943) je formalno šele 25. IV. 1908 prevzel posle načelnika (kasneje predsednika SPD) od prvega načelnika profesorja Franca Orožna. Vršil jih je nepretrgoma do 26. VI. 1931. Leta 1902 je bil izvoljen samo za Orožnovega namestnika, je pa dejansko vodil SPD že od takrat naprej.

Midva pa sva šla lepega dne v goste k našemu ljubemu Trentarju³ — človeku, kakršnih samo eden samo enkrat živi na tem svetu. Namenila sva se na Jalovec, seveda iz Trente. Tedaj nanj niso hodili od drugod in še to samo z vodnikom in vrvo — o »kulovarju« v Planici ni bilo govora.⁴ Jože nama je dal s seboj slavnega Moto,⁵ kateremu je naročil, naj dobro pazi na naju, posebej še na »ljubljsko sorto«. »Ljubljanska sorta« sem bil namreč jaz. Za dr. Planinška, kakor je imenoval Tominška,⁶ se ni toliko bal, ker ni bil več praktikant v »visokem« planinstvu, kakor sem bil jaz, saj sem bil okroglih devet let mlajši od njega.

Ko smo prišli že visoko v skale, naju je Mota navezal, pa se mu je Planinšek kot star planinski kozel kaj hitro izmuznil, ker je hotel plezati sam. Jaz sem bil vesel, da sem sam ostal na vrvi in sem pritajeno mislil, da sem zdaj bolj varen, ker me bo Mota lažje obdržal, če se kaj zgodi. Še bolj vesel sem bil na poti navzdol, ko je Mota »sorto ljubljansko« tako lepo spuščal na vrvi po skalah in raznih »kaminčkih«, vendar sem prav izdatno rabil še »tretjo nogo«, na kateri navadno sedim in ki me je spričo nove naloge precej — skelela.

Ko smo prišli zopet čez snežišče na varno in sem šel pred njima, je začel Planinšek nekam čudno pripovedovati Moti, da se je nekoč neka ženska tako zaobljubila na Brezje, da bo hodila pred svojim možem in kazala kožo nekega neizrekljivega dela telesa. Še bolj čudno je bilo, da sta se kar naprej nesramno smejala — toliko časa, da sem se obrnil in ju vprašal, zakaj se vendar tako neumno režita. Hitro me je Planinšek poučil, da me je moral najbrže med potjo kakšen trentarski divji lovec obstreliti in mi z »gelerjem« preluknjati zadrževalce. Kar brž sem otipal, da so zadrževalce preklane zgornje in nekoliko tudi spodnje hlače, na roki pa sem prinesel na svetlo sledove svoje dragocene krvi.

Ker je bilo spotoma nekaj nevihte, sem z ogrnjeno pelerino zakril predmet neslanih Tominškovih dovtipov in njegove ter Motove zabave. Tako smo proti večeru srečno prišli k Trentarju. Hitro sem mu začel razkladati svojo nezgodo in ga vprašal po krojaču. Takrat pa v Trenti ni bilo nobenega »žnidarja« in tudi naš Pučnik ni imel tam svoje taylorske

³ Joza Abram (2. II. 1875 do 22. VI. 1938) je bil od septembra 1901 do oktobra 1904 vikar v Trenti. Odtod njegovo planinsko ime Trentar, ki ga je s ponosom nosil do smrti. V Trenti torej ni služil »dolga leta«, kakor nepravilno navede Mazi v »Koledarskih beležkah iz našega planinstva« pod 382 na strani 36. Slovenskemu planinskemu društvu je bil Abram v veliko pomoč. Njegova in domačinov iz Trente zasluga je, da je moglo SPD z razmeroma majhnimi stroški nadelati številna pota iz trentarskih dolin na vrhove okrog njih. Napačna je tudi Mazijeva ocena v omenjeni beležki, da je zbral Trentar okrog sebe najboljše trentarske vodnike, ki so potem ob Kugyju zrasli do svetovnega imena. Kugy je zbiral te vodnike: Tožbarja Antona — Spika st. in ml., Jožeta Komaca — Pavra, Andreja Komaca — Moto, Janeza Kverha in druge že desetletja prej (od 1876 dalje). V času Abramovega »trentarjenja« so bili vsi trentarski vodniki že »narejeni«, stari Špik pa kakšnih deset let v grobu. Marija v Trenti je bila menda najbolj revna »fara« na Slovenskem. Abram sam je to najboljše vedel, ko je označil svoje bivanje v njej: »Vixi in paupertate et in miseria« — živel sem v revščini in bedi.

⁴ Na splošno to drži, čeprav je prišel na Jalovec iz Planice po kulovarju kot prvi turist dr. Kugy z Moto že 7. IX. 1884. Do leta 1902 je bila ta pot večkrat ponovljena, tudi v sestopu. Iz Koritnice pa je Miha Črnut, skupaj z Andrejem Strgulcem, pripeljal ing. Karla Wurmba, graditelja karavanškega predora, že 2. VIII. 1874 na vrh.

⁵ Andrej Komac — Mota (6. VI. 1853 do 10. XII. 1908) iz Loga v Trenti, slavni Kugyjev vodnik od leta 1880 dalje.

⁶ To njegovo ime se je vse doslej ohranilo v Trenti, vendar so pomrli že skoraj vsi Trentarji, ki so »dr. Planinška« osebno poznali.

filijale.⁷ Tominšek je tedaj nekaj pomežiknil Trentarju. Ta ga je dobro razumel, pa se je pričelo.

Trentar me je brž začel tolažiti, da naj si ne ženem tega k srcu, da je tak lep »šlic« zadaj na hlačah najnovejša angleška moda in najboljša ventilacija na pravem mestu, kakršno je Jalovec že marsikateremu turistu zastonj »skomandiral«, pa je tako praktična, da mi je kar »fovš« zanjo.

»Ti prokleta sorta trentarska«, sem ga zmerjal pri sebi, »ti me že ne boš«, glasu pa še nisem dal od sebe, ker sem imel svoje misli in načrte.

Zaradi mojega molčanja je dobil korajžo še Tominšek, ki je zaigral svojo »oventuro« že med potjo. Povedal je Trentarju tisto neslanost o trentarskem divjem lovcu in njegovem »gelerju«, olepšal pa jo je še z novim dovtipom: »Nikar mu ne verjemi, da je hlače predsal na ostrih skalah. Zares je bilo tako, da ga je Mota na vrh ujel, on pa se mu je hotel iztrgati in je skakal kakor divji kozel. Pri tem ga je trentarski divji lovec zamenjal z gamsom in streljal nanj. Sedaj pa je sorto sram to povedati in rajši laže.« Ali bi si mogel sicer vse časti vredni predsednik SPD sploh izmisliti še večjo nesramnost?

Mota se je samo tiho smehljaj in ni rekel ne bev ne mev v moj prilog. Trentar je iz same hudobije pritegnil svojemu Planinšku, da mu že verjame vse to, in tako sem stal sam pred trentarsko javnostjo kot lažnik. Trentarska javnost je bil Abram, ki je znal takšno reč, še lepo zabeljeno, naprej povedati. Tominšek je bil tako, seveda po krivici — pravičnik, kar je večkrat navada pri posvetni gosposki. Ker pa se je vse zgodilo pred cerkveno gosposko, posebljeno v Abramam, je bil to očiten škandal.

Tako in podobno se je nadaljevala komedija. Abrama sem lepo prosil, naj mi rajši posodi nekaj sukanca in iglo, namesto da brije norca iz mene. Hlače si bom že sam zašil, ker ne priznam angleško-trentarske mode, ki ni za kranjsko deželo, kamor se bom jutri vrnil.

Pa je zopet poprijel besedo Tominšek, da bi bilo res škoda za lepo ventilacijo. Trentar naj mi rajši da škarje, jaz pa naj napravim na spodnjih hlačah, ki so bile še kolikortoliko cele, prav takšna simetrična vratca in če že mislim, da morajo biti vratca zaprta, naj mi da še gumbe, da bom imel hlače tudi zadaj na »knofe«. »Poglej,« je dejal, »kako bo to prikladno. Še nahrbtnika ti ne bo treba odložiti, kar počepnil boš in — v redu stvar.«

»Ti prekleti gobec,« sem si mislil, rekel pa nisem nič. Takrat si kot ubog avskultant še nisem upal dajati starejšim gospodom iz »finfarja« drobiž in tudi še nisem bil tako nesramen kakor kasneje kot advokat. Toda »svaka sila do vremena« — imel sem že tedaj precej strupen jezik, le da sem ga še brzdal.

»Daj mi cvirna, Trentar, sakramenska duša, saj vidiš!« Trentar pa: »Ja, Tominšek ima prav, škoda bi bilo! Saj ne gre za tisto in tako hudo ni, kakor on misli, ampak takšna ventilacija je res imenitna, ti povem. Dobro in pravično je, da gre naravnost ven tisto, kar iz človeka mora iti, ne pa da se lovi po hlačnih gubah in sili pri stranskih zasilnih izhodih v veseljestvo. Saj je tudi pri puški cev ravna, da gredo streli naravnost, ne pa v špiralah.«

To je bil višek! Miru pa še ni bilo, ker se je hitro pritaknil hudobni Tominšek (dasi mu nisem med potjo dal za to najmanjšega povoda ali dokaza) in začel trditi, da prav jaz potrebujem tak »direkten izhod« v hlačah, ker sem v teh rečeh bolj hud, da rad jem trdo kuhana jajca in

⁷ Odbornik OO SPD Pučnik je imel znano krojaško podjetje v Ljubljani. Krojača Trentarji še danes nimajo, edini domači čevljar pa se je pred leti obesil.

ogljikove hidrate, ki napenjajo človeka, pa da še to dobro ve, da na skrivaj nosim v hribe tudi kuhan fižol, kakor ga nosijo nekateri slovenski jeruzalemski romarji.

Sedaj mi je bilo že preveč in zagrozil sem Abrammu, da bom zares začel — streljati, če mi ne da pri tej priči »cvirna« in šivanko. No, mi je prinesel mrha nekaj podobnega, a kaj? Šivanko za šivanje žimnic in »špago«, še najbolj podobno železnim vrvem, ki nosijo viseči most v Mednem pod Šmarno goro, če bi jih bolj od daleč gledal. Zraven se je z nedolžnim obrazom opravičeval, da v Trenti nosijo vsi samo irhovino in to šivajo samo s takimi šivankami in s tako »špago«.

Usedel sem se k delu, kaj naj bi storil drugega. Kar pa sta počela Trentar in Planinšek z ubogim avskultantom, ki je šival v potu svojega obraza pošteno plačane hlače, že ni bilo več človeško. Tolkla sta se po kolenih in robila take, da niso bile za nikamor.

Moral sem lepo potrpeti, ko sta me izročala javnemu zasmehu. Stisnil sem pod pazduho svoj že tedaj precej hudi gobec in si mislil: »Saj ne vesta, kaj delata, ko me tako žalita v mojem mladem gorskem zanosu, in tudi tega ne vesta, kako trpi moja mlada planinska duša.«

Na kraju sem še sam bruhnil v smeh in od samega krohota mahal s hlačami in šivanko sem in tja, dokler se nisem pošteno zbedel nekam v »visoki parter« svojega telesa. Tako sem ta dan krvavel zadaj in spredaj.

Odgovarjal jima nisem — moja ura še ni prišla, ker nama dosihmal »kučegazda« še ni dal jesti in piti. Dokler se ne najem in napijem — sem sklenil — bom molčal, potem pa, ko bom sit, mi je vseeno, če me ven vrže in če sem ob zastojnsko prenočišče, grem pa spat v Baumbachovo koč, ki ni daleč od tod.⁸

Veliko neprevidnost je napravil Abram, ki še ni poznal mojega avskultantskega želodca. Prinesel nama je veliko belo štruco in celo surovo šunko⁹ ter naju povabil »Gospoda, kar sama se poslužita in si odrežita«. In — štefan vina! Tako je prišla sladka ura mojega maščevanja.

Ste že kdaj videli glavno krmljenje v kaki mežnariji? Volk je pravi smrkavec proti meni, kakor sem takrat planil po šunki in štruci. Začel sem rezati kos za kosom in hitel jesti in piti, da je naš ljubi Trentar s strahom in grozo gledal zdaj na štefan, zdaj na štruco in šunko, ki je bila kar vedno pred menoj in sem jo neusmiljeno mrcvaril.

Tačas se je sklonil Trentar k Planinšku in mu zasepetal, vendar toliko glasno, da sem še slišal: »Če imajo vsi avskultanti tak apetit — hvala lepa.«

Jaz pa sem si mislil: »Le počakaj, mrha trentarska, ti že pokažem, kdo je in kaj vse zna ljubljanska sorta, tudi pri takšnem opraviilu.« Prav silil sem se s štruco, šunko in vinom, da mu napravim kolikor moč škode.

Ko me je Tominšek brcnil pod mizo v nogo in s tem hotel nakazati »zapik«, je bilo že prepozno. Štefan je bil prazen, štruca je izginila, od šunke je ostala po večjem samo še kost in še na to sem oprezal, da jo neopazen pobašem v nahrbtnik, kakor je svojčas Tominšek Prelesnikovega mačka.¹⁰

⁸ Bivša Baumbachova koč, imenovana po pesniku »Zlatoroga« Rudolfu Baumbachu, je bila prvo, zelo skromno planinsko zavetišče na Logu v Trenti, zgrajeno 1880 in 1881. Stala je pod sedanjim »Zlatorogom« na drugi strani ceste in Belega potoka, blizu stavbe, v kateri je sedaj Planinski muzej.

⁹ Pršut, na zraku posušeno svinjsko meso, ki se je surovo.

¹⁰ Na rovaš pokojnega Janka Mlakarja in njegove resnicoljubnosti gre zgodbica o tem, kako je pok. dr. Fran Tominšek pri Prelesniku v Stahovici (bivša gostilna »Pri Korlnu« — njen takratni lastnik Prelesnik Franc je bil gorski vodnik) ukradel mačka, ki mu je bil všeč in ga v nahrbtniku odnesel v Ljubljano.

Globoko doli v okrilju moje »tretje noge« pa so imeli veselico in je ta noga takrat mnogo prenesla. Moral sem popustiti hlačni pas za tri luknje. Sedaj, ko sem bil sit, sem tudi jaz odprl svoje registre.

Kar hitro sem porival Trentarju, ki sem ga začel titulirati zdaj s tehantom, zdaj s proštom — nazadnje je bil celo trentarski škof — pod nos njegovo majhno cerkev, ki da je takšna kakor pasja uta in da bi me bilo sram maševati v njej, če bi bil trentarski prelat.

Tominška si ta dan še nisem upal privoščiti, ker sem imel z njim še pot na Razor in če bi bil le preveč nesramen, bi bil ob planinskega tovariša. Eno pa vem: če bi bil takrat vedel to, kar nam je Janko Mlakar kasneje razodel, da je Tominšek — mačke kradel, bi mu bil prav gotovo podrobil, da bo prav malo govoril o divjih lovcih, ventilaciji, angleški modi in podobnih nespodobnostih, ko ima sam na glavi — Korlnovega mačka.

No, zato sem manj prizanašal Trentarju, ki je kar debelo gledal, odkod se je sedaj ta gobec vzela.

In ta gobec mu je še marsikatero povedal, med drugim tudi tole nesramnost: »Takale trentarska gostoljubnost — sem dejal — ni pristna, čista in nesebična (bil sem že sit in mi je bilo vseeno, če sfrčim kar po zraku iz Trentarjeve kaplanije, potisnjen od njegovih krepkih pesti). Tudi me prav nič ne gane, če takle Trentar povabi gosta samo zato k sebi, da ga potem prav grdo vleče. Saj ta uboga, nič hudega sluteca žrtev tisto, kar poje in popije, obilno preplača z zabavo, ki si jo privošči na njen račun »plemeniti« njen gostitelj. Takšen teater, kakor sta ga imela sedaj z menoj, odtehta najmanj 100 zastonjskih gledaliških vstopnic.«

Še to sem mu dejal, da pravi nekje Kugy, kako v Trenti razen žandarjev, ki edini niso divji lovci, skoraj ni poštenega človeka in še za žandarje ni porok, da ne potegnejo s Trentarji, če so predolgo pri njih.¹¹ Zato se prav nič ne čudim, če imajo fajmoštra, ki ima tako zanikrno cerkev. Tako! Povedal sem svoje!

Za Tominška sem si mislil, da bo že prišel čas maščevanja in pokore. Res je prišla: bil je potem 30 let predsednik SPD in to je pokore več kot preveč.

Zato mu danes njegov trentarski greh rad odpustim.

¹¹ Ta »Kugyjev« citat je seveda izmišljen.

¹² Pokojni dr. Anton Breclj, znan zdravnik in pisatelj, Abramov pobratim kot »Bajda Kazak«.

¹³ Abram je umrl nekaj mesecev (glej opombo 3) pred zapisom dr. Oblakove zgodbe.

Tiha noč, neslišne in vztrajne stopinje treh prijateljev v nedotaknjeni, skrivnostni beli odeji. Okrog enajstih zvečer je. Vsak od nas ima preko 20 kg v nahrbtniku in smuči. Dopoldan smo sedeli v šoli, moker cunjast sneg je naletaval v Ljubljani, po pločnikih se je slišalo rezko strganje lopat in ljudje so z nejevoljnimi, naveličanimi obrazi in odprtimi dežniki hiteli sem in tja po svojih opravkih. Siv, težak dan je bil, poln neprikrite melanholije.

In sedaj smo tu, na neizgaženi poti na Vršič, ob uri, ko se v Kranjski gori ugašajo zadnje luči v nizkih hišah. Trije prijatelji, ki nas v teh trenutkih družijo, mračna, meglena belina skrivnostne januarske noči in želja, priti čim prej na toplo, v Erjavčevo kočo in potem, pa to sedaj ni važno, preživeti deset lepih dni v gorah.

Do Erike je držala ozka gaz. Hitro je minilo do tja, med veselim pogovorom. Glavna téma: Kako interesantna bo pot brez baterije. Niti najmanj nas ne skrbi, ker poznamo pot. Za hotelom, v klanec zagazimo v celo, počasi, zelo počasi gre naprej in rame že čutimo. Razpoloženje neizpremenjeno. Vsake toliko časa se v črnem, zloveščem gozdu okrog nas vsuje sneg s pretežkih vej. Snežinke vztrajno naletavajo in po telesu že čutimo mokroto, mlačno, neprijetno lepljivost na koži. Do Mihovega doma je pot skoraj ravna, pa vseeno gre počasi, meter za metrom, ker se nam udira do stegen, včasih do pasu. Vztrajno grizemo dalje, brez besed, vsak skuša pozabiti na napor. V glavi se nam mešajo neurejene misli na prijetne, nepomembne dogodke, na šolo, filme, dekleta... Dalje, dalje, korak za korakom skozi zloveščo, belo mokroto. Nekje v Škrlatici se utrga plaz. Prislunemo, imamo vsaj razlog, da malo počijemo. Sprva rahlo bobnenje, nekje zelo daleč, naraste v mogočen forte, kot bi se podirala gora nad nami. Tesno nam postane pri srcu ob tem vsakdanjem dogodku, nezavedno slutimo mogočnost in neizčrpanost gorske narave. Počasi se je zamolkel ton zadušil v megli in prišel v daljne, komaj slišne odmeve. Krenili smo dalje in za drugim ovinkom prišli do Mihovega doma. Vedeli smo, da bo zaprt, pa smo vseeno razočarani ob pogledu na zaprta polkna in zaklenjena, skoraj do četrtnine zasnežena vrata. Nekoliko bolj sproščeni, čeprav ne manj utrujeni odgazimo naprej. Kako bo na drugi polovici poti, se nam mota po glavi. Na bližnjici pri Slavčevi bajti garam prvi v strmino. Potoka nisem videl, pokrit je bil z debelo odejo. Do prsi se pogreznem in v čevljih imam vodo. Vseeno mi je, apatičen sem. Tovariša se neprijetnosti izogneta nekoliko bolj desno preko mostička. Naprej je ista pesem; vgrezanje v moker sneg, muka pri vsaki stopinji, znoj in topeči se sneg na ramah, iskanje prave poti, prekladanje smuči z rame na ramo in brezpredmetne misli.

Naenkrat, spontano se vprašam: Zakaj, zakaj rinem sem gor, ko bi lahko doma spal v topli postelji, zakaj gazim ta prekleti sneg, stopam v vodo, se potim in težko diham od navora? Je to želja po sprostivni iz tesnega razreda, z enoličnih ulic, pridobljena strast do gora, morda avanturizem? Vem, mnogi so se že spraševali približno isto in iskali odgovora. Pa ga ni absolutnega, občeveljnega. Individualen pa je, obstaja, kot so v naših dušah žalost, ljubezen, hrepenenje... Sklenil sem, da grem v gore, da izpolnim notranjo nujo, ki me žene tja, ne oziraje se na pot in način, kako priti gor. Ta sila je sedaj močnejša od vsega drugega, nezavedno mi je postala dolžnost in, ali ni izpolnjena dolžnost eden pogojev za srečo?

Precej visoko smo že, megla je vedno gostejša, sneg pa ponehuje. Gazimo že čisto avtomatično, utrujenost nam je zlezla v vse ude in pozabili smo že, kako je, če si spočit.

Naenkrat, ne da bi jo pričakovali, zagledamo lučko v koči. Skozi meglo vidimo le rumenkasto, slabotno svetlobo, toda koliko več nam ta majcena lučka pomeni, kot dejansko predstavlja. Pomeni nam toploto, suho obleko in copate, vroč čaj, večerjo in pograd s kopicco odej, skratka vse, kar si najbolj želimo. Ura je tričetrt na dve in ni več daleč.

Zjutraj sem se okoli devetih pretegnil in šel v jedilnico. Nekam svetlo se mi je zdelo in stopil sem na prosto. Obstal sem kot vkopan.

Preveč je bilo naenkrat, preveč jasnine, sonca in deviške beline okrog koč in v stenah ter plazovih Prisojnika, Mojstrovke in Škrlatice, nisem vedel, kam bi pogledal, kaj bi mislil, le čudovito enkratno čustvo se mi je prikradlo v dušo, zasmeljal sem se, veselo, brezskrbno, ker sem bil srečen, srečen, srečen.

Zimske počitnice na Komni

DUŠAN DVORSEK

Že decembra lani so stekle prve priprave za odhod na zimski šolski oddih. Načrtov, kam naj bi šli, je bilo vse polno, najbolj pa nas je mikala prelepa Komna, posebno še Bogatinsko sedlo. Ker pa je bilo zavetišče na Bogatinskem sedlu že zasedeno po mladincih Planinskega društva Ljubljana-matica, smo se odločili za Dom na Komni.

21. januarja zjutraj smo se usedli na gorenjca in se odpeljali proti Bohinju. V Bistrici nas je pozdravil lahen dež in ko smo z nabito polnim avtobusom prispeli do Savice, se je ulil dež. Videli smo sicer, da višje gori sneži, toda do tja smo bili že povsem premočeni. Težki nahrbtniki, v katerih smo nosili hrano in obleko za 10 dni s seboj, so nas utrudljivo in boleče pritiskali v ramena, poleg tega pa smo nosili še smuči. V sedlu pod domom nas je pozdravil prvi sneg in mrzel veter, ki je pihal tudi do 80 km na uro. Trudni in mokri smo le prišli do težko pričakovane tople sobe, zmetali premočeno obleko s sebe in se vsaj za silo oddahnili. Pot do vrha je bila res težka, drselo je, in še veter nam je bil v prsi, tako da na počivanje ni bilo dosti misliti.

Oskrbnica na Komni nas je nadvse prijazno sprejela. Ker smo imeli priporočilo društva, smo takoj dobili postelje na skupnem ležišču in prvi večer nas je kaj kmalu premagal spanec. Drugo jutro nas je pozdravil dež s snegom in o smučanju ni bilo govora, saj so bile obleke še mokre, redki pa so imeli rezervno perilo. Tako smo presedeli prvi dan v jedilnici. Prav tako vreme je bilo naslednji dan v petek. Zvečer so se prvič pretrgali oblaki in to nam je vtilo dobre volje. V soboto ni več snežilo in popoldan je prvič posijalo sonce. Zvečer smo opazovali okoliške hribe, ki so se zdeli v mesečini kot pravljica. Prihodnje dni je bilo dobro volje na pretek. Smučali smo po ves dan, saj smo hoteli v tem času pridobiti res največ. Dvakrat smo napravili izlet. Prvič smo nameravali na Bogatin, toda led in mrzel veter nas je pregnal, ker nismo imeli derez in cepina. Na Bogatinskem sedlu smo imeli krasen razgled tja do morja, na drugi strani pa na bele in poledenele vrhove, med katerimi je vzbujal spoštovanje ostri Krn. Želja, da bi se povzpeli na kak vrh, nam ni dala miru in dva od nas sta se z nekim mariborskim alpinistom podala na Kuk. Drugi smo nameravali še enkrat poskusiti srečo na Vel. Bogatinu. Toda obe skupini sta se morali nekaj metrov pod vrhom ustaviti. Sposojene dereze, ki so bile precej tope, in le en cepin v skupini ter kot pripomoček smučarske jeklenke niso zadostovale, da bi varno stopili na vrh. Teren je bil vseskozi nevaren predvsem zaradi ledu, opoldne pa je bila nevarnost manjših plazov. Ker nismo imeli vrvi, da bi se v primeru spodrseljaja varovali, smo raje odnehali in se kljub temu dobre volje vrnili, zavedajoč se, da smo opravili, kar se je v takih pogojih in ob pametni presoji dalo.

Dnevi so nam minevali vse prehitro. Radi bi še ostali, toda tudi na naši polici za hrano je hitro kopnelo, tudi denar je pošel, zato smo se odločili za povratek v nedeljo 1. februarja. Napravili smo tudi nekaj slik, ki nas bodo še dolgo spominjale na prelepe počitnice in vadbo na snegu v našem planinskem rajju.

V nedeljo zjutraj sta nas znova pozdravila megla in sneg. Poslovlili smo se od prijazne oskrbnice, ki je ves čas prav po materinsko skrbela za nas, in na smučeh pohiteli v dolino vlaklu nasproti.

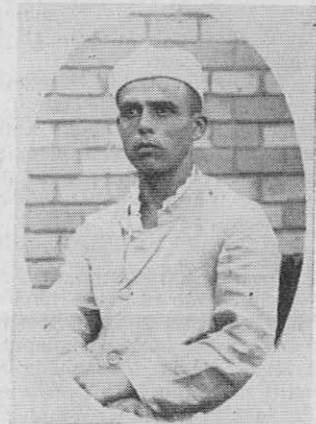
S počitnicami, vadbo na snegu in lažjimi vzponi ter izleti smo bili vsi zadovoljni. Ves čas je minil v prijateljstvu in dobri volji. Razen manjše poškodbe na nogi našega sošolca in nekaj prask pri padcih po zmrznjenem snegu, ko smo vozili smuk, ni bilo.

Prijetno utrujene in zaspane nas je pozdravila zvečer meglena Ljubljana in po prisrčnem stisku rok na postaji smo se porazgubili po domovih.

PD KUM v Trbovljah skrbi za organizacijo planincev v spodnjem delu trboveljskega revirja. Društvo ima 468 članov s 50 mladinci in 97 pionirji. Upravni odbor je skrbel v tem letu zlasti za dve stvari, za dograditev doma na Kumu in za delo z mladino. Dejavnost v zvezi z graditvijo in oskrbovanjem postojanke na Kumu je bila zelo uspešna ter so člani društva s prostovoljnim delom in ob pomoči Strojne tovarne, Cementarne in Strojnega mizarstva iz Trbovelj opravili večino zunanjih gradbenih del. Kum je obiskalo preko 5000 planincev. To dokazuje veliko priljubljenost in pomen te postojanke za ves zasavski revir. Druga naloga društva, to je povečanje članstva in delo z mladino je seveda zaradi gospodarske dejavnosti nekoliko trpela, kot je to običajno skoraj pri vseh društvih, ki grade lastne postojanke. Vendar je bil tudi mladinski odsek delaven, imel je redne sestanke in je organiziral za svoje člane več izletov, poslal je mladince na vse seminarje, ki jih je organizirala mladinska komisija ter je na tekmovanju v čast »Dneva mladosti« dosegel 19. mesto. Za delo v prihodnjem letu imajo v načrtu še boljšo organizacijo mladinskega odseka in povečanje števila vodičev za mladinske in pionirske izlete, vključevanje mladine v društveno delo, več skupinskih izletov, dograditev doma na Kumu in izbiro poverjenikov društva v trboveljskih delovnih kolektivih. Novi upravni odbor šteje 19 članov, za predsednika pa je bil znova soglasno izvoljen tovariš Damjan Goričar.

PD BOHINJ - SREDNJA VAS. Društvo je doseglo v preteklem letu lepe uspehe, predvsem v gospodarskem

društvene novice

ANDREJ STEGNAR

Andrej Stegnar je ves čas po osvoboditvi med aktivnimi planinci. Kdo od tistih, ki so se udeleževali skupščin PZS, ga ne pozna, čeprav Stegnarja gotovo odlikuje v veliki meri ena od tistih lastnosti, ki jih Kugy pričakuje od pravega planinca — skromnost. Planinsko društvo Šoštanj se mu ima mnogo zahvaliti. Z njegovim prihodom v Šoštanj se je pravzaprav šele prebudilo, vsi prejšnji poskusi pa so propadli, čeprav so ga skušali spraviti k življenju z gradnjo planinskega doma na Smrekovcu. Andrej Stegnar ga je usmeril na Sleme, razgledno višavo nad St. Vidom in Zavodno, dostopno tudi z motornimi vozili, in poskrbel za redno, vztrajno planinsko delovanje s svojimi planinskimi sodelavci.

Rodil se je 6. decembra 1906 v Tržiču v delavski družini. V otroških letih je poskusil hudega več kot dobrega. Mati mu je zgodaj umrla, v hiši je bila trda za kruh in Andrej je moral iz očetove hiše za pastirja. S 14. letom se je šel učiti za čevljarja in je živel pri tujih ljudeh. Imel je veselje do knjig in do narave, do prvega in drugega pa je težko prišel zaradi skrajno tesnih razmer, v katerih je preživel svojo mladost. Ni čudno, če so ga zgodaj zamikala družbena vprašanja.

In tako je l. 1928 v vojaški suknji postal član SKOJ-a, l. 1931 v šestojanuarski eri pa član KPJ. Kot tak je prevzemal težke ilegalne naloge, o katerih bo v našem glasilu sam spregovoril. Zaradi političnega delovanja je do začetka druge svetovne vojne prebil devet let po zaporih v Glavnjači, Sremski Mitrovici, Ljubljani in Mariboru. Nemci so ga takoj internirali v Nemčiji, januarja 1944 pa je zbežal v partizane in prevzel nato v NOB več političnih funkcij. Opravljal jih je tudi po osvoboditvi, nato pa se je posvetil gospodarstvu kot direktor Tovarne usnja Šoštanj.

To je njegova življenjska pot, na kateri je ljudem okoli sebe izkazoval lepe, plemenite lastnosti svoje osebnosti. Strma in težka je bila njegova pot v mladosti, s hudimi preizkušnjami se je spoprijemal v svojih moških letih na kurirskih potih med

Jugoslavijo in Avstrijo, pretrpel je grozote monarhofašističnega terorja in okupacije, dosegel pa je zaželeni vrh, o katerem je sanjal še kot deček. Zdaj skrbi za razvoj in napredek najstarejše usnjarne na naših tleh, v planinstvu pa za zdrav oddih delavstva, ki dela in živi v socialistični družbi vse drugačno življenje, kakršnega je moral prebiti nekoč Andrej Stegnar.

Planinska zveza Slovenije ga je uvrstila med svoje odlikovance. Postavil je na noge šoštanjsko društvo, zgradil ponosni Strajher dom na Slemenu, poskrbel za mladinski odsek in za redno propagandno planinsko delo, poleg tega pa ni pozabil na redno podporo planinskemu glasilu. T. O.

FRANC SIHERL

Vsa zadnja leta smrt z neizprosno roko sega v vrste naših najzaslužnejših članov in odbornikov. Taka sta bila Robert Strajher in Jože Šegel, pred nekaj dnevi smo se iznenada poslovili od tovariša Franca Siherla, rudarja iz Podpece, ki je istočasno vodil našo planinsko postojanko v Heleni pri Piku. Pokojni Franc Siherl se je že kot mlad fant navdušil za planine. Ni čuda, saj mu je zibel tekla pod sivo Peco. Ko se je leta 1926 ustanovilo Planinsko društvo v Mežici pod imenom SPD Peca - Mežica - Črna, je bil že od samega začetka pokojni Franc med najagilnejšimi člani odseka v Podpeci. Odlikoval se je s prostovoljnimi delom za cesto, ki jo je društvo gradilo do koč, še bolj pa z organizacijskim delom. Že leta 1928 ga zasledimo v društvenem odboru kot preglednika in revizorja. V odboru je potem ostal nepretrgoma do druge svetovne vojne. Ko je nekdanja podružnica SPD začela orati ledino na polju smučarstva in nabavila prve smuči, je bil med prvimi smučarji tudi pokojni Franc. Na prvih tekmah, ki jih je tedaj priredilo društvo v Mežici, je bil po vrstnem redu kar med prvimi. Po vojni je zopet prišel za delo in pomagal planinskemu društvu zlasti potem, ko so se začela pripravljala dela za novi dom na Peci. Medtem je požrtvovalno poleg svojega dela v jami oskrboval še našo planinsko postojanko na Pikovem v splošno zadovoljstvo ne samo bližnjih podpeških rudarjev, temveč tudi razvajenih turistov, ki prav radi obiskujejo to postojanko. Peca je izgubila svojega oboževalca, svojega zvestega sina. Ne bomo ga pozabili. Lahko rečemo, da je legel v prerani grob eden izmed pionirjev slovenskega planinstva na Koroškem. Zlasti mnogo je pripomogel za širjenje planinstva med rudarji.

Naj mu bo lahka zemljica koroška!

PD Mežica

OTVORITEV NOVEGA PLANINSKEGA ZAVETIŠČA NA BEVKOVEM VRHU (1057 m)

PD Cerčno je dne 24. maja t. l. v hiši kmeta Feliksa Slabeta vulgo pri Slabetu na Otaležu št. 51 otvorilo planinsko zavetišče, ki naj bi nekako nadomestilo postojanko Sivko na planinski transverzali, ki jo je opustilo PD Idrija. Zavetišče je tik pod vrhom Bevkovega vrha in bo stalno oskrbovano. Nudi mrzla, po potrebi pa tudi topla jedila ter alkoholne in brezalkoholne pijače. Jedilnica ima kapaciteto za 50 oseb. Zaenkrat je na razpolago le zašilno ležišče na senu, prihodnje leto pa bo zavetišče imelo tudi nekaj postelj. Bevkov vrh nima

sektorju. Dne 31. avgusta 1958 je izročilo svojemu namenu novi Vodnikov dom na Velem polju, sredi novembra 1958 pa je tudi odkupilo planinski stan na Uskovnici, ki ga je že pred tem uredilo v lično planinsko postojanko. V Vodnikov dom je investiralo do konca leta 1958 13 849 000 din, v Uskovnico pa vključno s kupnino 2 582 700 din. V svojo upravo pa je prevzelo konec maja 1958 tudi Dom Savico, ki ga je vzelo v zakup za dobo 5 let proti letni najemini 80 000 din in nekaterih naravnih dajatev. V to postojanko so investirali za najnujnejša popravila 95 000 din, za nakup opreme pa 445 772 din. V koči pod Bogatinom so izvršili razna pleskarska dela in za njo nabavili tudi nekaj žimnic, posteljnine in odej. Seveda pa se je s tem tudi znatno povečal promet postojank, ki je znašal koncem preteklega leta skupaj 6 882 745 din. Ves doseženi dobiček, ki so ga ustvarile te postojanke, so ponovno investirali, investicije pa še prekoračili za 354 575 din.

Manj uspešno je bilo društveno delo na ostalih sektorjih. Markacijski odsek ni delal, prav tako pa tudi ne mladinski odsek. Poročilo o delu tega odseka sploh ni bilo podano. Stevilo mladincev se je v preteklem letu zelo povečalo, saj je v preteklem letu na novo vstopilo v društvo 94 mladincev in 171 pionirjev, vendar je pa to predvsem zasluga šolskih vodstev. Na lanskem obnem zboru začeta akcija, da se vključi v društvo čim več šolske mladine, je torej dobro uspela, društvo pa bo moralo sedaj poskrbeti, da jo bo pričelo tudi vzgajati. Prav tako bo moralo društvo najti tudi ustrezno obliko sodelovanja z vaškimi odbori LMS in enakim elanom pritegniti v svoje vrste kmečko mladino. Postaja GRS je intervenirala v 11 primerih nesreč.

PD NOVA GORICA. Društvo, ki slavi letos 10. obletnico svojega obstoja, je v tem obdobju vsekakor opravilo veliko delo. Dasi je začelo popolnoma na novo, mu je uspelo v organizacijskem pogledu zbrati okrog sebe neko stalno število svojih članov, ki se iz leta v leto giblje okoli 300. Številka bi utegnila biti ob primernejših priložnostih večja in mora to biti v bodoče tudi namen in cilj, vendar je treba vedno imeti pred očmi dejstvo, da društvo dela v posebnem položaju razbitega terena, kjer je težko zbrati ljudi v enotno akcijo. Njegovo članstvo je razpršeno od Kanala do Črnič in od Gorice do Krasa. Zato je praktično težko misliti na kakšno tesnejše sodelovanje ali povezovanje. Kljub temu pa se lahko trdi, da se je planinska misel že precej zakoreninila, saj prihajajo člani dokaj disciplinirano k posameznim odbornikom, da poravnajo članarino. Društvo je v teh letih svojega obstoja tudi precej napravilo v vzgajanju tovarštva in pri oživljanju planinskega razpoloženja, saj so bili vsakoletni planinski plesi pravzaprav prvi družabni večeri v Novi Gorici in so dosegli primerno kulturno stopnjo. S svojimi izleti pa je društvu uspelo vzbuditi delovnemu človeku zanimanje za lepoto planin. Za to skrbe tudi stalno izložbe planinskega propagandnega gradiva. Društvo je posvetilo veliko pažnjo tudi mladini. Med letom so za njo organizirali več skupinskih izletov, čez zimo pa so imeli redne organizacijske sestanke po krožkih, kjer je pridobivala na teoretičnem znanju. Njeno navdušenje je posebno prišlo do izraza ob predavanju barvnih slik naših gora. To predvajanje slik, ki ga je spremljala primerna beseda, je tudi pri odraslih planincih vzbudilo živo zanimanje. Markacijski

posebno razsežnega razgleda in tudi ne planinske flore, pač pa idealna smučišča.

Zavetišče se nahaja na transverzalni poti nekako na polovici poti med bolnico Franjo in zavetiščem Sivko in ima transverzalno štampiljko.

Dostopi: Cerkno - Bevkov vrh (transverzalna pot) dobri 2 uri pešhoje, Sovodenj - Bevkov vrh (po Osojnicah) $\frac{1}{2}$ ure, Maruškovec (avtomob. postaja za Otalež) — Bevkov vrh 1.30 ure.

Do zavetišča je možno priti tudi z motornimi vozili po cesti iz Cerkna čez Kladje (14 km), iz Poljanske doline čez Kladje (s Sovodenj 10 km) in iz Idrije (iz Vrščeve) 8 km.

Z Bevkovega vrha na Sivko (planinsko zavetišče) je 2 uri hoda.

POT NA CIPERNIK

Dne 5. julija t. l. je bila ob otvoritvi kočice Mojce na vrhu Vitranca, ki jo je zgradila Žičnica Vitranc, izročena svojemu namenu tudi nova planinska pot na vrh Cipernika (1746 m), ki je dobro nadelana in lepo markirana, hoja po njej pa traja $\frac{3}{4}$ ure. V načrtu je tudi nadelava poti iz Vitranca pod Cipernikom na Sleme, kjer se bo združila s potjo, ki pripelje iz Tamarja. Na ta način bodo imeli planinci možnost doseči Vršič po višinski poti.

II PLANINSKI PRAZNIK PD SLOV. BISTRICA

Ob II. planinskem prazniku PD Slov. Bistrice dne 22. VII. 1959 je bil ob lepi udeležbi in s sodelovanjem kulturnoprosvetnih sekcij DPD Svoboda neoficielno otvorjen novi planinski dom pri Treh kraljih (1200 m). S prostovoljnimi delom društvenih članov ter z izdatno pomočjo in uvidevnostjo delovnega kolektiva tovarne Impol v Slov. Bistrici so bili doslej popolnoma urejeni spodnji prostori doma in I. nadstopje, v katerem je sedaj že okoli 40 ležišč.

Slovesnosti se je udeležilo veliko število planincev in drugih prijateljev prirode. Otvoril jo je agilni društveni predsednik, na prazniku pa so

sodelovale tudi kulturno-prosvetne sekcije DPD Svoboda z recitacijami, petjem in z godbo na pihala.

OTVORITEV DOMA NA MENINI PLANINI (1508 m)

Dom je otvorilo PD Gornji grad dne 19. julija t. l. Čeprav je slovesnost oviralo slabo vreme, so prihiteli na to lepo gorsko področje številni ljubitelji planin in borci, ki so med zadnjo vojno partizanili v teh krajih. Sodijo, da je prireditev obiskalo od 400 do 500 ljudi.

Ob 11. uri se je začela najprej slovesnost pri spomeniku padlim borcem, ki je zgrajen iz kamenja, vanj pa je vdolana marmornata spominska plošča. Spomenik leži na lepem kraju, kakšnih 50 m od Doma. Po pozdravnem govoru predsednika PD Gornji grad tov. Tratnika in poslanca v tem okolišju tov. Toneta Kropuška so vsi navzoči zapeli partizansko pesem, nato pa so predstavniki raznih organizacij, med njimi tudi PZS, položili vence na spomenik. Slovesnost je povzdignil vod borcev z zastavo in v partizanskih uniformah.

Tej slovesnosti je sledila otvoritev novega planinskega doma, ki leži na krasnem prostoru, od koder je lep razgled, zlasti po štajerski strani. Dom je že več let gradilo PD Gornji grad in je bil zgrajen s finančno pomočjo ljudske oblasti, raznih organizacij in PZS. Po kratki uvodni slovesnosti je Dom odprl podpredsednik PZS tov. Mirko Fetih.

Dostop do Doma je mogoč z več strani, glavne tri variante pa so naslednje: iz Gornjega grada z vrha Črnivca (z obeh izhodiščnih točk drži dobro markirana steza, s Črnivca traja hoja 3 ure) in iz Tuhinjske doline. V bližini vasi Laze v Tuhinjski dolini se odcepi gozdna cesta, ki je še v izgradnji, možen pa je dovoz do vasi Okrog, od koder je do Doma prebližno 2 in pol ure pešhoje. Poti s te plati so slabo ali nič markirane in je najbolj zanesljiv dostop preko kmetijskega posestva Biba na Menini planini. Od Bibe do Doma drži dobro markirana pot mimo zanimivih jezerc. Z dograditvijo gozdne ceste bo dostop prav lahek, saj bo cesta pripeljala prav do Bibe, od koder je le tričetrt ure do Doma. Dom ima lepo opremljene gostinske prostore ter deloma opremljene sobe in skupno ležišče. Okrog doma so idealni smuški tereni, Menina planina pa nudi krasno priložnost za oddih v mirnem gorskem svetu, polnem planinskih pašnikov in lepih gozdov.

NOVA PLANINSKA POSTOJANKA NA ROGLI (1481 m)

Koča leži v neposredni bližini razglednega stolpa na Rogli, s katerega imamo edinstven razgled na bližnje in daljne gore: Gorjance, Kum, Snežnik, Savinjske Alpe, Triglav, del Karavank, Plešivec, Visoke Ture z Velikim Klekom, Nizke Ture, Svinjo planino, Golico, Kozjak, štajerske hribe, Slovenske gorice in Panonsko nižino. Zgrajena je bila prvotno kot pastirska koča in so jo zgradile okoliške kmetijske zadrage. Leta 1958 je bila koča izročena PD Zreče. To društvo jo je komaj v drugem letu svojega obstoja s sredstvi, ki jih je dobilo od bližnjih podjetij in z udarniškim delom dogradilo in preuredilo

odsek, kateremu so bili v krepko pomoč zopet mladinci, je obnovil markacije v okolišju Lepene in Krna ter Kekca, namestil pa tudi smerne in orientacijske tablice.

Društvo si je v 10 letih ustvarilo tudi trdno gospodarsko bazo. Ceravno ni bilo na njegovem področju tedaj niti ene planinske postojanke, je njegova zasluga, da danes upravlja že 5 postojank, t. j. Gomiščkovo zavetišče na Krnu, Dom dr. Klementa Juga v Lepeni, Dom Poldanovec v Lokvah, kočjo na Trstelju ter pionirsko kočjo Kekec nad Solkanom, ki jo bodo znatno povečali in so vsa ta dela že v teku. Vse te postojanke so zrastle bodisi na razvalinah bivših vojaških objektov, ali pa popolnoma na novo, na neobdelani ledini, kot je primer pionirska kočja Kekec, ki je zrastle iz čistega prostovoljnega dela članov in kolektivov. Društvo je torej gospodarsko na trdnih nogah in na pravi poti, saj je po zaslugi požrtvovalnih članov in po uvidevnosti ljudske oblasti spravilo skupaj dokajšnje premoženje, ki služi delovnemu človeku v počitek in razvedrilo.

PD RUSE. Društvo je v celoti izvršilo program dela, ki si ga je zastavilo na lanskeoletnem občnem zboru. Največjo skrb je posvetilo mladini, ki tvori že 56% društvenega članstva, kar pri številu celotnega članstva 1210 ni malo. UO PD se je v polni meri zavedal te svoje odgovorne naloge in zato mladini nudil vso možno materialno in moralno pomoč v njenem aktivnem planinskem udejstvanju. Vzgoja mladine je bila stalno na tapeti na vseh društvenih odborovih sejah. Zato je tudi bilo delo mladinskega odseka, ki vključuje 682 mladincev in pionirjev, zelo aktivno in široko. Poleg številnih mladinskih izletov, pomembnih in razveseljivih akcij, so se mladinci udeležili tudi mla-

dinskega tabora v Vratih, drznejši pa so se celo povzpeli na sam Triglav. V proslavo Dneva mladosti je odšlo 180 pionirjev v več skupinah po raznih poteh na zborna mesto k Ruški koči. Večina šolskih izletov je bila tudi letos usmerjena v planine. Tako so mlajši pionirji prehodili in spoznali vzhodno Pohorje, starejši pa srednji in zapadni del Pohorja. Poleg številnih množičnih izletov so mladinci izvedli še deset izletov v manjših skupinah in deset predavanj.

Tehnični odsek je v celoti izvedel zadane načrte pri preurejanju Ruške kočice. Tako je bivšo Sepovo kočico po izselitvi pionirske organizacije preuredil za skupna ležišča, dosedanja skupna ležišča v Tinetovem domu pa so preuredili v tri sobe z devetimi posteljami. Vse tri sobe so seveda opremili z novim sodobnim pohištvo. Zgradili so tudi novo gospodarsko poslopje, v katerem je poleg hleva lepa pralnica s tekočo vodo. Vrednost investiranega del znaša 1 200 000 din, vendar je društvo za vsa ta dela plačalo le 600 000 din. Razlika gre na račun dobrega in skrbnega gospodarja društvenih funkcionarjev. V koči nad Šumikom so uredili problem oskrbovanja in uredili prenočišča. Razveseljivo je dejstvo, da je oskrbovanje koč potekalo ves čas brezhibno in da se ob inventurah ni več pojavljala primanjkljaj v blagovnih zalogah na kočah. To je vsekakor lep uspeh gospodarskega odbora, katerega dejavnost je bila zelo razgibana in je zahtevala od članov odseka skozi vse leto veliko discipline in požrtvovalnega dela. Vpisna knjiga Ruške kočice je zaznavala 9532 obiskovalcev in 2278 nočnin, kočice nad Šumikom pa 5125 obiskovalcev in 360 nočnin. Promet obeh postojank se je od leta 1957 na 1958 zvišal za 662 023

v planinske namene. Koča ima 25 opremljenih postelj, okrog nje pa so idealna smučišča.

Dostopi: Najlepši dostop je iz Zreč, od koder so dobre prometne zveze s Celjem in Mariborom z avtobusi in vlaki. Iz Zreč drži cesta do vasi Boharine, kjer je tik ob cesti Loški slap. S ceste se vidijo tudi ruševine starega Loškega gradu. Iz Boharine je od posestnika Vidmarja dalje dobro markirana pot, ki se naglo vzpenja navzgor na Resnik, kjer je prijazna pohorska vas, dobro znana iz NOB. Iz Resnika nas pelje pot skozi gozd do kočice na Rogli. Iz Zreč do kočice na Rogli je slabe 3 ure hoda. Je pa dostop tudi iz Vitanja, z avtobusno zvezo iz Celja (3 ure hoda) in iz Mislinja, od koder je prav tako 3 ure hoje. Prometna cesta je speljana tudi iz Oplotnice in Lovrenca na Pohorju do planinske postojanke na Pesku, od koder je do kočice le še pol ure hoda.

Izhodišča: Od Kočice na Rogli na Pesek pol ure, do Kočice na Šumikom tri in pol ure, do Lovrenskih jezer eno in četrt ure, do Ribniške kočice 2 in pol uri.

Slovesna otvoritev postojanke se je vršila dne 2. VIII. t. l. ob številni udeležbi planincev in planinskih prijateljev. Otvoritveno slovesnost je začel društveni predsednik tov. Jurij Mlinar, nakar so sledili pozdravni govori podpredsednika Ob LO Slov. Konjice, podpredsednika PZS, tajnika PD Celje, zastopnika Lovske družine in ostalih. Pozdrave z zelenega Bohorja je izročila zastopnica PD Bohor Senovo.

DESETLETNICA BIVAKA V STORŽIČU

Proslavo 10 letnice zgraditve bivaka je alpinistični odsek PD Tržič dne 12. VII. t. l. združil z žalno komemoracijo 10 letnice smrti alpinista Edija Perka in Franca Cankarja, ki sta se ponesrečila v neposredni bližini, t. j. v severozapadnem grebenu Storžiča. Pri spominski plošči so položili venec, žalni nagovor pa je imel načelnik alp. odseka tov. Jurij Radon. Po kratkem historiatu bivaka, ki ga je podal tov. Nadislav Salberger, je bila prireditev zaključena. Spominske slovesnosti se je udeležilo okrog 50 planincev in alpinistov.

iz planinske literature

PLANINE NARODNE REPUBLIKE SRBIJE, napisal in izdelal Živorad M. Jevremović, Beograd 1959. Drobna publikacija je izšla v avtorjevi samozaložbi in vsebuje na 12 straneh vrsto podatkov o geomorfologiji in antropologiji dežele, oriše njen geografski položaj, morfologijo, hidrografijo, podnebje, favno in floro, ljudstvo in njegovo zgodovino, poleg tega pa prinaša še geografsko karto. Škoda, da avtor ne razpolaga z izdatnejšimi sredstvi, da bi karta izšla na boljšem papirju, v večjem merilu in bila s tem preglednejša in bolj uporabna. Publikacija je avtor posvetil »dr. Ž. Jovanoviću, izvrstnemu novinarju in enemu od najsposobnejših naših marksistov svoje dobe.«

KROZ PLANINE, časopis Planinarsko-smučarskog saveza Srbije, leto VI, april 1959, št. 13–14. Številka je zgovorna priča, kako se je v bratski republici v zadnjih letih razvilo planinstvo, posebej pa alpinistika, plezanje v suhem in snegu. Po dveh opisih bolj geografskega značaja o Stari planini (ing. Božinović) in o kanjonu reke Jerme (Ivanović) sledi nekrolog Branku Mitrašinoviću, mlademu srbskemu alpinistu, članu beograjskega alpinističnega odseka, ki je takorekoč postavil temelje srbskemu alpinizmu. Mitrašinović se je smrtno ponesrečil v Bovškem Grintavcu. Njemu v spomin so izšli v tej številki njegovi zapiski s Prenja. Dr. Ivan Stojanović je eden najvidnejših mladih alpinistov in spreten fotograf. Objavlja zimski vzpon na Marjaš. Dr. R. Stojanović prinaša kratek zapisek v taboru PSS o masivu Mt. Blanca, tabora se je udeležil Nimani Aziz iz Planinarsko-smučarskog društva »Gjerovica« in člani AO Beograd. M. Lazović opisuje vzpone »Gjerovice« v Tatrah, Jovan Marković pa posveča študijo »Glacialne oblike naših visokih planin« našim Julijskim Alpam. Poučna so izvajanja Ž. Jankovića o merjenju razdalj s pomočjo busole in reglete. Za nas marsikaj novega je v člankih o zgodovini planinarstva v Srbiji, o stoletnici dr. Rad. Simonovića, častnega člana PSH, o Milanki Kolarski, prvi alpinistki republike Srbije, ki ima za seboj bavarsko, skalaško, nemško smer, Zlatorogove police, 24 pomembnejših smeri v slovenskih Alpah. Ostali del revije je posvečen organizacijskim in podobnim revialnim nalogam.

PLANINARSKI GLASNIK, izdaja Planinarsko društvo Zagreb. Glasilo je ciklostirano in prinaša društvene novice, zabeležuje markirana pota, jubileje, otvoritve in novosti v knjižnici društva. Sezname kažejo, da planinska literatura v bratskih republikah pridno in sistematično narašča. Društvo, ki to publikacijo izdaja, je najmočnejše bratsko planinsko društvo. Spomladi 1. 1958 so »Naše planine« posvetile društvu eno številko. Uredništvo je poudarilo, da je iz vrst tega društva izšla cela vrsta starejših in mlajših planinskih pisateljev.

PLANINE OB MEJI, 40 let Planinskega društva Maribor, uredil Lojze Strašnik, Mariborska tiskarna, 1959. V jubilejnem letu so mariborski planinci izdali na 108 straneh zbornik, ki zgovorno »zbori« o dejav-

din, razlika pa bi bila še večja, če bi letos bile ugodne snežne razmere. Skupni promet obeh postojank je znašal preteklo leto 5 286 259 din. Razveseljiva je ugotovitev, da se je znatno dvignil konsum brezalkoholnih pijač na račun alkoholnih pijač. Dobiček je v poslovnem letu 1958 znašal 551 604 din. Dvig članstva, napredek pri delu, stalna izboljšava postojank in vedno večji obisk njegovih postojank dokazuje, da je društvo na pravilni poti in pod dobrim vodstvom.

PD CERKNO. Društvo je v številu članstva nekoliko nazadovalo. Vzrok temu so pač izselitve nekaterih članov, nekaj pa jih je tudi odpadlo. Konec preteklega leta je štel 365 članov, od tega okrog 200 mladincev. Društvo ima delavne mladinske skupine na šolah EGS Cerkno, na osemletki v Cerknem, na osnovni šoli v Novakih in na osnovni šoli v Podlanišču, nima pa niti enega člana na vseh ostalih šolah kakor v Gorjah, Ravnah, Orehku, Zakojci, na Bukovem, na Straži, na Reki, v Cerkljanskem vrhu in v Jagrščah. Na šoli v Sovodnju, ki pravzaprav nit ne spada v delovno področje tega društva, vključuje kar 59 pionirjev in mladincev. Ta primer jasno kaže, da bi društvo lahko zainteresiralo za planinstvo tudi mladino na vseh navedenih šolah, če bi le našlo potrebno razumevanje pri učiteljskem kadru na teh šolah. Kljub razmeroma visokemu številu mladine društvo še ni ustanovilo mladinskega odseka, vse pa kaže, da bo to storjeno letos. Aktivnost propagandnega odseka ni bila zadovoljiva. Organiziral je le dva skupinska izleta. Njegova naloga bo tudi, da bo za domače hribe zainteresiral Cerkljane same, ki so vedno redkejši obiskovalci teh hribov.

Postojanke na Poreznu, na Črnem vrhu in na Robidenskem brdu, ki so v

upravi tega društva, so bile ves čas dobro založene z živili in pijačami in so nudile obiskovalcem dobro in ceneno oskrbo. Vse so bile tudi finančno aktivne. Število vpisanih obiskovalcev koč na Poreznu (1247) in koč na Črnem vrhu (2183) pa kaže, da sta postojanki še vse premalo znani v planinskem svetu in da bo moralo društvo kaj več storiti v propagandnem pogledu za obisk teh lepih in zanimivih planinskih točk. Iz podatkov koč na Poreznu je razvidno, da je v letu 1958 šlo skozi to postojanko nič manj kot 155 transverzancev. Zavetišče v Počah v preteklem letu ni poslovalo. Ker na odseku Cerčno-Idrija ni nobene planinske postojanke, kjer bi se transverzanci lahko odpočili ali prenočili, bo društvo odprlo na Bevkovem vrhu planinsko zavetišče, ki bo poslovalo skozi celo leto. Bevkov vrh je lepa razgledna točka in razpolaga z idealnimi smučišči. Gospodarska dejavnost društva se je gibala le v mejah tekočih potreb. V koči na Poreznu so izvršili le najnujnejša popravila, v Domu na Črnem vrhu pa so napravili nov vhod v jedilnico in vrata iz kuhinje v jedilnico. Markacijski odsek je pregledal in popravil obstoječe markacije in namestil kažipotne tablice povsod, kjer so bile odstranjene ali uničene. Posebno skrb pa je posvečal transverzanci. Število naročnikov na PV je občutno padlo.

PD ZAGORJE. Izvedba občnega zbora na postojanki na Sv. Gori je postala že tradicionalna. Občni zbori na tej postojanki so vedno dobro obiskani in se je tudi tega udeležilo kar lepo število — 108 članov.

Društvo se je v zadnjem letu številčno močno okrepilo in to z mlajšimi člani ter z mladino, ki poseča poklicne in splošno izobra-

nosti tega našega uglednega društva. Zbornik ima tradicionalni naslov in prinaša vrsto sestavkov trajne vrednosti, ki so vredni, da se ponatisnejo v glasilo PZS in razširijo med planinsko bralstvo. 65 strani obsega »Kronika Planinskega društva Maribor«, ki jo je po podatkih iz Planinskega Vestnika, Tabora, Večernika Mariborser Zeitung in drugih časnikov izpisal prof. Ivan Šumljak. Za zgodovinarja dragocen je tudi donesek Janka Glazerja o prvem večjem izletu planincev na Pohorju, prav tako Franceta Filipiča sestavek Partizansko Pohorje. Za poznavanje našega alpinizma je pomemben zapisek Dušana Vodeba, znanega mariborskega alpinista, o tistih časih, ko je mariborskih alpinistični odsek zbral vrsto najboljših in uspešnih slovenskih navez. Njegov članek dopolnjuje dr. Vilko Brumen s člankom »Delo AO po osvoboditvi«. Zbornik bi ne bil popoln, če ne bi govoril tudi o gozdnem bogastvu Pohorja in Kozjaka (Česnov Korl), o razvoju lovstva (ing. Urbas, Otmar Cvirn) in o pohorskih vodah (ing. Kovačec). Omeniti moramo besedo predsednika ing. F. Degna o bilanci desetih let, pesem Ludvika Zorzuta, ki lepo ponazarja tematični razpon tega ljubeznivega mojstra naše besede: »Z Brd cvetočih v Pohorje zeleno«. In končno je tu našel prostor pohorski človek s svojimi verami in uverami, ki jih je nekaj nabrala in opisala Tončica Urbas.

Zbornik PD Maribor 1959 je lepo, vsebinsko bogato, skrbno izbrano in smotrno urejeno opozorilo na 40 plodnih let, ki jih ima mariborsko planinsko društvo za seboj.

TABOR, revija tabornikov, št. 1—4, 1959. List je skrbno urejevan, pestro, moderno metiran in tudi za razvoj planinstva med našo mladino izredno pomemben. V št. 1 beremo, kako se razvija Gorska straža in kako naj bi njeno delo potekalo v območju desetih postaj GS na ozemlju Slovenije, v št. 3—4 pa se poučimo, kako se z naglimi in velikimi koraki razvija taborništvo na Hrvaškem, Srbiji in Črni gori.

PROTEUS I. 1958-59, letnik XXI, ilustriran časopis za poljudno prirodnoznanstvo. Ne izide številk tega zvestega spremljevalca mladine, ki se zanima za naravo in njene skrivnosti, da ne bi prinesla tudi kakega članka, mikavnega za planinca in alpinista. Na priliko št. 7 letnika XXI objavlja članek Ivana Gamsa, ki ga bralci poznajo tudi kot sotrudnika PV, »Visoka voda v Škocjanskih jamah 24. dec. 1958«, in »Pugljevo brezno — najgloblje brezno na Dolenjskem«, dalje članek P. Kunaverja »Rakovemu Škocjanu popolna zaščita«.

GOZDOVI IN STENE, izdaja Mladinski odsek PD Maribor Obrtnik, urejuje uredniški odbor. Vsekakor hvalevredna publikacija. Izhaja v ciklostilu in prinaša organizacijski uvodnik, novice iz odseka, poleg tega pa plezalne zapiske znanih mariborskih plezalcev Janka Legata in Tea Pajnika. Tudi opomba o velikih slovenskih planincih in nepopolen seznam zaščitenih planinskih cvetic sta smotrno uvrščena v to mladinsko planinsko glasilo. Naj bi mariborski planinci le našli čim več posnemalcev.

TURISTIČNI VESTNIK, leto VII, št. 2—6, 1959, je gotovo revija, ki je v kratkem času dosegla pomembno strokovno in zavidanja vredno kulturno raven. Med članki, ki nazorno kažejo, kako sta planinstvo in turizem drug na drugega navezana, kako drug drugega izpopolnjujeta in si na vsakem koraku podajata roke, omenimo: Ing. Mirko Sušteršič, Drevo in gozd v prirodi, pokrajini in turizmu, Janez Planina, Intenzivnost turizma v Jugoslaviji, Sonce in sence v Kranjski gori; Ing. Hugo Weiss, Zasedanje Alpske skupnosti, Marjan Tepina, Prirodne lepote, dr. Fran Vatovec, Turizem in kultura; A. B., O začetkih turizma na Pohorju; Stanko Marovt, Reforma turizma v Italiji. Novost v reviji je »Modra stran« (Turistični A — B — C) in še večje število oglasov kakor prejšnja leta. Revija se obenem odlikuje z rednim izhajanjem, kar je redkost v našem revialnem tisku.

TATERNIK, časopismo klubu vysokogorskega, 1958, št. 2—3. Taternika žal ne dobivamo redno. Teh nekaj števil, ki smo jih doslej lahko pregledali, pa nam kaže tisto, kar smo v »Razgledu po svetu« že večkrat zapisali: Poljski alpinisti dobro vedo, kaj hočejo, in razpolagajo z vrsto fanatičnih, strokovno in športno dobro podprtih mož, ki so v zadnjih treh letih pokazali v Alpah, koliko zmorejo, in danes že resno mislijo nadaljevati tradicije poljskega andinizma in himalaizma. Značilna zanje je po besedah A. Wale dinamika in pogum, to dvoje pa je pogoj za uspehe v stenah. Vznemirljiva pa je ideološka kriza alpinističnega naraščaja, ki se nagiblje često k nihilizmu in larpurlartizmu, manjka mu vztrajnosti, smisla za organizacijo in smisla za dosednji razvoj alpinizma. V glasilu prinašajo kakor druge inozemske vodilne planinske revije prevode opisov o velikih, pomembnih vzponov, ne glede na ažurnost. Tako najdemo tu francoski vzpon na Muztagh-Tower. Tu najdemo opis poljske ekspedicije na Spitzberge v Mednarodnem Geofizikalnem letu, dalje opis poljskih vzponov v Centralnem Kavkazu, več speleoloških zapiskov, od katerih je za tehniko speleologije zanimiv članek R. Gradzinskega. Planinske ideologe bo zanimal članek o poljskem planinskem ideologu Kartowiczu, nasprotniku športnega alpinizma, alpiniste pa Satygin članek o tehničnem varovanju, ki odgovarja na znano sodobno vprašanje o VI+ oz. o VII. stopnji. Zanimivo je, da poljski alpinisti naravnost nestrno razmišljajo o tem, ali so v resnici še sposobni za najtežja dejanja v gorah ali ne. Nekateri pravijo, da uspehi v modnih alpskih najtežjih smereh še niso dokaz

T. O.

HOROLEZEC, letnik IV, 1958, je glasilo češke zveze za telesno vzgojo in ga izdaja športna in turistična založba v Pragi. Urednik je dr. Arnošt Černik. Ta številka prinaša opis vzpona na prvi češki sedentisočak, seveda v Tien-Šanu. Opis je prispeval ing. Vojta. Vladimir Prohazka piše o čeških vzponih na Kavkazu, o Kavkazu govori tudi mojster športa Radovan Kuchar. Drobn, skromno glasilce je po zunanem videzu tako kakor prejšnja leta, vendar kaže, da se češki alpinizem dobro razvija v vzhodnem taboru, istočasno pa obrača oči tudi na zahod, s katerim je bil v preteklosti tesno povezan.

ževalne šole. Planinska miselnost se je torej tudi v preteklem letu utrjevala in iskala novih poti za vsestransko planinsko izživljanje. Vsi društveni odseki so uspešno poslovali. V glavnem so vzdrževali svoje postojanke, denarna sredstva, ki jih je društvo zbralo z oskrbovanjem postojank, pa je investiralo za izboljšanje njihovih notranjih potreb, za delo z mladino, za prirejanje predavanj in izletov poleg markiranja potov in vzdrževanja stikov z ostalimi planinskimi in sorodnimi organizacijami. Društvo se dobro zaveda, da je mladina tista, ki bo morala prej ali slej prevzeti vodstvo naše organizacije, zato je že v preteklem letu pritegnila več mladincev v UO društva, od katerih so se vsi dobro odrezali. V okrilju mladinskega odseka delujejo 4 skupine, peta se ustanavlja na gospodinjski šoli. Najstarejša skupina je na osnovni šoli v Toplicah, ki šteje 127 članov, na osnovni šoli v Zagorju ima 68 članov, na Vajenski šoli v Zagorju 36 članov in na Nižji industrijski šoli 64 članov. S stalno agitacijo poverjenikov po šolah pa se število članov stalno zvišuje. MO je izvedel vrsto akcij, ter številne skupinske izlete poleg nekaterih predavanj — vedno z zadovoljivo udeležbo. Delo propagandnega odseka je bilo ves čas zelo živahno. Skrbelo je predvsem za organizacijo skupinskih izletov in predavanj, njegov vpliv pa je bilo občutiti tudi na vseh ostalih delovnih področjih. Marljiv je bil tudi gospodarski odsek, ki je skrbel za vsa tekoča popravila na vseh svojih postojankah in se vedno trudil, da bi jih še izboljšal. Vse postojanke so bile zelo dobro oskrbovane. Na Sv. Gori skrbi za razvedrilo na tej postojanki tudi televizor. Teritorialne politične spremembe so jim prekrizale razne račune. Zastala je izvedba Zasavske planinske poti, obstalo je delo na

gozdni poti, ki bi povezala Zasavsko goro z dolino in gradnja ceste na Čemšeniško planino, kjer namerava društvo v bližnji bodočnosti zgraditi večjo in udobnejšo planinsko postojanko. Društvo tudi zelo občuti pomanjkanje povezave z ostalimi društvi, predvsem z zasavskimi, ki je skoraj popolnoma prenehalo, odkar ni več Zasavskega koordinacijskega odbora. Zato želi, da bi koordinacijski odbor obstajal še naprej in iskal možnosti za čimprejšnjo izvedbo celotnega programa.

Društvo je z doseženimi uspehi vsekakor lahko zelo zadovoljno, dobro obiskan občni zbor in živahna ter plodna diskusija pa je tudi dala novoizvoljenemu odboru, ki mu zopet načeljuje tov. Franci Golob, mnogo pobud in novih energij za rast in napredek zasavskega planinstva.

PD ILIRSKA BISTRICA. Društvo je bilo ustanovljeno sicer že pred leti, vendar je pa kmalu prenehalo z delom. Na pobudo nekaterih zvestih planincev se je po preteku nekaj let izvršil dne 19. aprila 1958 nekaj novi ustanovni občni zbor društva, ki je pod vodstvom svojega predsednika tov. prof. Klinca Draga krepko prijel za delo in razvil živahno društveno dejavnost.

Članov šteje zaenkrat še malo, komaj 68 in je po številu eno najmanjših planinskih društev v Sloveniji. Četudi najmanjše in čeprav se je moralo boriti z vsemi začetniškimi težavami, vendarle lahko s ponosom zre na opravljeno delo. Na 30 km oddaljenem in 1796 m visokem vrhu Velikega Snežnika je na razpadlih ruševinah nekdanje vojaške opazovalnice zgradilo lično planinsko postojanko, na kateri je 15. julija 1958 poleg ruševega šopka zaplapolala jugoslovanska zastava. Kako potrebna je bila ta posto-

TURISTIKA HOROLEZECTVI, 1959, 4—5, izhaja 11. leto, urejata ga Ctibor Rybár in Miroslav Hlavaček, izdaja in zalaga ga ista organizacija kakor Horolezca. Po zunanosti in redakciji je ta bilten tudi podoben Horolezcu, po vsebini pa združuje turizem in alpinizem, torej taka snovna povezava, ki pri nas ni prav nič popularna.

TERMESZETJÁRÁS, 1959 1—6. Revija izhaja v Budapesti in je po svoji zunanosti in po vsebini močno podobna dunajskemu Naturfreundu. Presečneje za nas je nedvomno sestavek J. Bokodyja o našem Triglavu in razmeroma lepi posnetki, a slabi klišeji Vrat, Aljaževega doma, Krme v januarški številki 1959. Revija prinaša planinske, smučarske, prirodoslovne in turistične članke v najpestrejšem izboru na mesečno 16 straneh.

KRÁSY SLOVENSKA, 1958, 9—12, 1959, 1—6. Revija je sijajen dokaz, kakšen smisel imajo Slovaki za lepote svoje domovine in kako jih znajo propagirati. Namen revije je določen s kratkim programom, ki se ponatisne v vsaki številki. Namen ji je propaganda prirodnih krasot in zanimivosti na Slovaškem, turizma, popotništva, planinstva, jamarstva, zaščita prirode in folkloru. Izhaja vsak mesec, ima ovitek iz umetniškega papirja z dvema barvnima celostranskima podobama (kar bi v našem denarju letno stalo — samo to — blizu 4 milijone dinarjev), papir je ves umetniški, tri pole mesečno. Razume se, da se klišeji obnesejo in da je zunanje lice revije dovršeno. Ker je vsebinski program revije tako obširen, je seveda vsebina zelo pestra in zajema najširši krog ljubiteljev narave. Glavni urednik je zdaj dr. Tibor Sasik, izhaja pa v Bratislavi. O Jugoslaviji ne pišejo, le dr. B. V. Černy je zapisal nekaj podatkov o našem turizmu in o Putniku v sestavku o turizmu v inozemstvu. Alpinist bo našel v reviji marsikako koristno drobtino o gorski reševalni službi in lavinologiji, več je tudi strokovno dobrih speleoloških člankov.

ZA KRÁSAMI DOMOVA, 1958, 9—12, 1959, 1—6. Revija je češki dvojček h Krásky Slovenska. Po obsegu je večja, po zunanem licu pa manj reprezentativna, čeprav še na dostojni višini. Izdaja jo češka zveza za telesno vzgojo v Pragi, urednik je Jiří Dvorak, po vsebini in programu je revija podobna slovaški. Revijo odlikuje ovitek iz umetniškega papirja z dvema velikima slikama na temo »človek in narava«. Sicer pa se revija tiska na slabšem papirju kakor slovaška.

TO VOUNO, 1958, 7—12, 1959, 1—4. Sosedna planinska organizacija se je odločila, da bo svoj standard izrazila z novo opremo pred leti najskromnejše planinske revije. Zdaj je dobila razkošno fin umetniški papir za ovitek in z barvnimi slikami na ovitku in z barvno prilogo v tekstu. Papir za tekst je še nadalje slab, vendar boljši kot pred leti. Vsebina je tradicionalna, redakcija omnibusna in vključuje tudi smučarstvo, obenem z rezultati smučarskih tekem. Naše poznavalce Olimpa (prof. Lipovška, ing. Avčina in ing. Pipana in še nekaj drugih) bo predvsem razveselila barvna podoba Zevsove gore (Stefani).

T. O.

razgled po svetu

REKLAMA NA ŽIČNICAH bo v Švici eno od sredstev za gradnjo žičnic. Tvrške, ki bodo kaj dodale k investicijskim sredstvom za žičnico, bodo notranjost in zunanost gondole lahko uporabile za svojo reklamo. Nič kaj okusno, ali kaj hočemo. Kamor drve ljudje, tja gre tudi reklama.

DIETER HASSE, ki zdaj živi v Berlinu, znan po direktissimi v Veliki Cini in jugozahodni steni Rotwanda, je polemiziral z južno tirolskim časopisom. Časopis je očital Hasseju, da je izbral ti dve steni zato, ker sta lahko dostopni številnim gledalcem, da je torej lahko plezal pred publiko. Hasse pravi v svojem polemičnem pismu, da ga publika ne briga. Važno je le to, da ga moderno plezanje nagrajuje s tistim notranjim bogastvom, kakršno je bilo v klasični dobi alpinizma. Če je njemu prav, če ga to veseli, kdo more imeti kaj proti! To stališče vidnih alpinistov zasledimo pogosto tudi pri nas. Težko mu je ugovarjati vse dotlej, dokler ne zavaja manj sposobnih v dejanja, ki jim niso kos.

PREDOR POD VELIKIM SV. BERNARDOM bo spet skrajšal pot od severa na jug, avtostrada iz Genove v dolino Aosto in nemška do Basla pa bo povečala tujski promet predvsem v Švici. Predor bo stekel l. 1961, v Montreuxu, znanem letovišču ob Ženevskem jezeru, pa že povečujejo kapacitete, da jim ne bo žal. Zidajo tri nove velike hotele.

HITROST PRI REŠEVANJU je pač največja želja, potreba in največji problem. Zato se vedno bolj uvaja letalska reševalna služba, ki pospeši prenos v bolnišnico. Na primer: Na Sonnblicku se je ponesrečil smučar 100 m pod vrhom. Z Akia-čolnom so ga potegnili do žičnice, z žičnico v dolino, tu pa ga je čakal helikopter. Dve uri in pol na to je že bil v Salzburgu na operacijski mizi.

HANIBALOVO POT preko Alp bi rad izsledil Anglež prof. J. M. Hoyte. Hanibal je z 80 000 možmi, z 10 000 jezdec, z mnogimi živalmi in sloni v 15 dneh prekoračil Alpe verjetno preko Mt. Cenis. Verjetno! Hoyte bo skušal to ugotoviti na tale način: V zoološkem vrtu v Torinu je najel 10 let starega slona, plačal zanj zavarovalnino in se odločil, da bo na njegovem hrbtu prelezel Alpe. Da si slon ne bi ranil nog, so mu umerili posebne čevlje. Vsekakor zanimivo, tudi če ne bo uspeha.

AVSTRIJCI so neutrudni v organizaciji ekspedicij. Kaže, da jim ni žal sredstev za te stvari, saj imajo svoj gospodarski in še večji politični pomen in namen. Če ni drugače, posežejo tudi v privatni žep. Ko organizirajo, vselej omenjajo poleg alpiniističnih ciljev tudi znanstvene ali vsaj fotografski plen, ki jim stroške potem v precejšnji meri povrne. Zdaj bodo šli spet v Ruvenzori, vodil jih bo znani Kurt Diemberger, sicer pa so manj znana imena: Böttcher, Haller, Vigl. V vzhodni Afriki bodo ostali pet tednov. Stroški 3500 mark, v čemer je vračunanih 2400 mark za zračno vožnjo iz Rima v Afriko in nazaj.

janka pričajo številni izletniki, turisti, planinci in stari častilci sivega očaka, ki so v vedno večjem številu prihajali na Snežnik. Posebno ob nedeljah in praznikih je bilo precej obiskovalcev, toda komaj zgrajena in še neopremljena postojanka jim je lahko nudila le streho in čisto snežniško vodo. Za gradnjo je društvo prejelo vsega skupaj le 233 942 din raznih dotacij, vse ostalo je bilo opravljeno udarniško. Vsega skupaj je bilo treba prenesti 9,4 tone gradbenega materiala iz višine 1280 m na koto 1796 m po 5 km dolgi strmini. Na gradbišču in v okolici je bil le kamen in voda. Celo pesek, ki ga ni nikdar dovolj, se je moral donášati iz doline. Pri prenosu materiala je sodelovalo okoli 120 do 130 ljudi, med njimi so bili pionirji, taborniki, mladina in dijaki, pripadniki JLA, društveni člani in prijatelji planin. Udarniških ur niso šteli, opravili pa so jih ogromno. Že takoj prvi obiski pa so pokazali, da je kočja mnogo premajhna. Zato bo društvo takoj pričelo s povečevanjem postojanke. Doslej zazidani prostor meri le 56 m² tlorisne površine, ki se pa vsaj za toliko lahko še poveča.

Pobudo za zgraditev postojanke je dala predvsem Okrajna komisija za povečevanje planinstva v Kopru, ki je tudi kot prva dala v ta namen dotacijo 100 000 din. Društvo pod vodstvom neumornega predsednika tovariša prof. Draga Klinca k uspehu iskreno čestitam.

L. R.

PD AJDOVŠČINA. Dejavnost društva se je v gavnem sukala le okrog gospodarstva. Poleg dela v zvezi z oskrbo koč pri izviru Hublja je lani padlo na pleča društvenega odbora še ogromno delo v zvezi s prevzemom in upravo bivšega hotela na Predmeji, katerega so preimenovali v Planinski dom pod Čavnom. S prevzemom tega hotela (l. IV. 1958) si je

društveni odbor nakopal na glavo cel kup problemov in ogromno delo. Kljub veliki brigi in vzorni organizaciji poslovanja pa vendarle ni bil ob koncu leta finančni efekt tak, kot bi bilo želeli. Promet postojanke je v glavnih poletnih mesecih katastrofalno padel, vzporedno s tem pa seveda tudi dohodki postojanke ob nezmanjšani režiji doma. Padeč prometa je šel v glavnem na rovaš oskrbnice. Po zamenjavi oskrbnice se je promet postojanke sicer nekoliko popravil, ni pa bilo več mogoče nadomestiti izgubljenih dohodkov v poletnih mesecih. V zvezi s tem domom obstajajo še velike težkoče. Predvsem je dom potreben nujne obnove. Po proračunu bi bilo za to potrebnih vsaj 8 milijonov dinarjev, ki pa jih društvo nima niti občina. Le-ta je sicer pripravljena prevzeti obnovo doma, vendar pa postopno, v daljšem časovnem razdobju. Osnovni namen pri prevzemu tega hotela na Predmeji je bil ta, da bi z njegovim poslovanjem ustvarilo z leti tolikšna finančna sredstva, da bi lahko pričeli z gradnjo planinskega doma na Čavnu. Ker pa bi letne anuitete za odplačilo dolga za obnovo doma zahtevale več sredstev, kakor pa bi jih dom sploh ustvaril, je društvo sklenilo vrniti občini dom.

Promet koč pri zviru Hublja stalno narašča ter si je pridobila sloves prijetne nedeljske izletniške točke na idiličnem kraju v neposredni bližini Ajdovščine. S pomočjo Ob LO Ajdovščina so njeno kapaciteto razširili, od februarja dalje pa je poslovala redno vsak dan. Tudi za Iztokovo koč pod Golaki raste zanimanje. Skoda le, da ni stalno oskrbovana. Se vedno pa ni urejen problem prenočišč v logarnici na Čavnu, kjer smo ostali planinci brez svojega prostora.

V Hoggarju je šlo Schmuckovi ekspediciji vse po sreči. Prišli so na 46 vrhov, visokih 2300—3000 m, Wintersteller in Egger sta preplezala 350 m visoki steber Ilamane, poleg alpinističnih dejanj pa se vesele tudi prazgodovinskih najdb.

OBMEJNI PREDPISI so pričeli delovati tudi za manj poklicane himalajce, kakor je razvidno iz nekaterih poročil. Tako so tri Monakovčane, ki so v 21 dneh prevozili iz Evrope v Indijo, razjezili indijski cariniki. Zaplenili so ves filmski material in fotokamere. Še huje se jim je godilo na indijsko-nepalski meji, kjer so Nepalci izterjali od vsakega po 1000—3000 mark za vstop na svoje ozemlje. V Nepalju je zdaj vsak poizkusu vzpona tako obdavčen, ne glede na to, ali se posreči ali ne. Nepalska vlada je to razglasila l. 1957 in to velja za vse.

GRAND CAPUCIN s svojo vzhodno steno še vedno ni porinjen v drugi plan med najimenitnejšimi stenami. 27. II.—1. III. 1959 je italijanska naveza Tenderini-Merandi-Alippi izvedla prvo zimski vzpon po tej smeri. Prvi dan so prišli do Velikega zidu (Grand mur), naslednji dan so bivakirali 90 m pod vrhom, tu so doživeli vihar, sneg, 15° mraza. Tretji dan so prišli na vrh, nato pa so preko Col du Géant prišli v Courmayeur, kjer jih je sprejel Walter Bonatti. Mesec dni poprej je zimski vzpon poskušala francoska naveza Desmaison-Mazo, pa ju je odbil snežni vihar. Pet dni po tem poskusu je Desmaison odpotoval z letošnjo francosko himalajsko ekspedicijo na Jannu. Vzhodno steno Grand Capucina sta leta 1951 preplezala W. Bonatti in L. Ghigo v 4 dneh. Še vedno jo prištevajo med najtežje v Alpah, če ne najtežjo.

NAPAD NA EIGERJEVO SEVERNO STENO je delovni naslov filma, ki ga ima v načrtu Luis Trenker s Tonijem Sailerjem. Trenker je nameraval ekranizirati življenje Andreja Hoferja, pa ni bilo sredstev. Tema je komercialno nedvomno zelo dobro zadet, vprašanje pa je, če Trenker, ki je bil pred prvo svetovno vojno Dülferjev soplezalec, ne bo iz Eigerja naredil kake limonade ali pretiravanja, ki mu izveden gledalec ne bo mogel dati vere. Naloga ni lahka. Doslej še ni bilo takega filma, ki bi bil uspel. Na dober gorniški film še čakamo.

HANS GSELMANN je spet na delu, to pot v Groenlandiji, kakor l. 1957. L. 1950 nam je v Haindlkarhütte rekel, da bo ime Gsellman nekoč še »pojmem«. Zdaj je to ime nedvomno že zelo znan in priznan pojem vztrajnega raziskovalca polarnih ali blizupolarnih gora in sten. Gsellman je član dunajske HG Oberland.

NORVEŠKE GORE so l. 1959 v modi. Mnogo evropskih navez se je odločilo svoj plezalski dopust izkoristiti v norveških stenah. Nekatere so visoke tudi 1000 m.

TONI EGGER, ki se je ponesrečil na Cerro Torre, je bil vodja priznane tirolske alpinistične šole (Hochgebirgsschule Tyrol). Za Eggerja bo težko najti nadomestilo na tem mestu. Mislili so na Ernsta Senna, ki je v starosti 40 let s Seppom Jöchlerjem preplezal severno steno Matterhorna in bil dvakrat

v Himalaji. Vendar se še ni odločil. Senn vodi tečaje za bodoče smuške učitelje in planinske vodnike. Jeseni l. 1959 je določen za Himalajo, kjer bi z Ervinom Schneiderjem delal pri kartografiji Himalaje.

DR. RUDOLF JONAS je srečal Abrahama. Dr. Jonas je znan himalajec in znan dunajski zdravnik, ud avstrijske himalajske ustanove. Že l. 1938 je bil s Schwarzgruberjem v skupini Gangotri v Garhvalski Himalaji. Z dr. Frauenbergerjem in z Ellmauthalerjem je dosegel 6395 m visoki Čaturangi. Sicer pa je strokovnjak za prehrano v višinah in za gorsko reševalno službo.

JAMES RAMSEY ULLMAN je znan ameriškanski romanopisec, znan posebno med planinskimi krogi, ker je snovno navezan na gore. Napisal je že več romanov, znan je posebno »Tiger z Everesta«. Lani je izdal spet enega, to pot z naslovom »Črni pesek Karakoruma«. In naša planinska literatura?

PRIPRAVE ZA VELIKE EKSPEDICIJE so prav tako važne kakor ekspedicija sama. Nič se ne sme prepustiti naključju. Važna je izbira cilja, obseg nalog, ki jih ekspedicija prevzame. Prevelika obsežnost gotovo ni ugodna za uspešnost ekspedicije. Izbira moštva je verjetno najbolj kočljiva, saj takih, ki bi radi sodelovali, se ne manjka, pa tudi takih ne, ki bi zaradi svojih fizičnih in moralnih sposobnosti prišli v poštev, ni malo. Danes se močno poudarja, da je najboljše himalajsko moštvo tedaj, če je sestavljeno iz prijateljev, to se pravi, da se ne sestavlja kakor nogometni team. Daljše sožitje na ekspediciji terja tovarištvo in zaupanje, to pa ni možno, če se člani moštva med seboj res dobro ne poznajo. Ekspedicijski team torej ne more in pravzaprav ne sme biti državni nacionalni team. Potemtakem ob taki ekspediciji po nujni razmer in zakonitosti morajo ostati doma tudi odličnejši alpinisti od onih, ki so odšli na pot.

V Švici, na primer, so se pri sestavljanju letošnje ekspedicije v Ande ozirali tudi nato, da bi ekspedicija ustrezala mnogojezični podobi države. Verjetno to v Švici ni bilo težko. Dalje so gledali na to, da ekspedicija med svoje naloge vključi tudi znanstvene cilje in so skrb za to zaupali dr. Imhofu. Načrt ekspedicije je najbolj vabljiva stvar, a morabit terja v pripravah največ časa. Himalajo so to pot opustili. Tvegati za zadnji osemtisočak ali kak vidnejši sedemtisočak stroške velike ekspedicije, to se jim zdi nesmotrno. Transportni problem je za tako ekspedicijo trd oreh: 300 nosačev za tri tedne pri vzponu, 100 nosačev za tri tedne pri sestopu, vsak nosač stane dnevno ca. 3 šv. franke, to pa znese velik denar. Zraven je treba prišteti drage kisikove aparate, drago opremo za šerpe. Vzpon na Broad Peak (8050 m) se zdi Švicarjem izjema, ki še dolgo ne bo mogla biti pravilo: brez kisikovih aparatov in brez šerp ekspedicije še ne bodo hodile v Himalajo, tveganje je preveliko. Ande so izbrali zato, ker je tu še mnogo neodkrita sveta. Cilj je pa teže izbrati kakor v Himalaji. Za Himalajo se vodi natančno »knjigovodstvo«, kaj je že narejena, kaj še ni odkritega. Prof. G. O. Dyrenfurth o tem vsakogar v najkrajšem času lahko informira.

V Andih je bilo doslej že mnogo nekontroliranih ekspediciij. Šele v zadnjih letih je začel s sistema-

Prejšnja leta so bili ti prostori sicer zasedeni po gozdnih delavcih, ki pa so sedaj končali z delom na tem sektorju. Društvo se trudi, da bi se z Gozdnim gospodarstvom v Tolminu ponovno pogodilo za najem teh prostorov in jih opremilo z ležišči. Obnova teh ležišč je nujna zlasti zaradi obiska transverzalcov, ki prihajajo po deveturni naporni hoji iz Idrije na Čaven, nimajo pa kje prenočiti.

Skupinski izleti so boleča točka tega društva. Nepremagljivi zid za prirejanje skupinskih izletov so kamioni, ki jih od podjetij ni mogoče dobiti. Skoro vsa podjetja so vpeljala nedeljske izlete za člane svojih kolektivov, zato so bili vsi kamioni zasedeni skozi vso letno sezono. Avtobusi so pa predragi. Tako jim je uspelo izvesti en edini izlet na Slavnik, zelo dobro uspel v vsakem pogledu. Društvo se je premoalo posvetilo delu z mladino. Število članov je v glavnem ostalo isto kot preteklo leto, Planinski Vestnik pa je izgubil 9 naročnikov, ker v celoti prihaja v Ajdovščino le še 39 izvodov te revije. Razveseljiva je bila ugotovitev odbora — prvič po dolgih letih — da se je znatno izboljšal odnos do planinske cvetane na Čavnu. V preteklem letu namreč ni bilo več opaziti tistega brezglavega ropanja gorskega cvetja kot v prejšnjih letih. To dokazuje, da se je odnos obiskovalcev gora do narave le precej spremenil. Čaven je lansko leto obiskalo nekaj nad 1400, Gokalpe pa nad 400 planincev.

PD LJUBNO. Društvo je položilo obračun svojega dela za zadnji dve leti. Zadnji občni zbor se je namreč vršil dne 7. IV. 1957. Ker je tedaj izvoljeni predsednik po enoletni poslovni dobi zapustil Ljubno, si je odbor sam podaljšal svojo življenjsko dobo še za eno leto.

Društveno delo ni bilo preveč razgibano. Postavilo si je sicer nekaj lepih nalog, ki pa jih žal iz raznih razlogov ni moglo izvesti. Skupinskih izletov ni izvedlo, čeravno jih je planiralo. Pač pa so manjše skupine članov obiskale Savinjske Alpe, Vršič in Mangrt. Markacijski odsek je izdelal nekaj novih smernih tabel in na novo markiral nekaj potov, še vedno pa bo treba nekaj novih poti markirati in napraviti nekaj novih kažipotov. Društvo se je trudilo, da bi pritegnilo čim več mladine v svoje vrste in je v ta namen znižalo ceno članskim izkaznicam za pionirje na din 20.—, vsakemu pionirju pa je oskrbelo brezplačno fotografijo. Društvo upa, da bo zajelo v svoj krog čim več šolske mladine s pomočjo šolskih učiteljev, saj se je od 11 tamkajšnjih učiteljev vključilo v društvo že 7 učiteljev.

Društvo vključuje 75 članov, od tega 20 mladincev in 16 pionirjev. Organiziralo je dvojne skioptičnih predavanj, ki so odlično uspela, po slovenski transverzali pa hodi 7 članov. Društvo se resno ukvarja z mislijo, da bi zgradilo na Travniku lastno planinsko postojanko.

PD MOZIRJE. Dasi je to društvo eno najstarejših, je vendarle zadnja leta v nekaki stagnaciji. Vzroki za to so različni, drži pa dejstvo, da bo moralo društvo najti pravilne prijeme in pomladiti svoje vrste. V tej smeri je tudi že pričelo s svojim delom. Aprila 1959 je ustanovilo mladinski odsek, ki vključuje že 106 mladincev in pionirjev. V celoti šteje društvo 209 članov in članic. Mladinski odsek je poslal na mladinski seminar, ki ga je organizirala PZS v Vratih, dva mladince, ki naj bi se usposobila za vodje mladinskega odseka, po enem mladincu pa se je udeležil tudi

tično kontrolo Club Andinista Cordillera Blanca. Švicarji so morali zato stopiti v stik z vsemi ekspedicijami, ki so doslej obiskale Ande v Peruju, to se pravi, od ZDA do Japonske, mnoge podatke pa so jim dali tudi rektor univerze v Innsbrucku dr. Kinzl, znani andinist, dalje Lionel Terray, Lambert, dr. Klier, Günther Hauser in Nick Clinch. V Cordilleri Blanci in Huayhuashu je mnogo težkih problemov. Terray pravi, da se je tu razvil poseben »andski« stnil plezanja: najtežji problemi so bili rešeni v višini 6000 m, v ledu in v kopni skali. To so ture, ki se merijo z najtežjimi turami okoli Mt. Blanca, samo da je vse to še 1500 m višje. Chacaraju imenuje doslej tehnično »najtežjo goro«.

Švicarski znanstveniki pa bi radi v neodkrito deželo. Topograf bi se rad vrnil z dobro karto, botanik z novimi rastlinami, geolog bi rad odkril novo pogorje. Zato so se odločili, da bo ekspedicija opustila senzacionalne alpinistične cilje in se posvetila najmanj znanemu predelu Cordilleras Apolobamba in Caravaya. Bili so tu že Italijani, prišli na 15 vrhov, vendar je dela še dovolj. Ko so se za to odločili, so poskrbeli za pomoč švicarskih diplomatov in domačih andinistov; predvsem jim je šel na roko Cesar Morales Anua, duša Cluba Andinista, izdajatelj lista Revista Peruana del Andinismo. Ta jim je preskrbel pet nosačev.

Ekspedicijo je v glavnem finansiral SAC, znanstveni del pa švicarski nacionalni fond za znanstveno raziskovanje. Dodatno finansiranje poteka iz podpor v materialu, za to poskrbe razne tvrdke.

Čeprav Andi niso Himalaja in je za vzpon na te vrhove dovolj, če se vzpostavi eno ali dvoje višinskih taborišč, je treba kljub temu poskrbeti za dobro opremo. Švicarska ekspedicija je imela s seboj 1000 različnih artiklov v opremi. 150 zabojev je bilo treba samo za brašno, za prehrano. Pakiranje je mojstrsko izvršil Braun, ki je to storil že za mnoge ekspedicije kot organ Švicarske ustanove za raziskovanje gora.

PATROLNO SLUŽBO na smučarskih progah (pistah) so uvedli po zgledu Avstrijcev tudi Švicarji. Čuvarji te službe bodo imeli uniforme, in sicer vetrovke oranžne barve s črnim ovratnikom in črnimi našivi na rokavih. V Švici zaznamujejo leto za letom porast števila smučarjev. 80% smučarjev se drži standardnih prog, zato so nesreče na teh neizogibne in precej številne.

BELGIJSKA EKSPEDICIJA na Antarktiki je v Geofizikalnem letu odkrila doslej neznano gorovje 250 km jugovzhodno od »Baze kralja Baudouina«. Raziskovalci so dognali, da južni pol ni ledena ploskev na morju, marveč kopnina s hribovitim reliefom, bogata z rudninami.

ŽIČNICA bo stekla tudi na Popocatepetl (5400 metrov), ker ima ta sijajna smučišča. Mehikanska planinska zveza je povabila znanega R. Lamberta, da bo vodil plezalne tečaje v ledu in skali. Lambert je pri tem seveda stopil tudi na Popocatepetl in Mehikancem povedal, da bo žičnica za smučarje nevarna, ker bo onemogočila aklimatizacijo, saj bo smučar v kratkem času potegnenj iz običajnih nižin za več tisoč metrov.

VRSTA EKSPEDICIJ je v načrtu in ni videti ovir, da bi ne prišlo do njih. Angleži bodo šli na Mt. Logan (6050 m), drugo najvišjo goro v Severni Ameriki. Monakovčani pod vodstvom mladega Petra Vogta, ki je l. 1957 z Dietrichom Hassejem utiral direktissimo v Veliki Cini, bodo šli v Atlas. To ekspedicijo bodo sestavljali samo mladi ljudje, člani mladinskih odsekov DAV. Ista sekcija bo l. 1960 poslala mladino v Ande. Dr. Karl Herligkoffer organizira ekspedicijo na Nanga Parbat, vendar se je sam ne bo udeležil. Šli bodo Raditschnigg, Wintersteller, Michel in Hühn.

FLEISCHBANKSPITZE ima v vzhodni smeri direktno smer, ki sta jo naredila Noichl in Wörndl. Ekstremna smer, VI+. Marca 1959 sta jo Siegfried Löw in Jörg Lehne zdelala v zimskih razmerah. Jeseni l. 1958 je Noichl svojo smer »počistil«, Löw in Lehne sta imela torej še težje delo. Konec marca je isti Fleischbankspitze preplezal jugovzhodno poč Ralf Deseke. Tudi ta smer je »šestica«, vendar Deseke ni prvi samohodec v njej.

POPRAVKI V SMEREH bodo prišli v modo, vsaj po direktissimi v Veliki Cini. Aprila 1959 je prišla na vrsto smer Cassina in Rattija iz l. 1935 v Zahodni Cini, ena najtežjih v Dolomitih še danes. V spodnjem delu ne poteka idealno, začenja se skoraj pri zahodni steni in po dolgih napornih prečnicah doseže sredo stene. V teh prečnicah sta Cassin in Ratti morala dvakrat bivakirati. Direktno smeri nista izpeljala, ker ju je v spodnji tretjini stene odbijal velikanski previs. Dva Monakovčana Hintermeier in Meindl sta že l. 1935 skušala smer popraviti, a brez uspeha. Problem pa ni tako težak kakor pri Veliki Cini. L. 1958 sta ga skušala rešiti Desmaison in Couzy. L. 1959 pa sta bila že blizu uspeha Švicarja Hugo Weber in Albin Schelbert, znana po četrti ponovitvi direktissime v Veliki Cini. Plezala sta v slabem vremenu, vendar ju to ni motilo, ker je previs tako velik, da sta bila pod streho. Tri dni sta plezala 180 m višine, potem pa sta odnehala z obljubo, da bosta še prišla. V Bolzanu sta dala interview za italijansko televizijo. 300 m vrvi sta pustila v steni.

MOKER SNEG je težak, 1 m³ tehta 900 kg. Lahko si mislimo, kakšna orjaška teža se spušča z gorskih pobočjih, kadar potegne plaz, posebno če je dolg. Pa tudi kratek zasip je zaradi snežne teže nevarna stvar.

GORNIŠKO TOVARIŠTVO je ena izmed moralnih vrednot, ki spada v etični svet planinstva. »Nobeden ni tako velik, nobeden tako majhen, da bi ne mogel biti tovariš.« V Avstriji je na neki skupščini AV nek minister takole navajal k planinskemu delovanju: Navdušujte mladino za gore. Če jo boste navdušili, potem ne bo več problema šibkih. Ni tovariško, če prepustiš tovariša samega na turo, o kateri si se že dogovoril. Ni tovariško, če ne pospraviš za seboj sledove svojega taborjenja. Ni tovariško, če ne obiščeš prijatelja z gore, če je ta bolan. Ni tovariško, če ne spoštuješ hišnega reda po kočah. Tovarištvo terja, ob kratkem, da zatreš svoj egoizem, svojo brezobzirnost, površnost, malomar-

mladinskega sestanka mladinske komisije v Kamniški Bistrici. Skupinske izlete je organiziral na Goro Oljko, v Hudo Luknjo pri Saleku (s kolesi) in z avtobusom v Logarsko dolino ter na Okrešelj. 1. maja pa je zakuril kres na Brčkem vrhu.

Društvo je s pomočjo krajevnih podjetij ob poti na Mozirsko planino postavilo več ličnih klopi ter organiziralo tri skupinske izlete, in sicer na Vrščič, v Trento, Bovec, Zg. Log in Most na Soči, dalje po novi vzpenjači na Pohorje in na Uršljo goro, poleg tega pa izvedlo dvoje uspešnih skioptičnih predavanj. Markacijski odsek je izvršil markacijo poti iz nove ceste na staro pot na Mozirsko kočo preko Smihela in Rade-gunde. Na tem sektorju je namestil tudi nekaj kaži-potnih tabel. Občnega zbora se je udeležilo le 18 članov.

PD ZABUKOVICA. Iz skopih podatkov, ki jih nudi zapisnik občnega zbora tega društva, ni mogoče kaj dosti napisati o delu tega društva. Društvo je pridobilo nekaj novih članov – 22 starejših, 4 pionirje in 7 mladincev in organiziralo skupinski izlet na Pohorje, medtem ko je na Korošico, kjer so vzdicali spominsko ploščo tragično preminuli članici Hedviki Vasle, odšlo le nekaj požrtvovalnih planincev. Da bi se finančno opomoglo in navezalo ožji stik s članstvom, je organiziralo družabno prireditve. Zaradi zbiranja finančnih sredstev so organizirali tudi igralsko skupino, katere delo pa je kmalu zamrlo. Kakor kaže, bo tamkajšnji rudnik v bodoče izdatneje finančno podpiral društva na tem teritoriju. Društvo je stopilo v deseto leto svojega življenja in namerava ta jubilej tudi primerno proslaviti.

PD VUZENICA. Občni zbor tega društva je dne 31. maja 1959 obravnaval društveno delo za poslovni dobi 1957 in 1958, ker se občni

zbor za leto 1957 zaradi pre-majhne udeležbe ni izvršil. V letu 1957 je društvo štelu 176 članov, od tega 30 mladincev in 39 pionirjev, zaradi odselitve uslužbencev pri Tehnogradnji pa je število članstva v letu 1958 padlo na 122 članov, t. j. na 89 članov, 21 mladincev in 12 pionirjev. Društvo ima mladinski odsek, vendar pa brez pravega vodje, ki naj bi skrbel za vzgojo mladine. O tem so dosti razpravljali na občnem zboru in je bil tudi pretežni del predsednikovega referata posvečen temu vprašanju. Kljub tej slabosti se je mladinski odsek 2. julija 1958 s 5 mladinci udeležil partizanskega pohoda k bojišču pohorskega bataljona, ki je bil prirejen na čast 15. obletnice bojev na Sutjeski. Na poti so bili 4 dni in svoje doživljanje prijetno opisali v posebnem poročilu, ki je bilo prečitano na občnem zboru. Skupina mladincev pa se je udeležila tudi slavnosti, ki so se vršile ob otvoritvi prenovljenih Pavčkovih bolnic maja 1959 na Pohorju.

V preteklem letu so ponovno pričeli z oskrbovanjem koč »Planinec«, ki je zaključila svoje finančno poslovanje s primernim presežkom. Aktivna je bila tudi njihova postojanka v Podlipju. Članskih izletov nisb prirejali. Zbor je sprejel vrsto zaključkov, ki naj poživijo društveno delo ter je tudi odobril razne zneske za vzgojo mladincev. Ob zaključku je zbor izročil transverzhalno značko tov. Jožetu Mihevu, ki je kot 79 prehodil slovensko planinsko transverzhalo. Na željo članstva je tov. Mihev v kratkih besedah opisal to pot in mu zaželel, da bi jo tudi ostali člani čim prej prehodili.

PD DOVJE-MOJSTRANA. Društvo je marljivo delalo tudi v preteklem letu. Glavno skrb je posve-

nost, pokažeš pa požrtvovalnost, uslužnost, tenkočutnost in skrb do tovarišev na poti, na vrvi, v koči, v malem in velikem, na varnem, a kaj šele v nevarnosti.

EUGEN GUIDO LAMMER je imenoval udobnost, množičnost in dobiček malike, ki jih gornik ne sme častiti. Alpinist mora sam pripraviti turo in jo v samoti opraviti s trdim delom. »Današnji požiralci vrhov«, je zapisal, »ne morejo imeti pravega odnosa do gore.« E. G. Lammer je bil zoper pota, zoper markacije, torej zoper naval množic v gore, češ prvo kakor drugo pači prvobitnost ledenodobne puštinje, ki se nam je ohranila v gorah. Bil je tudi zoper »modne« vrhove, na katere se usmerja glavna struja gorskih popotnikov, češ, pravi gornik obiskuje zapuščene, brezimene, samotne špice, škrbine. To danes ponavljajo Nemci svoji mladini, obenem z Moltkejevo modrostjo, ki pravi: »Vrednost človeškega življenja ni v blišču uspeha, marveč v čistem prizadevanju za njim, v čutu odgovornosti in vztrajnosti, četudi te nobeden ne vidi.« Za žurnalpiniste današnjih dni je to še komaj užiten napotek.

GROSSGLOCKNER ima od lanskega leta svoj bivač. Stoji v višini 3250 m, 2,80 m je dolg, 2,20 širok, 1,90 m visok, prostora je za 6 oseb. Zdaj ni treba odriniti iz Hoffmannhütte o polnoči, da bi na Grossglockner prišel s severne strani, ledeniške ture na Veliki Klek pa zato niso nič lažje. Bivač so postavili Beljačani in Celovčani in to večji del s prostovoljnimi delom, koroška industrija pa je dala material zastoj. Pomagali so gorski reševalci, alpska žandarmerija in tudi alpinisti iz Salzburga.

PIK POBEDA (7439 m) na običajnih zemljevidih ni daleč od Karakorumu, v resnici pa so vmes velikkanske daljave, blizu 1000 km. Vrh se vzdiguje na meji med Kirgizistanom in kitajskim Sinkiangom, v Tienšanu. L. 1956 je pod vodstvom V. Abalakova organiziral športni klub Špartak ekspedicijo na ta drugi najvišji vrh v SZ. Znani poljski alpinist Jerzy Wala meni, da je vzpon na Pik Pobedo največji dosežek sovjetskih alpinistov l. 1956. Poleg tega pa še vzpon na Muztag-Ata (7546 m), Pik Moskva (6758 m) in Konguz Tinbe (7595 m).

CAI je lani imel svoj sedemdeseti kongres. Skupščino je z daljšim nagovorom pozdravil minister Angelini. Govor je dobro pripravil, saj je povezal najimenitnejše genije italijanske kulture z občutkom za naravo (Petrarco, Michelangela, Puccinija in seveda d'Annunzija), pregledal tudi zgodovino človeških odnosov do gora do najstarejših časov pri vseh narodih, na široko pa je razpravljal o gorništvu v zadnjih 200 letih. Njegov nagovor je lep zgled poglobljenega pogleda na ta najimenitnejši šport, ki je osvojil planet. Angelini je minister za promet.

O DR. KUGYJU je napisal lep članek znani tržaški alpinist in planinski pisatelj Carlo Chersi. O njegovem rodu seveda ne pove tistega, kar bi bilo treba in kar je dokumentarično v našem listu obravnaval dr. Avčin. Po Chersiju je bil Kugyjev oče »nemški trgovec iz Linda, koroške vasi pri Arnoldsteinu«. Pač pa omenja, da je ta trgovec v

Trstu spoznal hčerko finančnega svetnika »Giovannija Vessela«, slovenskega pesnika z imenom Koseski. Navaja Kugyjevo pismo po promociji za doktorja prava: Nikoli nisem dvomil o tem, da nisem rojen niti za jurista niti za trgovca. Posvetiti bi se bil moral študiju naravoslovja ali medicine, pa bi bil mogel postati raziskovalec.« Chersi navaja doslej manj znane podatke o razmerah, v katerih je Kugy živel po l. 1918, posebno glede njegove veletrgovine s kavo, navaja njegov stereotipni odgovor: »Smejati sem se odvadil.« Iz depresije, v katero ga je vrgel finančni polom, so ga rešile gore, oziroma spomin na nešteta gorska pota, ki jih je do svojih 60 let opravil. Chersi omenja tudi, kako je Kugyja cenila Ljubljana. Njegovo knjigo »Aus den Leben eines Bergsteigers« imenuje eno najboljših alpinističnih del na svetu sploh. Dalje navaja Kugyjevo slovo od Trsta (umrl je v Trstu 86 let star): »Ljubim to lepo mesto, jasno tržaško sonce, tržaško nebo, širo azurno morje. V nobenem drugem kraju ne bi mogel najti prave domovine. Tu zraven je Kras, Julijske Alpe niso daleč. Tu hočem biti ... do konca svojega zadnjega dne.«

NA CERRO TORRE so se Italijani odpravili že januarja 1958. V ekspediciji so bili Walter Bonatti, Carlo Mauri, Folco Doro Altan in René Eggman in še drugi, med njimi tudi domačina Angel Garcia in José Losada. Na vrh niso prišli, ker niso imeli dovolj vrvi niti dovolj specialnih lednih klinov, ki so jim dali ime »klin tipa Torre«, izmučil pa jih je tudi veter, ki se okoli teh poledenelih špirov zaganja z brzino 200 km na uro. Nabrali pa so si seveda polne oprtnike izkušenj, ki so leto za tem omogočile Cesaru Maestriju vzpon na vrh. Za nas je poučno tudi tehnično poročilo o ekspediciji. Naj navedem nekaj dejstev: Ekspedicija je bila bolj privatne narave, podprla pa jo je »nesebično« firma Francesco Cinzano Argentina s 100 000 pesosi, iz čisto patriotskih razlogov. Nadaljnjih 100 000 pezov je dala argentinska firma Cacique, Aerolineas Argentinas pa je odobrila 50 % popust (53.160 pezov). Te firme so dale v štirih dneh osnovno podporo, njim pa so se pridružile še druge argentinske in italijanske tvrdke, ne nazadnje tudi argentinska vojaška aviacija. Fiat je dal 10 000, Olivetti 10 000, oba Altana, člana ekspedicije 56 000, Pirelli 7000, Nestlé 12 000 pezov in tako dalje, da se je nabralo 613 660 pezov. Med podporniki je omenjen tudi nek Tonko Šimunović in seveda italijanska ambasada. Med opremo omenimo argentinske izdelke firme Cacique (šotore, vestone, dežne plašče, spalne vreče), 30 lesenih zagozd tipa Bonatti, dve kompletni obleki je dal Cassin, dve opremi za bivak prav tako on. Isti je dobavil 700 m vrvi iz leliona (8–10 mm), 300 klinov tipa Cassin, 100 vponk iste znamke pa 8 parov derez tipa Fiala in Dediol in še Grivel in tako dalje. Dereze Grivel tehtajo komaj pol kilograma.

V l. 1959 so se tudi rimski alpinisti odločili za večjo ekspedicijo, in sicer v območje Tirich — Mira in Saraghrara. Tirich-Mir je visok 7690 m, Istornal 7397 m.

FILM IZ VZHODNIH DOLOMITOV je zrežirala pred 30 leti znana nemška filmska igralka Leni Riefenstahl, znana tudi po tem, da je bila zelo pri srcu Hitlerju. Film je imel naslov »Sinja luč«, ki naj

čalo ureditvi in oskrbovanju Aljaževega doma v Vratih, ki iz leta v leto beleži večji obisk. Društvo se trudi, da bi kakorkoli povečalo zmogljivost Doma, zlasti pa kuhinje, točilnice in jedilnice. S posojilom, ki ga je prejelo od PZS, je društvo letos postavilo v kuhinji nov večji štedilnik in namestilo novo kuhinjsko opemo, poleg tega pa še nabavilo nekaj novih postelj. V načrtu pa ima tudi še povečavo kuhinje s prizidkom in preureditev točilnice. Glede na vedno večji obisk tega Doma, do katerega drži lepa avtomobilska cesta, bo društvo že v bližnji bodočnosti vsekakor moralo prejeti potrebna investicijska sredstva za povečanje kapacitete tega doma, napeljavo elektrike in vodovoda.

Alpinistični odsek ima 9 članov in 5 pripravnikov. Člani odseka so izvedli 64 letnih in 4 zimske plezalne vzpone ter 88 pohodov na vrhove nad 2000 m. Odsek je organiziral tudi plezalo solo in se udeležil republiškega alp. tabora v Vratih z vsemi svojimi člani. Mladinski odsek deluje že pet let in šteje 61 članov. Izvedel je številne izlete kakor na Luknjo, na Skrlatico, s smučmi na Vršič itd. Mladinci in mladinke so tudi pomagale pri urejanju bivaka pod Luknjo s 76 udarniškiimi urami ter pri markiranju potov s 40 urami. Odsek se je dalje udeležil mladinskega seminarja in začetniškega plezalnega tečaja v Vratih, ki ju je priredila PZS. Mladinski odsek urejuje tudi planinski herbarij. Manj delavnosti sta pokazala markacijski in propagandni odsek, ki sta bila zaradi tega na občnem zboru tudi kritizirana. Zelo lepo posluje društvena knjižnica, ki poseduje 1150 knjig. Na novo je knjižnica v preteklem letu nabavila 103 del. Za redno poslovanje knjižnice skrbita društvo in občina. Število članstva se je zvišalo za 27 % in se je torej

zvišalo na 367 članov. Društvo bi predvsem potrebovalo agilne delavce za delo v mladinskem, propagandnem in gospodarskem odseku.

L. R.

SEMINAR ZA VODICE MLADINSKIH ODSEKOV PLANINSKIH DRUŠTEV SELSKE DOLINE

V času od 20. do 28. junija je Planinsko društvo v Železnikih pripravilo na Ratitovcu (1666 m) zanimiv osemdnevni seminar za vodice mladinskih odsekov planinskih društev Selške doline, ki se ga je udeležilo 6 udeležencev iz Skofje Loke in Železnikov. Namen seminarja je bil predvsem v tem, da iz vrst mladine vzgojimo vodice, ki bodo sposobni na svojih učnih zavodih in na ostalih mestih v družbi propagirati med mladim naraščajem zdravo planinsko misel, voditi mlade ljudi z ustreznimi nasveti v gore in jih vzgojiti, da obdržijo stalno zanimanje za gore. Udeleženci so v okviru seminarja proučili in se seznanili z zanimivimi temami o vlogi in nalogah mladine v planinskih društvih, pravilnem vedenju v gorah, zemljepisnem in narodopisnem obseležju naših gora, zgodovini planinstva v Jugoslaviji in v svetu, nadalje o orientaciji v gorah, subjektivnih in objektivnih nevarnostih gora, organizaciji izletov ter pomoči, ki jo lahko nudimo ponesrečenemu neposredno po pojavi poškodbe. Ob zaključku seminarja je vodstvo priredilo za udeležence petdnevni izlet preko Triglava v Tamar. Teoretični del programa izleta je obsegal razprave o primerih gorskih straž ter planinski zgodovini Triglava, Vrat in Aljaževega doma. Pripomniti moramo, da je bila povprečna starost udeležencev seminarja 16 let. To dokazuje, da vlada med našo vajeniško, delavsko in sred-

bi jo izžarevala kristalna gora, Monte Cristallo. Čeprav je bil film nem, mu še danes priznajo njegove odlike: ekonomičnost, smisel za gorska občutja, učinkovitost.

NA DHAULAGIRI tudi Avstrijci l. 1959 niso mogli priti. Ekspedicije so se udeležili: Fritz Moravec (vodil je že dve ekspediciji v Afriki, na Spitzberge, na Gašerbrun II, bil na Saipalu 1954), O. Kucera iz Leobna, Karl Prein (bil na Saipalu), H. Ratay iz Dunaja in H. Roiss, Erich Vanis iz Dunaja, torej sama znana imena. Imeli so s seboj 2500 m perlonskih in 1500 m konopljenih vrvi, Švicarji pa so jim dali na uporabo vse posnetke. Za l. 1960 se pripravljajo na Dhaulagiri Angleži in Švicarji. Ekspedicija na Dhaulagiri stane ca. 15 milijonov dinarjev. Kakor znano so Avstrijci pobrali v Himalaji največ lavorik: štiri od osemtisočakov. Na Dhaulagiriju pa niso uspeli. Roiss se je smrtno ponesrečil.

NEMŠKA EKSPEDICIJA V KARAKORUM 1959 je združila brez posebnega pompa več znanih gornikov, med katerimi so: dr. Hans Schneider, 35 let, geolog in glaciolog; Rudolf Bardodej iz Salzburga, 47 let, prominenten salzburški plezalec odgovarja za tehnično opremo, za alpinistične naloge in za fotografijo, Fritz Lobbichler iz Oberstdorfa, 32 let, geograf in botanik, Erwin Stöcker, alpinist, 30 let. Med osmimi člani ekspedicije je pet znanstvenikov in trije alpinisti. Ekspedicija bi rada prišla na več neznanih sedem tisočakov, vendar je glavni cilj znanost, ne šport. Stroški so preračunani na 80 000 mark. Udeležila sta se je tudi dva pakistanska znanstvenika. Pomagalo ji je 10–20 višinskih nosačev (Hunza in Balti), poleg tega 60 kulijev. En udeleženec, Bogner, je plačal stroške sam. Filmali ne bodo nič. Nemci so bili v tem delu Karakoruma že l. 1954. Vodil jih je Rebitsch, sodelovali so Avstrijci. Takrat jim je utonil geodet Karl Heckler v reki Hunza. Pokopali so ga v Gilgitu.

POLJAKI so l. 1958 izvedli 8. ponovitev severne stene Ulu-taučana (4203 m) v Kavkazu. V navezi so bili znani poljski plezalci Dlugosz, Mostovski, Sidwa, poleg njih pa še dva ruska plezalca. Steno štejejo med najtežje v Kavkazu. St. Biel in Wojnarovic sta preplezala enako težko vzhodno steno v Pik Ščurovskij (4259 m) ter prekoračila Užbo od severa na jug.

ZARADI DOLGEGA ČASA so se v Himalajo odpravile v začetku l. 1958 tri Angležinje Daviesova, Deacockova in Simsova, vse tri žene angleških letalskih oficirjev. Ker so jih moške preveč zapuščali, so se po suhem odpravile v Indijo. 24 000 km so z avtom prevozile v 42 dneh. V New Delhiju so obiskale Pandit Nehruja, nato pa so šle na raziskovanje gorovja Zaskar in Rupobu. Povzpele so se na deviški vrh 4550 m. Po več mesecih so se vrnile in se sešle z možmi v Harwichu. Praviijo, da je bilo snidenje navdse prisrčno.

WOLFGANG STEFAN je bil v 13. navezi, ki je zdrava prišla iz severne stene Eigerja. Naj navedemo nekaj njegovih spominov na ta močno vidni vzpon iz l. 1958. Že l. 1957 je z Mayrom prišel do Hinterstoisserjeve prečnice, pa je moral zaradi vremenena nazaj. L. 1958 sta z Diembergerjem »gnezdila«

tik pod steno, šotor jima je ščitila velika pečina. Toda tudi tu ju je presenetil reporter. 4. avg. sta spala samo nekaj ur, vstala sta že opolnoči, ob enih pa sta odrinila z lučjo proti vstopu. Vstop mu ni delal težav, saj je prejšnje leto trikrat vstopil in sestopil. Iskala sta vedno najlažje prehode in hitro pridobivala na višini. Pred Hinterstoisserjevo prečnico sta naletela na fiksno vrvo, ki so jo pred nekaj dnevi pustili tu Noichl, Raditschnigg in Brandler. Prišla jima je seveda prav, vpela sta se nanjo in se »peljala« ob njej. Ob pol osmih ju je že obstreljevalo kamenje na prvem velikem snežišču, ki ga je za tri raztežaje. Prehod od prvega na drugo snežišče je strm, slabo razčlenjen, komaj primeren za varovalne kline. Na drugem snežišču sta še bolj občutila, kako se Eiger brani obiskovalcev. Imela sta seveda čelade. Drugo snežišče je izredno strmo, sneg je bil trd, komaj da sta se vanj za-grizla prednja dva zoba dvanajsterk. To je za členke zelo utrudljivo. Na zgornjem robu snežišča je Diembergerju priletel kamenček naravnost na nos in mu posnel kožo. Nato sta prečila po robu krajne počii. Drugo snežišče je za vzhodno-alpske pojme že cela tura. Nato preko previsa do »likalnika«, odtod pa k tretjemu snežišču. Preden sta prišla do njega, sta se spomnila »smrtnega bivaka«, v katerem sta od izčrpanosti l. 1935 umrla Mehringer in Sedlmeyer. Nekaj njunih klinov je še tu. Minilo je že 14 ur, štiri ura popoldne.

Pojedla sta nekaj rozin, nato pa preko tretjega snežišča s prečnico dosegla »rampo«. To je terjalo tri strme raztežaje v požledu in jima je vzelo precej časa. Ob šestih zvečer sta bila na »rampi«. Tu ni več padajočega kamenja, zato pa sta začela tekmo s temo, da bi našla za bivak primeren prostor. Ura je bila deveta, ko sta se spravila k bivakiranju na ledu. Štefan je dobro spal, 1000 m nad Alpiglenom, 800 m pod vrhom stene.

Nato zaledenel kamin, curki vode, leden previs, ki ga obideta, strm raz, in spet dereze na noge. Nato še megla in sodra. V megli na »božansko prečnico«, po njej k »pajku«, lepo plezanje, ki jima ni delalo težav, pač pa nudilo izjemen užitek. Na zadnjem snežišču spet specialni Eigerjevi rafali. Vreme se vedno bolj slabša, nič dobrega se ne obeta. Toda že sta v žlebu, ki omogoča orientacijo do vrha. A zgrešila sta kljub temu, nista našla »rumene počii«. Morala sta za en raztežaj nazaj. Spet je bil tu večer, spet tekma s temo. Še enkrat sestopita za nekaj metrov in že sta v izstopnem zasneženem žlebu. Na vrhu snidenje: Raditschnigg in Brandler sta ju prišla čakati za vsak primer. 400 m pod vrhom na zapadni strani prebijejo še en hladen bivak. Naslednje jutro dosežejo postajo Eigerklet-scher na jungfrauški železnici.

Štefan imenuje severno steno Eigerja kraljestvo groze.

O TITTLU piše Karl Lukan v Bergkameradu, da je bil dober plezalec, vendar za Eiger še ne dovolj utrjen, prav tako ne Baumgartner, s katerim je Tittl hotel preko Eigerja. Eiger zahteva robustne nature ali vsaj ljudi, ki so vse leto na nogah. Tittl in Baumgartner pa sta hodila v hribe samo za konec tedna. Pregovarjali so ju, naj ne gresta, a to ju je še bolj gnalo k Eigerju. Sešla naj bi se v šotoru pod steno. Ko pa je Baumgartner prišel tja, je bil šotor

nješolsko mladino za planine izredno zanimanje. Pripravo seminarja so finančno podprli PD ter občinska odbora Rdečega križa in Socialistične zveze, ki so pokazali pri organizaciji seminarja posebno razumevanje. Ivan Virnik

POHOD PO POTEH I. CELJSKE ČETE

(Mladinski odsek PD Celje)

Nekega jutra smo se napatili mimo Pocajtovega mlina proti Farčnikovi hiši, kjer je bila leta 1941 ustanovljena I. Celjska četa. Tako je razvidno iz spominke plošče. Takoj na desno smo zapazili staro markacijo, ki nas je usmerila naravnost navzgor. Pot je speljana skozi gozd preko Pečevja in skozi Bojanski graben. Nadaljevali smo pot proti Svetini. Se majhen vzpon, ovinek in zdaj se je pokazal izza grmovja vrh Svetine, na katerem stoji Planinski dom – last Železarne Štore. Nadaljevali smo pot čez Mrzlo planino. Poklicati smo morali na pomoč geografsko karto in ugotovili, da smo na Javorniku. Opazili smo, da je bila tudi označena pot k razglednemu stolpu na Reševni (649 m). Po desetih minutah smo zagledali spomenik. Nekateri iz izveklif iz nahrbtnikov svoje fotoaparate in pričeli slikati. Napotili smo se proti kmetiji in kakor nalašč je izstopil mlad fantič in nam pokazal preostal spomenik. Te spomenike je postavila organizacija Zveze borcev NOV Štore.

Kolovoz postaja pot, pot steza, steza stezica, hoja po njej je vse lepša in mehkejša, stezica nas je vodila po grapi, nato zavila po majhni poseki do kmeta Langerja – ki je kakor z vsem svetom sprta – tako je samotna. Čim više smo prispeli, tem lepši prizori so se razgrinjali očem. Prispeli smo na Langerjeve pečine. Tu je bila I. Celjska četa 16. avgusta 1941. V njej so bili Peter Stante, Seni-

čarjeva, Mlakar, Vovk in drugi. Odtod se razprostira pogled na dolnice, v katerem je sameval porušen Zavškov mlin. Pot nas je dalje vodila do Zavškovega mlina pred sotesko pod Langerjevimi pečinami. Odtod dalje smo šli po slikoviti soteski. Približevali smo se Sv. Jakobu pri Sentjurju, nato pa zavili proti Celju. Obujajoč zgodovino prve celjske čete smo mladinci PD Celja ta dan skromno počastili 40 letnico KPJ.

MEDVODSKI GODBENIKI NA TRIGLAVU

Medvodski godbeniki 18 po številu, so se odločili, da naskočijo najvišji jugoslovanski vrh v Julijskih alpah — Triglav. Na vrhu našega očanca naj bi tudi proslavili praznik vstaje in jubilejno leto ustanovitve KPJ. Razumljivo je, da so vzeli s seboj tudi instrumente, ki so jim delali pri vzponu nekoliko preglavic, vendar z dobro voljo in požrtvovalnostjo so srečno prispeli na cilj ter 20. julija ob 10. dopoldne priredili na vrhu Triglava proslavo omenjenih praznikov. Gromko so odmevale v stenah fanfare, mogočno je zadonela državna himna, otožno so v stenah odmevali zvoki žalostink v počastitev tistih, ki so žrtvovali svoja življenja za svobodo in končno, skoraj ganljivo je bilo ob igranju pesmi »Triglav moj dom« in »Na planine«, ca. 60 planincev, ki so bili takrat na vrhu, je poslušalo ta koncert.

Dva dni za tem so v planinskih postojankah in pred njimi še odmevale vesele koračnice medvodskih godbenikov v veliko zadovoljstvo izvajalcev, ki so dosegli svoj načrt ter v zabavo vseh planincev, ki so se takrat zadrževali v posameznih kočah.

Nemalo se je vsakdo začudil, ko je srečal veliko

prazen. Tittl je odšel sam po grebenu Mittellegi na Eiger. Ta greben in tudi normalni vzpon na Eiger utegneta postati tvegana stvar, če se vreme preobrne. Tittl za slabo vreme ni bil pripravljen. Sel je na Eiger, kakor bi bil to sprehod. Na sestopu po normalni poti je zdrsnil ali pa ga je vzel kložasti plaz. Ko je Baumgartner videl, da Tittla ni več, je začel vpiti, da bi dobil ljudi za reševalno navezo. Nihče se mu ni oglasil, Baumgartner pa se je v nekakem šoku odpeljal domov. Eiger pa je taka stena, da zahteva odločnost tudi tedaj, če iščeš reševalce.

Včasih so govorili, da visi nad Eigerjevo steno prekletstvo. Lukan pravi, da je to prekletstvo le v častihlepju človeka in pohlepu po senzaciji. Ko sta Erich Waschak in Leo Forstenlenchner v enem dnevu preplezala Eiger, sta izjavila, da to ni niti lepa niti težka stena. Imela sta pa idealne razmere v idealnem poletju. Njuna izjava, da težavnost ne gre preko IV, ni realna, saj pri vremenskem preobratu IV kaj hitro postane VI, če gre za vrh nad 3000 m.

Danes je Eigerjeva stena spet — morilska. Reporterji jurišajo na vsakega kandidata, vsak Eigerjev kandidat postane gladiator, ki stopa v areno ob tuljenju množice.

NORVEŠKI ALPINIZEM ni znan, čeprav njegovi začetki sežejo do l. 1820, ko sta se Smed in Bjaerneland povzpela na Romdalshorn. Bila sta kovača in sta plezala na goro zaradi stave, ki sta jo izzvala v veseli družbi. Nista šla po danes normalni poti, marveč sta izbrala kar resno IV. Imela sta s seboj vrv in kline. 60 let ni bilo ponavljalcev, tedaj pa je po šestih poskusih ugotovil Danec Carl Hall, da je na vrhu Romdalsborna že možic. L. 1876 je na Norveškem plezal Anglež W. C. Shingsby. To je prebudilo Norvežane in konec 19. st. se je pojavilo več alpinistov. L. 1907 sta C. W. Rubenson in T. M. Aas prišla na Himalaji do višine 7250 m. 50 m pod vrhom Kabruja sta morala zaradi slabega vremena obrniti. L. 1908 so ustanovili Norsk Tindeklubb. Ta plezalski klub je v naslednjih letih preplezal večino gora na severnem Norveškem, nekaj navez pa je odšlo v Alpe. L. 1915 je Elbert Sund pozimi prišel na Aconcagua. L. 1930 je Arne Naes uvedel na Norveškem moderno plezalsko tehniko. Študiral je na Dunaju, plezanja pa se je učil v Peilsteinu, Raxu in Gesäusu. L. 1932 je bil Erling Strörn s smučmi na Mt. Mc Kinleyu. L. 1930 je Norveška pod Daesovim vodstvom poslala ekspedicijo na Tirič — Mir (7750 m). Ekspedicija je uspela. Sicer pa po drugi svetovni vojni ni bilo kaj prida vzponov. Najlepše stene so ostale nepreiskane. L. 1955 sta Arentz—Larsen in Innerdel preplezala južni steber Skarfjelda — prva smer na Norveškem od V—VI, visoka 300 m. Pač pa je po vojni zraslo veselje do zimskih tur. L. 1958 sta Arne Randers-Heen in Ralph Hóybakk preplezala 1500 m visoko steno v Trollryggen in Trolltindene. To je najdaljša in najtežja smer na Norveškem doslej. Plezala sta 18 ur, težavnost se je sukala od IV—VI.

Norveške gore so malo raziskane, nekako tako kot Alpe pred 50 leti. Norsk Tindeklubb ima komaj 93 članov, norveško kopnino pa pokrivajo do dveh tretjin same gore. Vsega skupaj je tu 100—150 alpinistov. Vzrok zato je velika oddaljenost gora od

večjih centrov (300—500 km), dalje v norveškem narodnem nagnjenju do morja, v izredni razširjenosti lovskega in ribiškega športa, pa tudi smučarstva, ki je najmanj 100 let starejši šport kot alpinizem. Norveški alpinistični klub je aristokratski po svojem statutu. Za naraščaj ne skrbi, vanj najdejo pot ljudje le po zvezah in to z listo pomembnih vzponov, združuje torej samo pomembne alpiniste.

MALA EKSPEDICIJA NA MINAPIN (7000 m) v Karakorumu se je nesrečno končala. Narr, sodelavec firme za planinsko opremo v Londonu, je z nekaterimi prijatelji našel smrt v vzponu na vrh. Dobro razpoloženi so zapustili vrhnje šotorišče, nato so izginili v megli in se niso več vrnili. Kakor nekoč Mallory in Irvine.

BERGLAND se imenuje znamenita monakovska sekcija DAV. Lani je slavila 50-letnico. Slovesnost je združila cvet bavarskih plezalcev. Tam sta bila tudi Lothar Brandler in Kurt Diemberger, oba člana Berglanda. Med gosti je bila tudi Buhlova vdova, Buhl je namreč spadal tudi v to družino. Doslej je bilo v njej 350 članov. Težko je najti na svetu enako uspešno alpinistično organizacijo, kakor je ta sekcija DAV. V Münchenu so praznovali tudi 100-letnico založbe Bruckmann, ki zalaga tudi ugledno nemško planinsko revijo »der Bergsteiger«.

HUBERT PETERKA spada med staro dunajsko plezalsko gardo. Naši starejši plezalci se ga spominjajo tudi iz naših sten. Ne spada med »vrhunške« plezalce, nabral pa je po Alpah 400 prvenstvenih smeri, kar res ni malo. Peterka je lani srečal Abrahama.

CHAMONIŠKE AIGUILLES so gotovo ena najlepših gorskih atrakcij v Zahodnih Alpah. Prečenje vseh je veliko alpinistično dejanje, doslej ponovljeno dvakrat, trikrat. Poleti 1958 sta jih prečila Peter Diener in Walter Philipp.

GRAND CAPUCIN. Poleti 1958 sta to steno preplezala René Desmaison iz Pariza in Michel Vaucher iz Ženeve v 6,5 urah. Fenomenalen čas. V Zahodnih Alpah je lansko poletje bilo zabeleženih več pomembnih ponovitev pa tudi prvenstvenih vzponov: Martur in Prevent sta z vodnikom Lenoimom preplezala 400 m visoki jugozahodni greben Gendarme des Pêlerins v 4 urah. Cavalieri in Mellano iz Genuje in Torina sta zmagala severni steber Pointe Young v Grandes Jorasses. Višina 400 m, IV—V, 7 ur čistega plezanja; tri nove smeri so bile narejene v Dauphinéji (v Pelvoux, v Olan in v Aiguille orientale du Soreiller); ameriški alpinisti 58-letni Wiessner je z vodnikom Peris kot 12. naveza preplezal severno steno Grands Charmoz; Švicar Vaucher in Francoz Thérond sta kot 18. naveza 18.—19. avg. 1958 preplezala Pointe Walker v Grandes Jorasses, isti dan so prišli čez še trije Francozi Guy Demenge, Claude Jacoux in Robert Sennelier; zahodno steno Petit Dru sta kot 11. naveza ponovila Angleža Joe in Robin Smith. Jugozahodni steber pa sta kot 5. in 6. naveza ponovila Švicarja Braun in Weber.

kolono z basom in bobnom, malokdo pa je sploh verjel, da so bili vsi ti na Triglavu.

Z zadovoljstvom so se godbeniki ozirali nazaj na Triglav ob vrnitvi v Medvode zavedajoč se, da so opravili veliko planinsko manifestacijo ter s tem poudarili množičnost našega planinstva. *abe*

PD KOKRA. Občni zbor tega društva se je vršil s precejšnjo zamudo in sicer šele 16. avgusta t. l. Tudi udeležba s strani članstva je bila zelo pičila, saj se ga je udeležilo komaj 24 članov. Društvo je v letu 1957 vključevalo 77, v letu 1958 pa je padlo na 60 članov. Padeč članstva gre na rovaš izselitve delavcev v kamnolomu Kokra. Izgleda, da se društvo še vedno bori z začetniškimi težavami, ker bi sicer lahko bili uspehi boljši. Obnovili so markacije na poti na Kokrsko sedlo in na nasip ob cesti postavili napisno tablo, prav tako pa tudi v spodnji Kokri za pot na Krvavec. Za prihodnje leto so si zadali nalogo popraviti pot pod Taško, ki je ostala nedovršena v letu 1957 in obnoviti železno vrvo ob stopnicah v dolžini 30 m ter namestiti 6 klinov. Velike koristi bi bilo tudi popravilo poti čez Hud graben na Kočno. Obnovili bodo tudi markacije čez Kokro na Krvavec, ki je v zelo slabem stanju.

PZS je zastopal na občnem zboru tov. Stanko Hribar. *L. R.*

RAZVITJE DRUŠTVENEGA PRAPORA PD KOČEVJE

V nedeljo dne 16. avgusta t. l. je PD Kočevje razvilo društveni prapor in dalo vidno priznanje nekaterim članom za skrb in delo pri gradnji planinske kočice pri Jelenjem studencu za Mestnim vrhom. Prireditve so zaključili z zabavo pri svoji postojanki.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!
Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:*

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

Železarna

Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE